

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

4 1968

VSEBINA:

PREDSEDNIK SKUPŠČINE SR SLOVENIJE JE SPREJEL	
ZASTOPNIKE GO PZS	145
PRENJ V SEPTEMBRU	
Drago Bojza	147
V BELEM PEKLU ČEZ SEVERNO STENO TRIGLAVA	
Stane Belak	151
PREKO PLANINE IN VRHA	
Lado Božič	170
NA OBISKU PRI STARI ZNANKI	
Tine Mihelič	174
DRUŠTVENE NOVICE	179
ALPINISTIČNE NOVICE	181
VARSTVO NARAVE	183
IZ PLANINSKE LITERATURE	185
RAZGLED PO SVETU	189

NASLOVNA SLIKA:

SNEŽIŠČA OKOLI KRNA — Foto ing. Albert Sušnik

INDUSTRIJA BOMBAŽNIH IZDELKOV »IBI« KRANJ

izdeluje dekorativne tkanine za postelj-
na pregrinjala, prte, zavese, gradle za
žimnice, posteljne damaste v pastelnih
barvah. Naši izdelki so poznani kot kva-
litetni izdelki doma in v inozemstvu.
Zahtevajte povsod naše izdelke.

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije /
Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni
urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija
izhaja dvanaestkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov:
Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava:
Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p.
214, telefon 312-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se
upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina,
honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izde-
luje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina
je N din 24.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih
(naročnina za inozemstvo N din 37.— ali 3 USA \$) / Tekoči
račun revije pri Narodni banki 501-8-5/1 / Spremembo na-
slova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer
navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po
možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upošteveno pa
pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do
1. decembra za prihodnje leto. Rokopisov ne vračamo.

Planinci pozor!

Poslužujte se praktičnih izdelkov, ki naj
bodo na poti v gore vaši stalni sprem-
ljevalci:

- potovalna apoteka
- komplet za gorsko reševalno službo

TOVARNE SANITETNEGA MATERIALA DOMŽALE

PREDSEDNIK SKUPŠČINE SR SLOVENIJE JE SPREJEL ZASTOPNIKE GO PZS

V zvezi s proslavo 75-letnice slovenskega planinstva je predsednik Skupščine SRS tov. Sergej Kraigher 26. februarja t. l. ob 12. uri sprejel zastopnike glavnega odbora Planinske zveze Slovenije. Delegacijo je vodil predsednik PZS dr. Miha Potočnik, navzoča sta bila podpredsednika tov. Fedor Košir in tov. Tone Bučer ter sekretar tov. Rado Lavrič, poleg njih ing. Tomaž Banovec za propagando, tov. Peter Soklič za mladino, tov. Aleš Kunaver za alpinizem, tov. Bine Vengust za GRS in prof. Tine Orel za kulturno dejavnost PZS.

V začetku je dr. Miha Potočnik informiral predsednika skupščine o planinskem jubileju, o prireditvah, s katerimi ga proslavljamo, in o delovnem programu planinske organizacije.

V sproščenem razgovoru, ki je posegel v skoro vso planinsko dejavnost, je predsednik Skupščine SRS tov. Sergej Kraigher poudaril, da rekreacija danes delovnemu človeku ni več zabava, ampak potreba. Toliko večji pomen ima zato planinstvo, ki omogoča rekreacijo vsem delovnim ljudem, ne glede na starost. Čim bolj nas oddaljuje od narave moderni način življenja, tem večjo vlogo pri rekreaciji delovnih ljudi prevzema planinstvo.

Posebej je omenil pomen planinstva za psihofizično vzgojo mladine, posebej zato, ker je življenje v naravi zanjo tako vabljivo in mikavno. Zato je prav, če podpiramo modernizacijo vzgoje in izobraževanja tudi s tem, da planinstvo s svojimi disciplinami pride v učne načrte npr. v raznih oblikah šole v naravi (smučanje), v predvojaški vzgoji, da se podpira mladinsko izletništvo z raznimi popusti itd. Tega se morajo zavedati družbeno politične skupnosti in delovne organizacije ter poskrbeti za to, da se delovnemu človeku pot v naravo omogoči z vzgojo in s tehničnimi sredstvi. Planinska organizacija ne bi delala prav, če tega ne bi razumela ali če bi v skrbi za pretirano nedotakljivost narave zavirala pametno izrabo gorskega sveta. Varstvo narave ne sme biti samo sebi namen, naravo moramo varovati za človeka, ne zoper njega.

Planinstvo se tako, je razvijal svojo misel tov. predsednik, vključuje v turistično gospodarstvo, pestri njegov program in mu razširja razvoj v nerodovitnem a turistično izredno mikavnem in zato gospodarsko produktivnem gorskem svetu. Planinstvo ima torej tudi svoj delež v gospodarstvu.

Ne bi bilo prav, če bi pričakovali, da bo vse, kar je potrebno za gradnje in vzdrževanje koč ter organizacijsko delo, prišlo iz proračuna. Vendar pa je taka pomoč k sredstvom, ki jih prispeva planinska organizacija sama, potrebna in upravičena. Treba je, da se predvsem krajevne politične skupnosti in gospodarske organizacije zavedo gospodar-

skega pomena planinstva in ga zato pospešujejo s svojo moralno in materialno močjo.

S svojim delovnim programom si planinska organizacija utira pot in se v družbi uveljavlja, družba pa je dolžna, da njeno delo prizna.

V razgovoru je našla svoje mesto tudi GRS, ki s svojo tehnično pripravljenostjo in s svojim navdušenjem že pomeni pojem v civilni obrambi in lahko tvori trden člen v zadevnih štabih. Ker pa njena sposobnost in njena vnema temelji na vzgoji in napredku alpinističnih odsekov, je prav, da njihovo dejavnost čim bolj pospešujemo, med drugim tudi s tem, da postavljamo pred nje visoke in pomembne cilje, kakršne so zadnja leta dosegle naše odprave v inozemske gore.

Minevala je že druga ura, ko je predsednik Kraigher sklenil srečanje s pobudo, naj planinska organizacija, tako zveza kot društva, ne čaka križemrok na to, kako jo bo družba podprla, ampak naj se vključuje v družbenopolitične in samoupravne organe in tu uveljavlja svoje koncepte in predloge.

V skupščinskih odborih, ki obravnavajo vzgojo in izobraževanje, telesno vzgojo, prosveto in kulturo, gospodarstvo in posebej turizem, naj se sliši tudi glas planinske organizacije, planinski predstavniki pa naj poskrbe, da bodo na razpravah pripravljeni in operti na svojo argumentacijo z najširših družbenih vidikov utemeljevali predloge in ukrepe, s katerimi bo planinski organizaciji v prihodnosti olajšano doseganje njenih vzgojnih, kulturno-prosvetnih, športno-rekreacijskih in turistično-gospodarskih ciljev.

PRENJ V SEPTEMBRU

Drago Bozja

Tišina. Le od časa do časa se od pastirskih stanov zasliši lajež ovčarskih psov. Ti zvesti čuvarji svojih čred so vedno na preži. V zraku se še vedno čuti prijeten duh ugašene parafinske sveče in majhna izbja lovske kočice na Crnem polju je utočila v sen. Peterica, zavita v svoje tople vreče, je umolknila, le jaz še bedim. Ne vem zakaj. toda Prenj me vedno navdaja z nekim čudnim vznemirjenjem. Prenj ni tak, kot so ostale gore, drugačen je, veličastnejši in lepši. Sedaj, ko se mi oči počasi zapirajo, se spomnim stihov Vladimírja Nazorja, ki je takole pel o Prenju:

In Prenj stoji. Ves iz
enega kosa;
Krvav, ko sonce
v meglo zatone;
V jesenskih dneh
kot žolč se rumeni,
strašen, kadar spregovori
strašen, kadar molči...

Tonem v sen in poslednje misli mi polete tja k Bahtijevici, k poševnemu kaminu — našemu jutrišnjemu vzponu, gotovo enemu od najlepših v Prenju.

Kot navadno se je Dane prebudil prvi. Drugače je velik zaspane, toda kadar gre za vzpon, je vedno prvi pokonci. Danetova »kovačija« delata takšen hrup, da tudi Drago rije iz svoje vreče. Čeprav se je zadnji potegnil iz svojega zatočišča, je prvi nared. Saj to sploh ni skrivnost, da vedno spi oblečen, le čevlje sezuje.

Že smo zunaj pri umivanju. Hm, umivamo se res, vsi v pol litra vode. Studenec je daleč. Važno je le, da imamo umite oči in da lahko vidimo to prenjško lepoto obsijano z žarki jutranjega sonca. Težko je reči, kateri predel Prenja je lepši. Ali je to Jezerce, od koder zjutraj vedno najprej upremo svoj pogled proti ostremu vrhu Zubcu, Prenjskemu Matterhornu, in stenam Osobca. Ali je to daljni dol Lučina, tam pod Lupo- glavom, Velikim Prenjem in strmo Cetino, ali je to morda Crno polje, katerega z juga objemajo stene Sivadija in ga s severa in severovzhoda kot budni čuvarji zaklepajo vrhovi Borašnice, Zubova in crnopoljskega Osobca.

To jutro se mi zdi vseeno najlepše Crno polje. Tukaj je skoro pred nosom vznikla mogočna gmota Sivadija. Kako so imenitni ti prepadi, ti kameniti stolpi, te prelepe naravne katedrale! Pogled nam gre preko nje, kot da ljubkuje vso to lepoto. Drsi preko grebenov, žlebov, robov, gladkih plošč in polic in se končno ustavi tam, kjer se združijo Vlasni dol in Crno polje, tam, kjer se nad Prijevorom vzpenja ponosna Bahtijevica — naš današnji cilj.

In ko na primusu že vre voda za »bosansko črno«, brez katere ne moremo začeti dneva, še enkrat pregledamo opremo. Vse je pri roki. Jaz z neprikritim ponosom vadam svojo »sedmico«. Ta bo poleg Danetove devetke dobro varovanje. To pot sem srednji v navezi in predstavljam dragoceni tovor. V mojem nahrbtniku sta dve »retini«, ena s črno belim, druga z barvnim filmom. Poleg navadnega še širokokotni in teleobjektiv in prava gora različnih rumenih, zelenih, oranžnih in kaj vem še kakšnih filtrov. Ko vse to urejujem, se z žalostjo spominjam, kako je bilo lepo, ko sem nosil s seboj le svoj dobri stari »altix«, brez filtrov, svetlomera in različnih objektivov, vračal pa sem se vedno z dobrimi posnetki.

Majhna gozdarska kočica na Crnem polju je že ostala za nami. Gremo mimo pastiric in njihovih čred. Ovčarski psi se spet oglašajo, potuhnjeno renče in kažejo svoje ostre nevarne zobe. Moramo iti mimo brez naglice!

Nekoč so gorjanci z začudenjem opazovali alpiniste in sumljivo majali z glavami. Danes ta dekleta in pastirji že poznajo zvok kladiva v steni. Morda mladi fantje z določeno zavistjo opazujejo plezalno vrv, lepo, rdečo in močno. Že smo pod Bahtijevico. Ob robu melišča se izogibamo velikim skalam in sopemo proti vstopu v kamin. Oni trije oddidejo proti Prijevoru in naprej na Bijeje vode na obisk k mostarskim planincem. Še slišimo njihove klice.

Kamin. Ampak to ni pravi kamin. To svoje ime je dobil zaradi svojega videza, ki ga kaže iz Vlasnega dola s Kopilica, Osobca ali kakšnega drugega vrha. Od tam je podoben ozki reži — kaminu. Ko pa stojimo tik pod steno, vidimo, da je to široka razpoka, ki šele v svojem najožjem delu dobi podobo kamina. Čeprav je stena strma, je dobro razčlenjena in nudi pravi plezalski užitek.

Navežemo se in Dane začne. Moja snemalska vloga se je začela. Opletam z aparati in objektivimi. Dane mora »pozirati«, saj ga hočem ujeti na črnobeli in barvni celuloidni trak. Zavarovan sem s Prusikovo zanko in tako se lahko vzpenjam ves raztežaj. Pogosto se znajdem v dokaj komič-

nem položaju, ker se vsa fotografska ropotija, ki visi na meni kot na novoletni jelki, kam zatakne. Moji tovariši se zlobno smehljajo. Izgovarjam se, češ, ne razumete, kako težko je »umetniškovo« življenje. Končno sem na stojišču in za nama se požene Drago. Uživa vsak oprimek posebej in kar vriska od zadovoljstva. Stalno smo v senci in pomalem nas hladi. Kaj kmalu pa sem se začel znojiti, saj je stena postala gladka, oprimki vse manjši, povrh vsega še ta moja fotografska ropotija. Pomalem se umikam v levo, kjer je res stena bolj ekšponirana, zato pa bolj razčlenjena. Tega pa mi Dane ne pusti. Ves čas me prepričuje, da s tem »kvarim« smer. Terja, da se stalno držim v dnu razpoke. Toda kaminska tehnika mi ne gre preveč od rok in zopet se umikam v levo. Oh, ta Dane! Ne pusti. Kakor hitro poizkusim pobegniti, zategne vrvi. Upiram se in ugovarjam, sklicujoč se na svobodo odlomčanja, da lahko plezam tam, kjer hočem. Zaman! Hlastam z »zobmi za zrak«, a na koncu vendarle gre. Tako mineva raztežaj za raztežajem. Dane in Drago sta izmenoma vodila. Ne vem, ali sem bolj užival v prelepem razgledu, v boju s steno ali v opazovanju svojih soplezalcev, ki so plezali z neverjetnim užitkom.

Še en raztežaj in že smo premagali dve tretjini smeri. Dane je po neki poševni polici prišel na obsijani greben. Čudovito je. Tu ostanemo skoraj pol ure. Ne vem, kje naj se mi ustavijo oči. Polovica Prenja se zvrsti okoli nas. Kot vedno je Drago prvi zagledal gamse. Tiho nas je opozoril, kam naj pogledamo. Glej, najprej prvi, potem drugi pa tretji. Kakšen prizor! Ti kralji sten zares obvladajo svoje kraljestvo. Žal sem bil prepočasen. Še preden sem naravnal objektiv, jih že ni bilo več. Vseeno sem sprožil, žal pa nič »zadel«. Pri prečanju grebena Drago strumno začne na krušljivem robu. Mislim, da mu v krušljivi skali ni enakega. Nikoli ne premakne kamna, nikoli se za njim ne odlomi luska. Zato pa se ni treba čuditi, če po izstopu iz smeri prazni svoje žepe, polne kamenja. Prepričan sem, da bo tudi to pot tako. Ko se je že za cel raztežaj premaknil od nas, izgine za robom. Slišim, kako zabija klin. Kje je neki našel trdno skalo za klin? To je spet ena od njegovih specialitet.

Zdajci se je pooblačilo, mi pa smo še vedno v soncu. Hitreje napredujemo, ker je svet lažji, le tu pa tam je kakšen kratek, težek, lep detalj. Sploh je kamin za plezalca užitek. Vsak ga bo ponavljal.

Že smo blizu vrha, ni več potrebno varovanje. Čim prej na vrh, na najvišjo točko. Končno smo tu ob majhni kamniti piramidi. Milo nam je pri

srcu, polni smo globokega navdušenja. Sami smo med temi planinskimi vršaci, sami nad temi nepreglednimi prostranstvi. Oblaki se vedno bolj nabirajo, že so skoraj popolnoma prekrili nebo, zjutraj tako sinje. Neradi gremo v dolino.

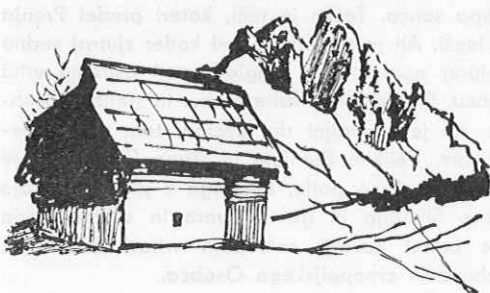
Po strmih, drnastih vesinah hitimo navzdol do sedla, potem še čez melišče, po katerem smo vstopili v smer. Drago in Dane mi uhajata, jaz zaostajam. Oziram se in gledam v gore. Vedno sem žalosten, kadar se vračam. Kot da bi bilo treba še nekaj narediti, kot da je nekaj ostalo neizvršeno.

Že smo spodaj v vzhodu Bahtijevice. Z vrskanjem so nas dočakali prijatelji, ki so se tudi vrnili iz Bijelih vod. Vedno skrbna Tera nas je okrepčala s keksi in dobro planinsko vodo. Skupaj se dvigamo proti Crnemu polju. Prve kaplje so se usule.

Po licih mi teko curki jesenskega dežja. Prenj se poslavlja od nas. Tlačimo razmočeno zemljo na trasi nove gozdne poti, ki se trmasto prebija skozi Boračko drago, da bi v naslednji sezoni, kot obljubljajo njeni graditelji, dosegla Crno polje. Hitim za svojima prijateljema in se smejim samemu sebi. V tričetrt ure smo od gozdarske kočice prišli do naših avtomobilov. Spomnil sem se, kako sem še pred nekaj leti trmoglavil. Vztrajno sem se ogibal cest, ki kot lovke hobotnice počasi pa zanesljivo segajo po naših planinah. Danes sem iz vsega srca hvaležen tistim trdim delovnim rokam, ki so naredile to cesto. Res, prav zaradi te ceste nam je Prenj postal bližji. Danes lahko pogostokrat obiščemo tega hercegovskega velikana in blodimo po njegovih kontah.

Spet je zagrmelo in še močneje se je usulo. Bučanje vetra je zapolnilo prenjško simfonijo. Ko smo sedli v avtomobile, sem se zopet spomnil verzov o Prenju:

Prenj planina nije,
visok grad je vila
sijelo je bogova
drevnih Bogumila.

ING. FERDINAND HORN (1878—1967) je bil 53 let član ÖAK, od leta 1959 častni član za zasluge pri razvoju avstrijskega alpinizma. K beležki o njegovi smrti, ki smo jo v PV že objavili, zapišimo še: Ing. Horn je plezal skoraj po vseh Alpah od Monte Visa do Dunaja. Plezal je tudi v Pirenejih, predvsem pa je imel rad Gesäuse in Julijske Alpe. Težko bi našli našega plezalca, ki ne bi poznal Hornove smeri v severovzhodni steni Jalovca, manj nam je morda znana njegova smer v Montažu, ker so italijanski vodniki med obema vojnoma o njej radi molčali. Obe smeri je plezal l. 1911. Tista v Montažu je imela svoj vojaški pomen. Po njej je l. 1915 trikrat vodil izvidniško skupino za italijansko fronto in iz stene s signali vodil avstrijski artilerijski ogenj, ki je prisilil k molku težke italijanske topove. 75 let star je šel s 70-letnikom po Stüdlöven grebenu na Grossglockner. Bil je navdušen smučar, tekmovalec, tekač in večkratni zmagovalec. Tudi za avstrijsko smučarstvo ima velike zasluge.

ROMBON ima tuje ime, čeprav stoji na naši zemlji. Tudi nam je v glavnem tuj, redko kateri se pobaha z njim, malo se govori o njem. Avtomobili drve mimo njegove navzočnosti, kakor da ga ni. V Bovcu mrgoli naših planincev, vsi imajo za seboj Triglav in njegovo sosesčino, na Rombon se skoraj noben ne zmisli, na Kanin še kdo. To je ugotovila tudi Ingomar Pust in je v lanskem Bergsteigerju to prostodušno in po pravici zapisala. Za Kanin še razumem, pravi, ker po kaninskih vrhovih poteka italijansko-jugoslovanska meja. Rombon pa ni ob meji, ima pa nenavadno širok razgled: čeprav 400 m nižji od Mangarta in Jalovca, je videti njima enak. Na Rombonu je prvobitna tišina. 2000 m pod njim so bovške strehe, Soča in njene lepote. Štirikrat je šla Ingomar v zadnjih letih na Rombon, pa ni srečala žive planinske duše. — Poti so slabe, svet težaven, 1728 m nad Bovcem (483 m), nobenih zavetišč, le žrela sto in sto kavern, razpadli zidovi vojaških objektov v pošastni zapuščenosti, nadelana pot pa drži le do Čuklje (1766 m). Baje je bil tu nekoč grad roparskega viteza. Od Čuklje do vrha Rombona komaj še najdeš markacijo. Na planini Goričica (1333 m) po drugi svetovni vojni ne pasejo več. Vse povsod je še danes vidno, kje in kako je tu dve leti živelo po več tisoč mož, Italijanov in Avstrijcev, zdaj je preteklo že več kot 50 let, kar so se tu kaverne in »tranšeje« izpraznile. Še se najdejo ostanki granat in šrapnelov, dereze, čelade, prestreljene in cele.

Za Rombon veljajo besede, ki jih je Kugy izrekel o Kaninu: »Bog te obvaruj hude ure na Kaninu. Ni je gore v Julijcih, ki bi bila tako znana po treskanju. Stopi naglo navzdol, če se nebo stemni. Kanin ne prenese kamnitega možica, vsakega pobere strela.« Tudi italijanski spomenik na Čuklji v višini 1766 m je kmalu postal žrtev strele. Rombon je redko brez megle. Redkokje doživiš tako samotne ure kot na vrhu Rombona. Ima pa Rombon prijatelje domačine. Tako Borisa Ostana in Antona Kravanjo iz Bovca. Kravanja je še vedno vesel, če lahko koga vodi na to svojo goro. Pri 75 letih je še vedno spreten, vzdržljiv, mladeniški. Pravijo, da je uganka, odkod taka vitalnost, rešena: Vse življenje je pil gamsovo kri. Tako tujec o Rombonu in njegovi okolici. Naša je ta zemlja, vredna, da jo poznamo, da tu sem napeljemo tokove planinskih množic. Ali nas mora k temu opozarjati tujec, ki pride k nam z odprtimi očmi?

KAMČATKA na daljnem vzhodu se danes vključuje v svetovno planinsko dogajanje. Kje so časi, ko je Vitus Bering na svoji ekspediciji samo od Jakutska do Ohotska od 663 izgubil 267 konj! Danes takih težav ni več. Rus Levenstein, ki je kamčatske gore obiskal lani, pripoveduje, da je odletel iz Moskve popoldne, zajtrkoval pa že v Petropavlovsku. Il-18 je v 13 urah zmogel to orjaško razdaljo. Iz mesta je pogledal ognjenika Avačinsko in Korjasko Sopko, sicer pa ima Kamčatka 150 ognjenikov, od katerih je 28 živih ter več kot 100 še vročih in toplih vrelcev in gejzirov. Vulkani rastejo neposredno iz ravnine, alpinist začne začne tu z vzponom na morski gladini. Težave niso ekstremne, treba pa je stisniti zobe.

Levensteinova skupina si je najprej ogledala vrelce Nižne Semjatskih na ognjeniku Boljšoj Semjatskih. Seveda so si privoščili kopel v vodi, ki ponekod doseže temperaturo 50⁰ C. Koč in zavetišče seveda ni v bližini, vsaka družba mora nositi s seboj platnene strehe. V višini 900 m so prišli do jezera, obdanega z rumenimi gorami. Voda ima temperaturo 88⁰ C, pri tej višini pravzaprav vrelišče. Voda je zares vrela, vrvala in prožila v zrak visoke curke, smrdelo je po žveplu, iz tal so vrele sulfatne, katerih temperatura doseže 100 do 200⁰ C. Treba je bilo paziti, da noga ni zabredla v mehka, zahrbtna tla. Potem so si izbrali za cilj žrelo vulkana Burljašči, ki nudi vse ognjeniške pojave v izobilju. Tu je vse zbrano na enem mestu, blizu je tu sneg, poleg njega celo sleč. Prenočili so v šotorih, ki jim jih je vrgel helikopter. Naslednji dan so obiskali vulkan Uson in njegovo »caldero« z nešteti fumarolami, ki vsebujejo žveplo in klor in dosežejo do 1000⁰ C. Labodi in divje race pozivljajo to mikavno pokrajino, preplašili so tudi medvedko z dvema mladičema.

Največje doživetje pa je bila dolina reke Geysirne (Geysirnaja), vsa v brezah in jelšah, lokah in dobravah, na katerih se je še držal sneg. Vsepopoved v ro na dan gejziri, cvrče, sikajo in šume. Doživeli so tudi izbruh največjega gejzira »Velikana«, ki je šinil 30 m visoko, oblak pare pa do 200 m. To naredi vsake štiri ure, izbruh pa traja dve minuti. Vroči izviri talne vode so v SZ samo na Kamčatki. Dolina Geysirnaja je znana šele od l. 1941, odkrila jo je znanstvenica T. Ustinova. Poleg Kamčatke imajo ta prirodni pojav samo še na Novi Zelandiji, ZDA in Islandiji. Po 38 km dolgem potovanju so prišli do reke Šumne (Šumnaja), deroče v ocean. Ni bilo lahko priti čeznjo. Ves dan so sušili svoje stvari, nato pa dva dni potovali do Petropavlovka.

Gustav Renker (1889–1967). Poročali smo že, da je lani umrl v starosti 78 let Gustav Renker. Leto poprej ga je v njegovem najljubšem kraju ob Osojskem jezeru na Koroškem zadela kap, ki je ni mogel preboleti. Rodil se je na Dunaju, oče je bil Švicar, mati Avstrijka. Mladost je preživel na Koroškem in se je vse življenje bolj čutil kot Avstrijec. S 13 leti je z Wolf - Glanvellow in Güntherjem v. Saarom bil prvič na višavi, s katere je zagledal Triglav in Špik nad Policami (Montaž), ki sta kasneje postala njegova gorska domovina. Po maturi je študiral v Leobnu montanistiko, nato pa se je vpisal na dunajski konservatorij, naredil doktorat iz muzike in dobil diplomo dirigenta. V prostem času je od mladih nog prebival v gorah, v Julijskih Alpah, v Karnijskih, v Visokih Turah, v Gesäuse. Dobro je poznal Viš, Campanile di Val Montanaia in Montaž. V prvi svetovni vojni je služil v švicarski vojski, l. 1916 pa je dobil daljši dopust in bil kot alpski referent z dr. Kugyjem na fronti v Julijskih Alpah. S Kugyjem sta se spoprijateljila, saj sta oba enako ljubila gore, glasbo in literaturo. Svoje življenje na fronti v Julijcih je popisal v knjigi »Vojna v gorah« (Bergkrieg) in se z njo tako uveljavil, da peresa ni več odložil. Napisal je preko 40 romanov, povesti in novel, na stotine planinskih potopisov, prirodozlovnih člankov in krajših povesti. Gradivo zanje je nabral večji del v gorah in na svojih potovanjih po Balkanu, Afriki in po severnih deželah. Njegove »Svete gore« so izšle v nakladi 80 000 izvodov, njegovo »Izgubljeno dolino« so ekranizirali. Uspel je tudi z lovskimi zgodbami in povestmi o živalih. Dolga leta je urejal nemško lovsko in ribiško glasilo. Kot žurnalista je delal v Hamburgu, Waldenburgu, na Pruskem, v Šleziji, v Gradcu in na Dunaju. Dalj časa je delal kot urednik pri »Berner Tageblatt«, »Bund« in »Emmentaler Blatt«. V Bernu je bil upoštevan kot glasbeni kritik. Kot pisca ga odlikuje nenavadna domišljija, opazovalni dar in smisel za napeto opisovanje človeških usod. Primerjali so ga z Julesom Vernom. Rojaki v Langnauu v Švici so ga imenovali »Schlange - Guschti« (kačji Gustl), ker je nekaj časa na svojem domu vzdrževal majhen zoo z reptili vseh vrst. Pisal je tudi opero, pa je ni končal. Sredi vsakega dela ga je zmotilo hrepenenje po gorah, vedno se je bal, da bi se ne zasedel. V naš jezik je prevedena mnogo brana knjiga »Pet mož gradi pot«. Renker je zapisal:

»Pozdravljam Julijce iz daljave in z njimi svojo mladost, ki je ni več. Spoznal sem veliko gora, mnogo lepega v daljnem svetu, vse do Spitzbergov, do islandskih vulkanov. Živim v gorah, moja okna gledajo na milo zelenino v Emmentalu, na ledene stolpe Schreckhorna in Finsteraarhorna. Toda moja pokopana, tiha lju-bezen velja Julijskim Alpam, moje sanje lebde nad njihovimi grebeni.«

Tako je izvenel mol gorniškega življenja, poln odpovedi.

Njegovo žaro so letos prenesli na bregove Osojskega jezera na Koroškem.

V BELEM PEKLU ČEZ SEVERNO STENO TRIGLAVA

(Čopov steber od 31. I. do 7. II. 1968.)

Stane Belak

Toletja je pomenil našim dedom Triglav simbol slovenstva — bil je takorekoč sveta gora naših prednikov — daleč naokoli najvišji vrh, ki kot mogočen vladar bdi nad slovensko zemljo. Ni ga Slovenca, ki si ne bi želel stati na najvišji gori svoje domovine, in ni ga pri nas alpinista, ki ne bi poznal njene orjaške severne stene — ene največjih v Vzhodnih Julijskih Alpah.

Desetletja je trajala borba za prestiž v tej steni. Ni bila gora samo sredstvo za preizkušanje moči in znanja, postala je kmalu pravi nacionalni simbol. Kakor se je dovški župnik Aljaž zavedal preteče nevarnosti, kot vnet častilec Triglava, tako se je maloštevilna družba predvojnih alpinistov zavedala, da mora ostati Triglav gora Slovencev, kot je bil tisoč let... Zagrizeno je tekla borba med našimi in nemškimi alpinisti v mo-gočni steni. »Branilci« so se dobro držali in prvim velikim nemškim uspehom sledijo čudovite smeri preko Stene — smeri slovenskih plezalcev. Vse priznanje gre generaciji, ki je sodelovala v borbi za slovenstvo »snežnikov kranjskih siv'ga pogla-varja«.

Kaj je občutil Čopov Joža, ko je po petih dneh sam priplezal na Plemenice in je bilo pod njim 1200 m stene, premagane po novi smeri — tisti Joža, ki je postavil piko na i v alpinistični tekmi za prvenstvo v severni steni? To je bilo enkratno dejanje v zgodovini slovenskega alpinizma, ka-

terega odmev je bilo čuti tudi preko meja naše domovine. Čudoviti vzpon je postal najvišja pre-izkušnja povojne generacije, kajti tako dolge smeri, v kateri nastopajo največje težave šele na koncu, pri nas ni najti.

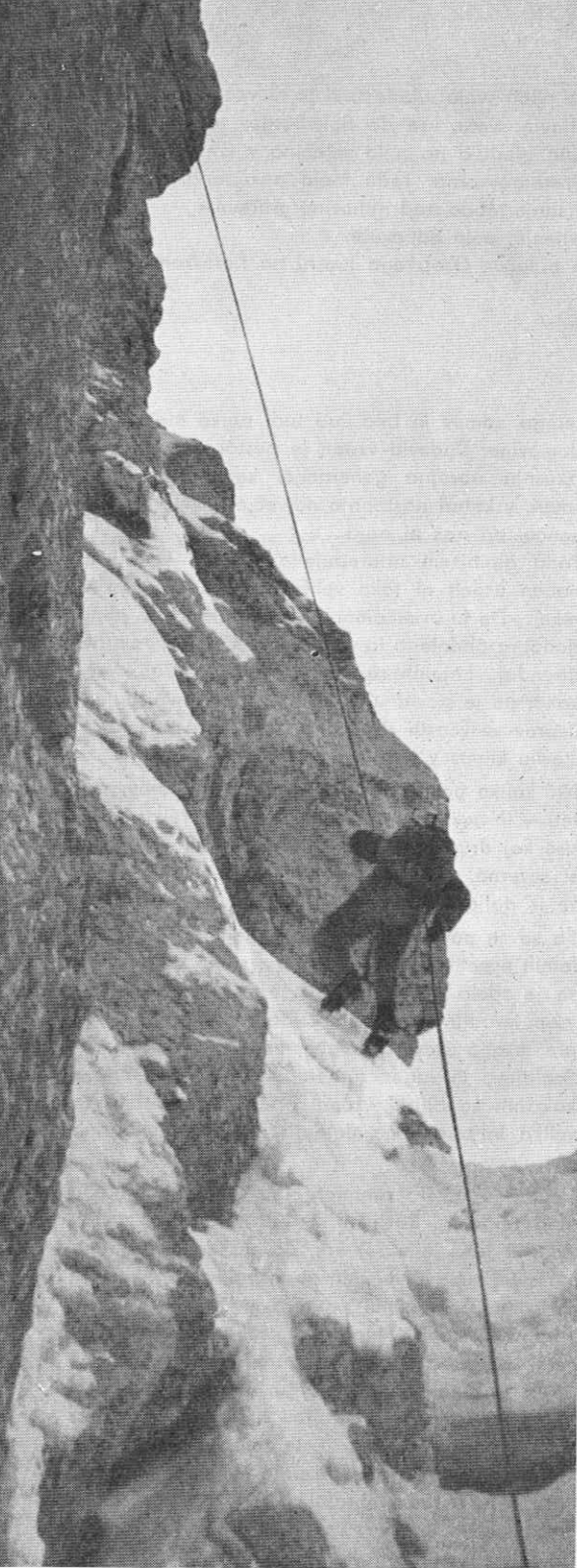
Toda alpinizem napreduje z velikimi koraki in noben uspeh ni tako velik, da bi lahko nekdo rekel: »Do tu in nikamor več!« Poleti je bila stena dodobra obdelana in v lepih dneh je danes pravi direndaj v njenih razih, stolpih in grapah. Vse-kakor pa je sloviti »Čop« dobro branil svoj ugled, čeprav se včasih sliši kaka opazka o prevelikem številu klinov v njegovih navpičnih stolpih.

Nič koliko ponovitev je doživel Čopov steber po-leti — in nekateri podvigi so bili prav rekorderski. Vse kaj drugega pa pomeni ta vzpon pozimi, ko si severna stena nadene mrki videz in je videti že iz daljave kot neprehoden zid.

Pa so se povojni alpinisti po svojih izrednih po-letnih uspehih lotili naskoka na steno pozimi. Kar se je zdelo nemogoče, se je pokazalo kot po-vsem izvedljivo. V izredno slabih razmerah je bila preplezana slovita dolga nemška smer, Prusik-Szalajeva in Jugov steber. Glede na razmere, v kakršnih so bili ti vzponi opravljeni, so bila to velika in obetajoča dejanja mladih ljubljanskih plezalcev.

Počasi je začelo zanimanje za osvajanje zimskih sten upadati. Različni so bili vzroki za zastoje. Zadnja leta je zašel voz slovenskega alpinizma na slepi tir. Največji in nedosegljivi problem pa je mimo tega klical po rešitvi, steber v severni triglavski steni. Mnogokrat so ga naskakovali »stari gadje« prve povojne generacije. Toda vedno se je znal otresti obleganja. Tako so minevale zime, ko so alpinisti sanjali in kovali načrte za veliki podvig. Več kot 20 let brezuspešnega, več ali manj resnega prizadevanja je minilo za osvo-jitev famoznega stebra. In spet so se pojavili v naših gorah tuji.

To je pomenilo vdor v naše zimsko svetišče, če-prav v njem že dolgo ni bilo več »opravila«. Slo-vita četvorka Vzhodnih Nemcev je opravila drugo

»Stena nas je odbila.« Aleš pred spustom
v prvem poizkusu

Foto Belak

ponovitev Prusik-Szalayeve smeri. Vsem pa je bilo več ali manj jasno, da je bil namen pravzaprav drug: »Čop« je zamikal tudi plezalce drugih držav. In med alpinisti je završalo. Vedno češče je bila na tapeti tema o zimskem »Čopu«, ki pa ne bo »slovenski«. Iz zamejstva pa so prihajale novice o enkratnih podvigih iz zaledenelih Dolomitov, Zapadnih in Centralnih Alp. Bili smo si na jasnem, da tudi Čopov steber ne bo »padel« s takim načinom plezanja, kot smo ga bili vajeni iz letnih vzponov. Počasi smo se ob ekspedicijskih metodah inozemskega alpinizma zavedeli, da za rešitev takega problema, kot je Čopov steber, dva dneva ne pomenita dosti. Vedeli pa smo, da bo zima 66/67 zopet privabila vzhodno-nemške plezalce in za nameček morda tudi Čehe pa še koga.

In tako se je poleti 1966 rodila na ljubljanskem alpinističnem odseku ideja, ki se je končno letos v začetku februarja 1968 uresničila.

Veteran iz slovite zimske storije v dolgi nemški, Aleš, se je pridružil mlajšim v AO, ki so sanjali o tem čudovitem problemu. Po mnogih debatah je bilo končno sklenjeno, da bomo v zimi 66/67 resno poizkusili, zlasti še, ker se je poleg bojazni pred tujci pojavil še drug argument: Z morebitnim uspehom bi imenitno proslavili 20-letnico obstoja našega AO, ki je hkrati tudi najstarejši v Sloveniji.

Zima, ki ni bila ravno bogata s snegom, je bila sorazmerno mrzla. Šedili so ogledi stene iz doline Vrat, debate o »Čopu« pa so dosegale že dobršno mero prave plezalske histerije.

Komaj so se razmere v gorah toliko uredile, da bi omogočile poizkus, že se je vreme podrlo, in spet smo nestrpno čakali izboljšanja. Mineval je februar 1966, toda do poizkusa še vedno ni prišlo. Zopet so prišli na obisk Vzhodni Nemci, to pot v Tamar. Čeprav praktično niso nameravali poseči na naše torišče, je med slovenskimi plezalskimi krogi nastal velik nemir, kajti na dlani je bilo, da nam bodo zopet »izpred nosa odnesli eno od sten« nad Tamarjem. In zgodilo se je! »Padla« je slovita severna stena Travnika. In spet smo se spraševali kot že nekaj let nazaj: »Mar slovenski alpinizem res ni zmožen takih dejanj?« Nihče pa pri tem ni pomislil na to, da pri nas delamo ob bistveno težjih pogojih in da si plezalci ne morejo privoščiti po deset dni prostega časa. Kako naj se lotimo takih dejanj brez pogojev?

Ni še izzvenel neznanski uspeh v severni steni Travnika, že je udarila kot strela z jasnega med nas novica: »Čehi so v Vratih in so že vstopili

1. Prvi bivak v smeri Kunaver-Jeglič-Dular – 2. Drugi bivak v snežnem žlebu pred prečnico na Čopov steber – 3. Tre'ji bivak na razu Čopovega stebra – 4., 5. Četrtri in peti bivak v »Rdeči luknji« pod najtežjim delom stene – 6. Šesti bivak pod Čopovo prečnico – 7. Zadnji bivak 80 m pod robom s'ene. – Del stene med 2. in 4. bivakom je tako imenovani centralni ali Čopov steber. Višina smeri 1250 m

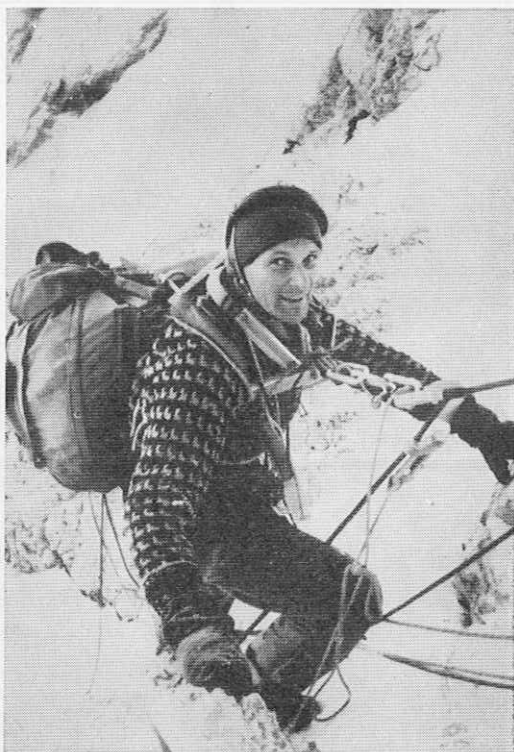
v severno steno, do osvoje Čopov steber!« Čeprav so razmere v steni praktično že od daleč gledano onemogočale vzpon, je bilo treba pohiteti. Mučni so bili dnevi za nas po službah, ko se je bočilo nad gorami modro nebo, mi pa smo bili jetniki osemurnega delavnika in nismo mogli kar najhitreje izginiti iz Ljubljane v Vrata. Dva dni je bilo treba, da smo uredili vse formalnosti v službah in na vrat na nos oddrveli vsak zase v Vrata. »Čopov steber mora biti naš!« je bilo geslo, ko smo še v trdi temi odrinili proti steni. Nič manjša pa ni bila zadrega ob prvem svitu, ko smo se pojavili štirje težko obteženi »oklepniki« Cicko, Tonač, Aleš in jaz družno s Čehi ob vstopu v skalaško smer.

Fantje iz Ustja na Labi so bili trdno odločeni preplezati steno, zaradi katere so prišli tako daleč. Časa so imeli en mesec in bilo jih je osem. Prava ekspedicija s posebno taktiko in kar je glavno, imela je dovolj časa. Že tri dni so nadelovali steno z vrvmi. Vsak dan je plezala druga naveza, ki se je pod večer vrnila po pritrjenih vrveh v dolino in prenočila Šlajmarjevi vili v Vratih. Torej so posnemali pravi moderni zapadnoalpski stil, ki jim je vsaj v spodnjem delu stene zagotovil maksimalno možno udobje. Kljub temu pa so napredovali nenavadno počasi, saj so v dveh dneh prišli komaj do vstopa na skalaškem turncu. Da ne bi prekršili gorniške etike, smo se vsi štirje drug za drugim po konicah derez vzpenjali naravnost navzgor, ne da bi enkrat samkrat uporabili pritrjeno vrv. Iz osuplih obrazov čeških plezalcev pa je bilo moč razbrati dobršno mero negotovosti.

Za nas je bila to stvar časti.

Ker so Čehi nameravali plezati po skalaški smeri, smo bili primorani poiskati drug pristop do pravega Čopovega stebra, in sicer preko še ne ponovljene smeri Jeglič-Dular-Kunaver, ki je sicer precej težja od skalaške, vendar v danih razmerah sprejemljiva. Načrt o tem je bil izdelan že v Ljubljani, vendar smo končno odločili na kraju samem.

Že prvi raztežaji so nam dali slutiti izjemne težave, kajti do 60° nagnjene poledenele pečine so kmalu ustavile našo zagnanost. Šele ko so Čehi videli, da zapuščamo njihovo smer, so se nekoliko oddahnili in nadaljevali z vzponom. Če smo hoteli priti do vstopa v izbrano smer, ki drži na polico nekako v višini 370 m stene, smo morali prečiti prostran svet, kjer omogoča poleti široka gredina pravi izprehod. Sedaj pa so strme poledenele vesine terjale skrajno počasno napredovanje, tako da smo do večera komaj pri-

Aleš na prestopu na zgornjo polico
(konec težav v smeri Kunaver-Jeglič-Dular)

Foto Belak

speli do pod previsnega dela stene, kjer teče Dularjeva smer.

Tudi Čehi niso opravili ta dan več kot slab raztežaj nove višine v skalaški smeri.

Bivakirali smo v udobni snežni votlini pod previsi, naslednji dan pa smo naskočili navpični pas sten, preko katerih smo nameravali priti na višje ležečo polico. V letnih razmerah je omejena smer — sicer še neponovljena — ocenjena s V in VI. Neugodne zimske razmere, ko je bilo vse zaledenelo, pa so težave pritirale do komaj možnega, tako da smo ves dan porabili za borih 80 m višine. Sledil je bivak za velikanskim odklanim kompleksom stene. Očitno je bilo, da s takim napredovanjem ni bilo misliti na kakršenkoli uspeh. Razmere so bile prav obupne, saj se je debel sloj ledu držal celo v previsih. Protj večeru je pričelo snežiti tako, da je bila zagata prav brezupna.

Toda kljub temu smo lahko z zadovoljstvom ugotovili, da smo že ca. 100 m višje od Čehov, ki so po skalaški smeri ob pritrjenih vrveh, čim je pričelo snežiti, na vrat na nos zapustili mesto dogajanja.

Belack Stane-Šrauf na 2. stojišču
smeri Kunaver-Jeglič-Dular

Foto Sazonov

Sazonov na drugem bivaku

Foto Belak

Ponoči je temperatura padla pod -15°C , vendar se je vreme izboljšalo. Tretji dan smo upali doseči polico že dopoldne, da bi lahko do večera prečili levo v veliki žleb. Toda stena se je upirala z vsemi sredstvi. Dva raztežaja v popolni vertikali, v skali, ki jo je pokrili prstov debel požled, sta terjala več kot šest ur. Ob skrajnih naporih sploh nismo opazili, da so se Čehi dokončno odrekli cilju. Pobrli so pritrjene vrvi in zapustili prizorišče.

Po temeljitnem preudarku je bil zvečer sprejet sklep, da tudi mi opustimo nadaljnje poizkuse, kajti ob takem tempu bi potrebovali najmanj štirinajst dni za osvojitve stebra. Vendar led je bil prebit — videli smo, da smo sposobni tudi že tekrovati z dosti bolj pripravljenimi Čehi. Treba bo počakati le ugodnejših razmer.

Četrty dan smo zapustili steno, v kateri smo potrebovali tri dni za kakih 350 m višine. Toda zima se je iztekala in tako je morebitni ponovni poizkus propadel. Ko smo zapuščali dolino Vrat, je mogočni steber še vedno nepremagan kipel visoko v nebo kot v porog odbitim naskakovcem.

Nove priprave

Obljuba dela dolg, je lep slovenski pregovor, ki velja tudi za alpiniste. Ob zimskem poizkusu v severni triglavski steni smo spoznali, da je potrebna za uspešen vzpon temeljita priprava, oprema, kondicija in pa seveda ugodnejše snežne razmere v steni.

Zato so se priprave za ponoven poizkus pričele takoj po umiku iz stene. Pomlad in zadnji prosti zimski dnevi so minevali ob napornih turnih smučarskih pohodih. Ni še dobro skopnel sneg po prisojaj, že smo se zagnali v stene. Geslo je bilo: Vse leto maksimalna dejavnost! Vse za veliki zimski cilj! Vsak od četverice naj bi se kar najbolj potrudil in opravil v nastopajoči sezoni čim več in kar najkvalitetnejših plezalskih tur.

Aleš je bil zaradi službenih dolžnosti močno onemogočen, zato pa smo se s Tonačem in Cickom intenzivno pripravljali za Kavkaz. Takoj spomladi smo se podali v dolge in težke vzpone. Toda odprava v Kavkaz je bila odpovedana. Preostale so le še Zpadne Alpe, ki pa so zahtevnejše od Kavkaza.

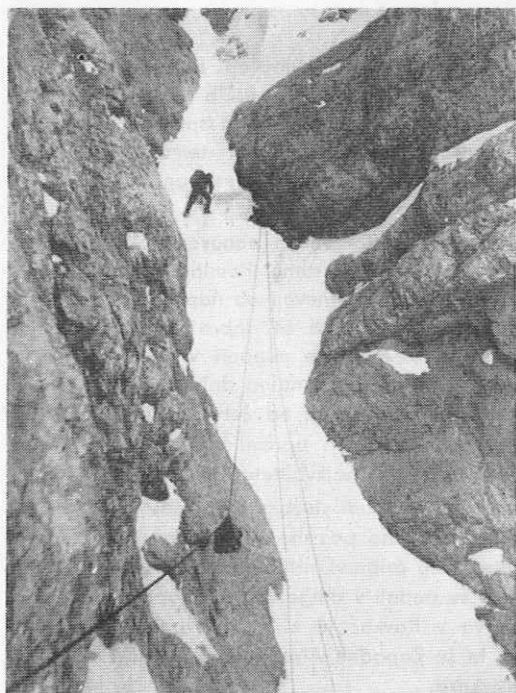

Aleš ob prehodu preko žleba
v podnožje Čopovega stebra.

Foto Belak

Mesto 2. bivaka

Foto Sazonov

Po lepih uspehih v domačih stenah smo odrinili julija vsi trije v Zapadne Alpe. Ves mesec, ki smo ga preživel v granitnih stenah in grebenih štiritisočakov, je prinesel nedvomno najuspešnejšo bilanco, kar jih izkazujejo naše odprave v Zapadne Alpe. Vsak od nas je imel v žepu poleg Bonattijevega stebra še nekaj krajših smeri VI. stopnje, zraven pa še zapadno steno Druja in prečenje grebena Rochefort v eni etapi od Aigu du Midi do sedla Grandes Jorasses in na Montanvers.

Povratek v domovino ni prinesel počitka, marveč »finiš« pred zimsko sezono. Preplezali smo Šinkovo smer v Frdamanih policah, varianto v Travniku, in kot krono domačih tur Peternelovo smer v kombinaciji s Čopovim stebrom v enem dnevu. Na jesen smo se počutili v stenah kot inventar in »vertikalna se mi je zdela bolj domača kot horizontalna«. Turobno jesensko vreme, ki nas je odrezalo od gora, pa je od tedna v teden stopnjevalo napetost, kaj bo prinesla zima. Letos se mora nekaj zgoditi! Pred vrati je jubilejno leto — 75 let planinstva na Slovenskem. Visoki jubilej bo treba dostojno počastiti.

Novo leto 1968 prinese en sam naval slabega vremena. Edina možnost so bili prvi zimski dnevi — a kdo bi to mogel pričakovati. Od 23. decembra dalje pa so bila znamenja za poizkus prav brezupna. In začuda je vse okoli velikega dogodka kar nekam utihnilo, kot bi se bali z besedami podreti tisto, kar smo gradili vsa dolga leta. Nobenih debat in glasnih želja ni bilo. V zraku je bila napetost, ki je samo čakala, da se sprosti. Sprostitev bo prineslo vreme — edino to nas še zadržuje. Vem, da so tudi ostali trije, Tonač, Cic in Aleš na trnjih. Dolg, obljuba, pa še ena velikih življenjskih želja, vse to nas je mlelo.

Drugi poizkus

20. januarja kaže vremenska karta dokaj spodbudno sliko. Tonač prinese iz ogledov čudovite posnetke severne stene. Že več dni divja po gorah orkanski severni veter s sunki do 180 km/h, ki je ogolil steno tako, da se drži sneg le še na večjih policah in gredinah. Skoro kopna stena obeta uspeh.

Da pa ne gre vse po načrtu, poskrbi Cico, ki si na grafičnem smučarskem tekmovanju zlomi roko, tako da ostanemo le Tone Sazonov, Aleš Kunaver in jaz. Vreme drži.

23. januarja ponoči odrineva z Alešem v Vrata. Že od Peričnika dalje poslušam orglanje viharja

po grebenih. Strahotni veter se še vedno ni po-
legel. Štiri ure gaziva pod težkimi nahrbtniki in
padeva utrujena na pograde v bivši karavli pri
Aljaževem domu. Ura je štiri zjutraj. Ob pol
sedmih zjutraj se pojavi tudi Tonač. Veter pa še
vedno z nezmanjšano močjo rohni po robih.

Z dnem se razmere nekoliko izboljšajo. Kratek
počitek nam vrne dobršen del prejšnje zagna-
nosti in vse dopoldne vneto pripravljamo opremo
in hrano za veliko turo. Od časa do časa celo
veter utihne, tako da smo kar optimistično raz-
položeni.

Pozno popoldne odnesemo vso težko opremo in
hrano pod steno, da bomo lahko jutri hitreje
napredovali. Dan je brez oblaka. Stena nad
nami pa kaže neverjetno lice — skoro povsem
gole skale nam dajejo največjo mero upanja.
Toda čim više pod steno smo, tem močnejši je
veter. Pri zadnji velikanski skali pod steno od-
ložimo vso plezalsko kramo in se naglo pobe-
remo v dolino med divjimi snežnimi vrtinci, ki
jih podi divji veter. Dokaj nizka temperatura
potrjuje, da smo sredi zime.

Noč mine brez spanja. Večkrat grem ven na
ogled. Nebo je brez oblaka, toda veter ne-
utrudno razkazuje svojo moč po robovih Stenarja
in Cmira.

Končno napoči ura odhoda. Ob petih se pričnemo
pripravljati na odhod. Končno okoli šestih od-
rinemo proti steni. Naglo hodimo po zabrisanih
včerajšnjih sledeh proti steni in niti ne opazimo,
kako se je medtem pooblačilo. Ko smo pod steno
pri naši odloženi opremi, nas zajamejo siloviti
sunki vetra. Nebo dobi svinčeno barvo in kmalu
prične snežiti. Ne preostane nam drugega kot
vrnitev. Težkih src pribijemo s klini nahrbtnike
z opremo na balvan in dobesečno pobegnemo.
Veter nas kar nosi po pobočjih pod steno. Kmalu
zagrne vihar ni snežni pajčolan vrhove in stene
z Vidovim plesom snežnih vrtincev. To pot nam
je stena dovolila dotakniti se komaj svojega pod-
nožja.

V tretje gre rado

Med tednom je zapadlo po gorah za dve pedi
novega snega, toda močan severni veter, ki je
potem še dva dni divjal v višinah, je očistil steno
tako, da se snežne razmere bistveno niso spre-
menile in poslabšale.

29. in 30. januarja je bilo nad Slovenijo čudovito
jasno nebo in tudi temperatura, ki se je gibala
v gorah ves čas okoli -20°C , je zrasla na
 -10°C . Telefoni zvone vse dopoldne, ko se do-

Belak v prečnici iz 2. bivcka na raz

Foto Sazonov

govarjamo kako in kaj. Cico še vedno ni spo-
soben za plezanje — vse ostalo je pripravljeno.
Nestrpnost je na višku, kajti trenutki pred na-
skokom so najbolj moreči. Ko nam končno tudi
meteorologi obljubijo najmanj tri dni lepega vre-
mena, nas ne more nič več zadržati.

Popoldne 30. I. opraviva s Tonačem še zadnje
malenkosti pred odhodom, Aleš pa gara v službi
še pozno zvečer. Pritegnemo še nekaj prijateljev
za zvezo in seznanimo z našimi namerami načel-
nika postaje GRS Ljubljana — Franceta Zupana.
Ob osmih zvečer naju Petrač odpelje s svojim
fičkom v Mojstrano, nato pa se vrne še po Aleša.

Prvi dan (31. I. 1968)

Ob treh zjutraj smo vsi trije v karavli v Vratih.
Jasne zvezdne noči ne moti noben šum, tempe-
ratura je komaj 10°C pod ničlo. Nekaj ur po-
čitka prežene utrujenost po nočni dirki v dolino

Aleš na stojšču in Belak zgoraj
v kaminu pod kancjem

Foto Sazonov

Vrat. Nekaj pred deseto dopoldne odrinemo dogodkom naproti.

Tako se zgodi, da vsi trije stopimo 31. januarja že tretjič pod steno, pripravljeni na vse in niti za trenutek ne pomislimo na umik. Razmere so res odlične, zato — pot hoče le navzgor. Nič nas ne more več zadržati, predolgo smo čakali na to. Nekaj po enajstih načnemo strmo steno proti polici, ki drži na skalaški turnc. Smer plezanja je ista kot lani — po Prusik—Szalayevev vstopu do smeri Jeglič—Dular—Kunaver, po njej na polico, po dolgi prečki v levo in preko grape v področje spodnjega dela Čopovega stebra. Računamo na štiri do pet dni plezanja. Temu primerna je vsa naša oprema: Dva nahrbtnika po ca. 25 kg in eden 18 kg. Nič nam ne bo poudarjenega. Zavedamo se tega, vendar je razpoloženje na višku.

Navezani smo na 80 m vrvi, na razdalji po 40 m se hkrati dvigamo proti žlebu, ki drži na polico, kjer se poleti prične vstop v skalaško in Prusik-

Szalayevo smer. Strmina narašča, stena nad nami postaja vse bolj mračna, ker izginjajo iz zornega kota vse bele lise snega po policah in gredinah. V previsu obesi Tonač svoje smučarske palice, kajti od tu dalje se prične resno plezanje. Skrbijo nas prostrane snežne strmine do vstopa v našo smer. Strm poledenel del žleba moramo preplezati, da pride Tonač na gredino. Z veseljem ugotovi, da je sneg letos mnogo boljši, saj ni treba sekati stopinj. Z derezami na nogah in cepinom kar lepo napredujemo. Ko pridemo iz vpadnice plazov, postane sneg še mehkejši. Boljših razmer si pač ne bi mogli želeli.

Toda Aleš toži o hudi bolečini v kolenu, tako da se resno posvetujemo, ali ne bi kazalo sestopiti. Sklenemo nadaljevati naprej po gredini do previsne zapore, tam pa se bomo odločili kako in kaj. Strma stopnica med obema gredinama, kjer smo imeli ob prvem poizkusu velike težave in nam je vzela nič koliko časa, je to pot premagana tako rekoč v trenutku. V slabih dveh urah smo na lanskem prvem bivaku. Vsi trije smo odlične volje, tudi Alešovo koleno nič več ne »sabotira«. Nekaj pred drugo uro popoldne prispe Tonač do vstopa v navpični del stene. Kmalu sva tudi midva z Alešem pri njem in prične se »bojni posvet«. Od tu dalje bo treba plezati brez derez in ledno tehniko bo zamenjala skalna. Današnji cilj je velika špilja pod polico, kjer smo imeli lani drugi bivač. Če nam to uspe, bomo praktično v slabih petih urah opravili to, za kar smo lani potrebovali dva dni.

Kar raznaša me, ko zamenjam Tonača v vodstvu. Sneti moram dereze, na prsne zanke pa si obesim morje klinov, karabinov in stremen. Končno sem nared, da se spoprimum s prvim zares težkim raztežajem.

Že po prvih mestih plezanja v strmeh snegu, ki se posipa, si želim na nogah dereze, kajti v nogah nimam nobenega občutka. Treba je splezati na stolpič po strmeh kaminu, ki je bil lani povsem zadelan s snegom, letos pa je snega deset metrov manj. Vstop v kamin me preizkuša z vsemi zvijačami. Samo da pridemo do oprimkov v skali, pa bo vse dobro. Toda sneg pod navpično ploščo me hoče kar požreti. Bolj ko se prestopam, globlje se mi ugreza in razčlemba v skali so vedno bolj nedosegljive. Sneti moram rokavice in po mnogih poizkusih mi končno uspe premagati trdovratni vstop. Više zgoraj je nekaj časa lažje, toda kamin kmalu pokaže zobe. Vsi oprimki in razpoke so zasneženi, nahrbtnik pa neusmiljeno vleče telo iz stene. Da je mera polna, se mi krepko zanohta,

Prečnica na raz Čopovega stebra tik pod 3. bivakom

Foto Belak

Stojišče na razu Čopovega stebra

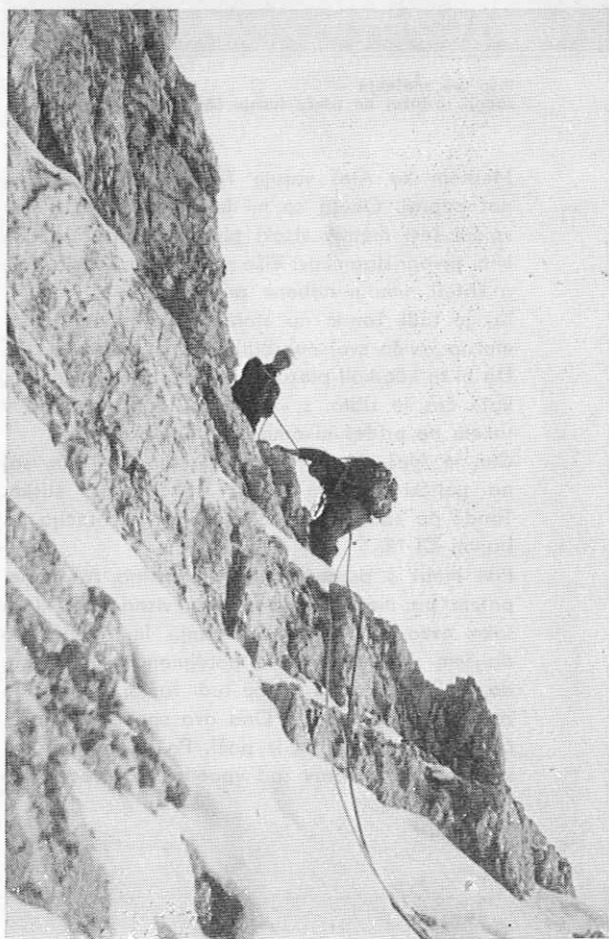
Foto Sazonov

da me kar zvija od bolečin. Končno mi uspe zabiti prvi varovalni klin, da si lahko nekoliko oddahnem, Aleš in Tonač me od spodaj brez besed opazujeta. Tonač zaskrbljeno vpraša: »Ali misliš, da greš smučat na Veliko planino« ...

No meni tedaj ni bilo do šal, pa mu zadevo pojasnim z obešenjaškim pregovorom:

»Prvih dvajset let je res malo težje, potem pa se človek navadi — žival pa pogine«!

Med takimi in podobnimi — kako naj rečem — se mi roke toliko ogrejejo, da zopet začutim pod prsti skalo in s skrajnim naporom premagam še ostalih 15 m kamina. Slabo stojišče brez varovalnega klina terja vso previdnost, ko mi sledi Aleš z ogromnim nahrbtnikom. Ko pripleza do mene, grem nemudoma dalje, kajti naše pravilo je: Nikoli vsi trije na istem stojišču. Naslednji raztežaj plezam brez nahrbtnika. Nad nami visi rumena previsna stena. Na levi je ozka poklina, ki se više zgoraj razširi v kamin. Do pod stene je še 20 metrov delno previsnega sveta, kjer ne drži noben oprimek in ni moč ničesar zabiti. Preko kočljivega mesta se goljufam na vse kriplje, kamenje pa bobna po Aleševem nahrbtniku in čeladi. Na ozki polici vpnem tri varovalne kline. Čas naglo beži, sence lezejo vse više proti ožarjenim vrhovom. Nenavadno lep dan je.

Prve ure sneženja –
zadnji raztežaj do rdeče luknje (Aleš)

Foto Sazonov

Medtem ko Aleš varuje Tonača, si ogledujem pot naprej. Obeta se mi lepa telovadba v navpični šest metrov visoki plošči, v kateri že tiče klini prvoprstopnikov. Više zgoraj se pričinja poč, o kateri nimam nobene predstave.

Ko je tudi Tonač na stolpiču, potegnem s pomožno vrvico svoj nahrbtnik in ga obesim v klin. Da bi tu kdorkoli plezal z nahrbtnikom, ni govora, kajti čas je zlato, s »kredenco« na ramah pa v takem ne prideš nikamor.

Čim je Aleš pri meni, že vpenjam prvi klin, saj na polički zavлада prava stanovanjska stiska. Tonač pa spodaj pridno veča dokumentacijo na barvni CT 18.

Prvi metri s pomočjo klinov so hitro za mano, potem pa me začne pestiti previsna poč, ki je tako ozka, da gre sprva vanjo le koleno. Po daljšem sopihanju se le potegnem tako visoko, da lahko zagostim v poč tudi ramo, in stvar je za nekaj časa rešena. Ona dva spodaj vidim le, če se močno izvesim iz poč. Po 10 metrih prostega plezanja prav rad vpnem svedrovec, ki je

ostal od lanskega poizkusa, kajti sledi mesto, ki se lahko kosa z najtežjimi detajli v razu Dedca nad Korošico. Kakih šest metrov rahlo desno navzgor gre prečka z navzdol visečimi drobnimi oprimki, ki so za nameček krepko poledeneli. Kako prav bi mi prišel tu droben klinček, a nikjer ni nobene razpoke. Previdno se premikam, po centimetrih. Nenadoma se vrvi več ne premaknejo. Obupni so trenutki, ko prične delovati »šivalni stroj«. Tako pravimo, če se plezalca trese noga, ki nima prave opore. Končno Aleš spodaj z nihanjem toliko osvobodi vrv, da se pregljufam do prvega klina v žlamborju. Oddahnem si. Do danes nisem splezal mnogo takihle mest, pozimi pa še celo ne. Sicer pa je to tudi poleti VI. stopnja. Navpična zajeda z nekaj klini me privede na ozko, zelo izpostavljeno raz. Težave so takorekoč za mano, toda vrvi zopet ne tečejo. Slabih deset metrov nad mano se kot vrata v svetišče odpira teman vhod v votlino – naš današnji toliko pričakovani cilj. Vlečem vrvi kot živinče, da mi uspe priti za velik zagosten blok, ki je že v votlini. Sedaj ni več dvoma – današnji cilj je dosežen in to prej, kot smo se nadejali. Na pomožni petdesetmetrski vrvj potegnem k sebi vse tri nahrbtnike, kar mi vzame nemalo časa. Vrhovi si nadevajo škrlatne čipke ugašajočega dne, ko drug za drugim pritelovadita tudi Aleš in Tonač v naš prvi bivak. Sicer pa smo tu že povsem domači, saj smo lanj prav na tem mestu dvakrat prenočili.

Aleš se nemudoma loti kuhanja. Ker se je odlično izkazal, mu s Tonačem to delo velikodušno odstopiva za ves čas vzpona. Medtem pa pripravljava prostor za bivak, da bi nam prva noč v steni minila čim udobneje.

Veselo brni bencinski kuhalnik. Med obroki s Tonačem pridno urejava opremo in vrvi, saj je od vsega številnega plezalskega orodja ostal na koncu velikanski kup »solate«.

Med takimi in podobnimi opravili in pripravi na naslednji dan naglo mineva noč. Šele okoli polnoči se umirimo na udobno pripravljenih ležiščih.

2. dan

Dobro smo prespali.

S prvim medlim svitom, ki dahne preko vrhov okoli Škrlatice, se pričnemo pripravljati na naporni dan. Aleš, ki se je s svojo kuhinjo zavlekel najgloblje v votlino, že vneta pripravlja topli jutranji obrok. Sklenili smo namreč kuhati prav vse, celo ribe v konzervi bomo greli.

Do police nad nami nas ločita še dva raztežaja VI. stopnje, potem pa se bo začel za nas neznan zimski svet severne stene.

S pripravami in kuhanjem se zamudimo tja do devetih, ko se končno ovešen s plezalskim orodjem in vrvmi pričnem vzpenjati po zunanji steni naše votline pod »strop«, od koder mi po dolgotrajnem sopihanju uspe prestopiti okoli roba v odprto steno. Globoko pod sabo opazim drobno sled naših stopinj na vstopnih snežiščih. Svetlo ožarjeni vrhovi onstran doline mi zgovorno pričajo, da je pravzaprav že visok dan in da smo si dovolili le nekoliko preveč lenarjenja. To je pač slaba stran udobnih bivakov.

Prvi raztežaj me privede v prostem kaminskem plezanju skozi preduh na vrh odklanega stolpa. Od tu je čudovit pogled na spodnji del stene. Hladen veter, ki veje od Cмира sem, me spravi v drget, ko pričakujem Tonača, ki s svojo krendenco na ramah sopiha po kaminu navzgor. Medtem pa spodaj v špilji Aleš prizadevno ureja in tlači v nahrbtnik vse kose opreme, ki sva jih »pozabila« midva.

V nadaljevanju pokaže stena zobe. Popolnoma navpična, delno previsna stena se pne v modro nebo in se po 30 metrih končuje na polici — najvišji točki, ki smo jo dosegli ob lanskem poizkusu. Na Tonaču je vrsta, da odtelovadi to točko. Sreča pa je v tem, da je ostalo v skali nekaj klinov od lanskega poizkusa.

Zaradi bistveno boljših razmer od lanskih in nedvomno tudi zaradi naše boljše pripravljenosti Tonač naglo opravi raztežaj in kmalu mu z Alešem slediva. Zaradi izredne izpostavljenosti plezamo vsi trije brez nahrbtnikov, ki jih nazadnje potegnemo za seboj s pomožno 50-metrsko vrvo. Z zadovoljstvom ugotovimo, da smo ob enajstih že na mestu, do katerega smo lani potrebovali tri dni skrajno težavnega plezanja.

Lahko se pohvalimo, da nam je letos Triglav izredno naklonjen. Nobena meglica ne vznemirja modrega neba, tako da je optimizem na višku. Računamo, da bomo v takih okoliščinah potrebovali le štiri dni do vrha stene. No, kmalu smo uvideli, da smo delali račun brez krčmarja.

Na polici si zopet navežemo dereze, skalno tehniko spet zamenja ledna. Tonač načenna več raztežajev dolgo izpostavljeno poličko, ki drži proti levi v žleb, onstran katerega se pričinja svet Čopovega stebra.

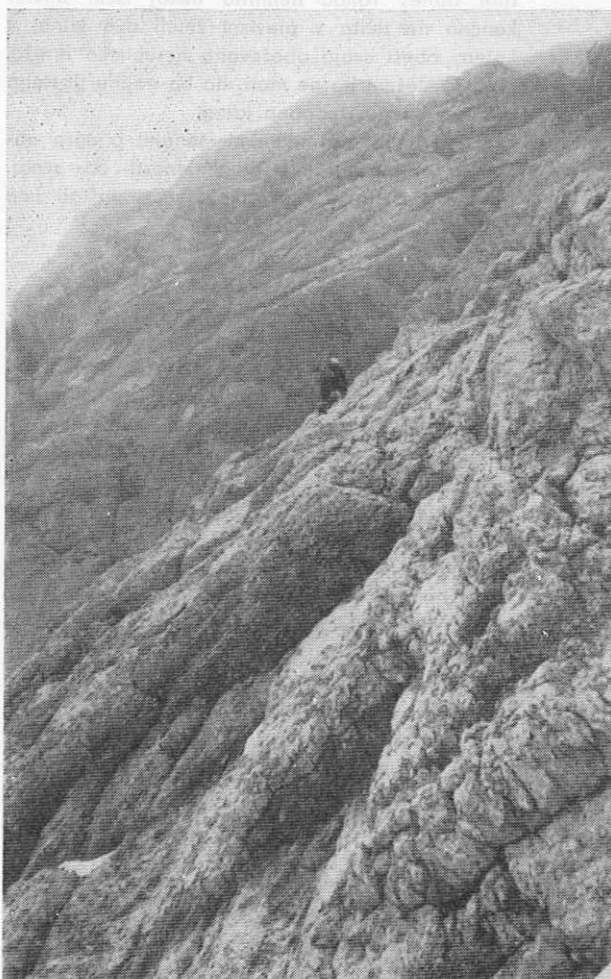
Nekaj raztežajev s problematičnim varovanjem je končno za nami, ko stojimo zopet skupaj na robu globokega žleba. Takoj je jasno, da bo prehod zelo kočljiv. Nalogo prepustiva Alešu, ki se previdno spušča preko gladkih plošč v žleb. Varo-

vanje postane problematično, zato mora tik ob prestopu v dno žleba v skalo svedrovec. Druga stena žleba je obložena s krhkim snegom, ki komaj dovoli varno stopinjo. Celo uro pleše kot plezalec na vrvi. Kot pajek se na podirajoči se površini pomika previdno vedno višje. Končno zazveni v skali odrešilni stojiščni klin s spodobno visokim tonom. Situacija je rešena, prehod je odprt.

Teren je tu poleti lahek, pozimi pa zahteva skrajno previdnost, kajti vsi stolpi in oprimki so zaliti s snegom in ledom. Čas pa neusmiljeno beži. Komaj smo pričeli plezati, že bo treba misliti na drugi bivač. Z vsemi varovalnimi ukrepi se dvigamo po razmeroma blagem rebbru navzgor. Na desni ga omejuje žleb, ki smo ga danes že prečkali, na desni pa izginja gladka

Prva ura sneženja.

Belak pleza prvi raztežaj proti rdeči luknji Foto Sazonov

stena na spodnja snežišča, preko katerih se vleče nekoliko temnejša črta, naša včerajšnja sled.

Pozno popoldne priplava iz doline prvi klic, znamenje, da so ogledniki že na delu. Odgovorimo z glasnim jodlanjem, ki po dogovoru pomeni, da v redu napredujemo. Snega je vse manj, tako da Aleš sname dereze in poizkuša rešiti situacijo s plezanjem po skali, pa mora kmalu odnehati. Čas priganja. Za danes smo se že odpovedali včeraj zastavljenim ciljem. Zopet moram prečiti v desno prav v žleb, od koder Tonač poizkuša priti po polici v levo. Toda prepozno. Noč ga zateče na izpostavljeni polički, ki v temi ne terja drugega kot povratek.

Razmere nas prisilijo, da poizkusimo bivakirati v žlebu. Pod nekim previsnim odstavkom pričnemo s cepini in kladivi sekati požled, ki se po nekaj urni obdelavi počasi izpremeni v prav prijeten in sorazmerno varen prostor, delno prekrit s snežno streho in previsno skalo. Kot vedno pred bivaki tudi danes Tonač nemirno nekaj išče, dokler končno ne tičita v previsni žmuli dva klina, v katera obesi svojo oboževano netopirsko mrežo. Naju z Alešem pa ne moti, da bo najina postelja danes v snegu izkopana jama.

Zvezdno nebo nad temnimi stenami pričara občutek samotnosti in odmaknjenosti od sveta. Mogočna stena nas je vsrkala vase, postali smo del nje same. Za koliko časa?

3. dan

Vso noč je šelestel droben sneg po žlebu navzdol in škrabljal po najlonski vreči za bivač. Na robu stene se je vzdignil zapadni veter. S prvim svitom uzrem visoko na nebu pajčolan ovčic, ki naglo izginejo, kot so se bile prikazale. Aleš zopet kuha mleko in pravo kavo — vse seveda v zelo razredčeni obliki. Ko se okoli osmih odpravimo z našega drugega nočišča, se prizor s cirusi nenadoma ponovi. Vsak izkušen gornik pri tej prikazni nenadoma pomisli na poslabšanje vremena. Redko se ušteje.

Kljub temu pa vzide to jutro sonce zelo svetlo, kar obeta lep dan. Najprej sestopi Tonač kakih 30 m navzdol po žlebu do police, kjer smo sinoči pustili pritrjeno vrh. Pri dnevni svetlobi se stvar precej poenostavi in kmalu zmaga sitno prečnico, ki ga pripelje v lažji svet in zopet na raz. Tu vidimo, da smo imeli sinoči pri izbiri prostora za bivač prav srečno roko, saj smo izbrali edino pametno rešitev, jama v snegu.

Po dveh raztežajih, sorazmerno težavnega terena, kjer se menja skala s snegom, pridemo pod

odlom izrazitega Čopovega stebra. Svet se položi v prostrano snežišče, stebel pa reže na dvoje globok kamin, že skoraj grapa. Dva raztežaja proti levi navzgor se končuje pomol, kjer je Tonač ob jesenskem vzponu pustil železno rezervo za morebitni povratek, steklenico bencina in nekaj konserv fižola. V dveh raztežajih po strmeh snežišču in nato po kaminu priplezam na pomol, ki štrli daleč ven iz stene in je varen pred plazovi. Od tod si lahko kot na dlani ogledam nadaljevanje naše poti. Prehod iz pomola v stebel in levo v grapo, ki pada izpod velike rdeče votline, obeta trdo delo. Končno odkrijem na izpostavljeni skali z vrstico pritrjeno steklenico bencina in Tonačeve konzerve. Ko smo vsi trije zbrani, si dovolimo prvič v treh dneh kratek počitek za napihanim snegom pod velikim previsom. V nahrbtnik romajo skromne zaloge bencina in še dve konservi fižola.

»Za vsak primer,« meni Tonač in pomenljivo pogleda proti Luknji, kjer se potuhnjeno plazí megleni jezik iz trentarske na kranjsko stran. Sedaj vemo, vreme bo držalo kvečjemu še en dan, potem bomo dobili lekcijo...

Nemudoma se ovesim z vso opremo, ki jo bom potreboval za težko plezanje in načnem ostro rez stebra. Težave v prvem raztežaju me presenetijo. Nahrbtnik in previsna skala me silita navzven in krepko moram poprijeti, da ne odletim. Končno mi uspe zabiti v razpoko dober klin. Lep čas še telovadim po rovu, dokler ne prispem pod prostran previs na levem robu stebra. Ko varujem, opazim zanesljiva znamenja nastopajočega slabega vremena. Izbruh snežnega meteža je le še vprašanje časa. Vrhovi onstran doline so si nadeli lečaste oblačne kape, ki jih jugozapadnik vleče čez grebene.

Ko smo spet vsi trije skupaj, sklenemo, da kar najhitreje dosežemo rdečo votlino vrh Čopovega stebra, kjer bomo varni vsaj pred plazovi. Rečeno storjeno. Nemudoma plezam dalje proti toliko pričakovani snežni grapi na levi strani stebra. Po dveh raztežajih mi zapre pot nekaj metrov visok zaledenel skok, ki smo ga z daljnogledom otipavali že iz doline.

Toda kakor nam je stena včeraj zagodla, se danes izkaže z rešitvijo v obliki lahke police, ki me privede brez težav nazaj nad skok.

Počasi se bližamo gornjemu delu stebra in z navdušenjem ugotovimo, da smo že nad gorenjskim turncem, ki je nekako na polovični višini stene.

Po grapi gre z derezami in cepinom zares imenitno, tako da naglo pridobimo višino. Toda zanesljivo znamenje slabega vremena ne izgine,

ampak se celo krepi. Se vreme vendar ne bo pokvarilo že ponoči? Jasno nam je namreč, da nam je za danes rdeča votlina nedosegljiva. Za nameček se kot vsaka dobra stvar tudi snežna grapa konča. Moram zaviti desno po zaledeneli polički. Še vedno ne najdem primerne razpoke za klin. Aleš se mora premakniti nekaj metrov navzgor, da mi uspe. Nato si uredim sorazmerno dobro stojišče.

Komaj opazimo, da se dan nagiba koncu. Danes nas zaloti nastopajoča noč na mestu, ki ni primerno za bivač. Ko pride še Aleš in ugotovi isto, pritrdiva pomožno vrvico, ki nam bo jutri olajšala vzpon, in se spustiva 20 m nazaj na sneg, kjer slutimo, da bo najprimernejše mesto za bivač. Nemudoma se pričenjamo pripravljati za noč. Zelo smo pozni.

Venomer gledamo na uro. Da bi vendarle že napričevala s Tonačem klesati v sneg polico, Aleš pa se zopet loti kuhe.

Polico kmalu toliko razširimo, da postane gibanje prav udobno. Vso opremo, ki jo odložimo, pritrdimo na kline. Globoko spodaj v dolini se prižge drobna lučka, ki spet ugasne, hkrati pa priplava iz teme klic. Po dogovoru je prispel Cic pod steno. Z glasnim jodlanjem naznanim, da nam ni hudega. Sneg je trdno zmrznjen, tako da lahko dajemo polici poljubno obliko.

Medtem je kuhan prvi obrok, poldrug liter argo juhe, s katero bi radi nadomestili izgubo soli. Potem pride na vrsto kondenzirano mleko in nato čaj. Aleš si je uredil kuhinjo na izpostavljenem pomolu, na rebro prepadne stene, nedvomno najimpozantnejši kotic na vsej turi. Komaj kvadratni meter prostora zavzema kuhinja.

Noč mineva neznansko počasi. Bledi mesec osvetljuje zlovešči megleni jezik, ki se zdaj daljši zdaj krajši plazi preko Luknje v Vrata. To je bila najbolj moreča noč na vsej turi.

Stalno gledamo na uro. Da bi vendarle že napočilo jutro! Stena nad nami se je zožila v mogočno trikratno konico, ki se izgublja nekam v zvezdnato nebo. Če se vreme podre pred jutrom, nam lahko postane odrešilna rdeča votlina nedosegljivo daleč. Ostati tu, bi pomenilo biti odrezan zaradi plazov. Zato navzgor, in to čimprej!

4. dan

To jutro pričnemo šariti že ob štirih, se pravi, v akcijo stopita Aleš in njegov kuhalnik. Z nastopajočim dnevom se prične daljšati tisti megleni jezik, vrhovi nad krnico pa si po vrsti nadevajo

meglene kape. Nekajkrat zagrne megla celo gornji del stene. V nas raste napetost pred izbruhom viharja. Slutimo, da se potuhnjeno nekaj pripravlja. Za vsako ceno moramo danes doseči rdečo votlino!

Končno ob sedmih, ko se toliko zdani, da je plezanje možno, zapustim ozko poličko, naš tretji bivač. Tanka pomožna vrvica mi olajša vzpon do pod previsne zapore, od koder prečim 30 m v levo pod kamin, kjer na neznatnem stojišču čakam Aleša. Mrzlično si slede povelja. Rdeča votlina je že zelo blizu. Ali pa neskončno daleč. Megle zdaj zagrinjajo goro in zdaj dolino, pa se spet trgajo, kot bi jih neka neznana sila odčarala. Hitimo. Ko je Aleš pri meni na drobnem stojišču, nemudoma zaplezam v navpičen kamin, Aleš pa hkrati varuje mene in Tonača, da bi pridobili na času. Steber postane ena sama ledena strmina, ki terja skrajno previdnost, hkrati pa omogoča sorazmerno hitro napredovanje. Nad nami kot Damoklejev meč visi grožnja snežnega viharja.

Megla počasi prodira v višje dele stene, vsa dolina Vrat valovi v meglenem morju. Poznamo to. Ko se bosta obe plasti združili, bo začelo mēsti. Zato samo navzgor, čim višje bomo, manj bo snega, ki bi nas zasipal. Tako gremo kvišku z vso naglico pet raztežajev, dokler ne postane svet vse težji. Tri raztežaje nad nami zeva kot velikansko oko v mračni steni rdeča votlina. 100 m višine. Redek si predstavlja, kako dolgi lahko postanejo navpični metri. Še raztežaj me loči do navpične bariere, ki brani dostop do votline. Le sem in tja se pokaže med meglami košček modrega neba. Raztežaj, ki sledi, je videti lahek. Sam sneg. — Zato Aleš zopet varuje hkrati Tonača in mene. Toda že po prvih metrih spoznam, da bo stvar resna, zelo resna. 40 m nad sabo uzrem v zajedi zabit klin, ki mi pomeni rešilno bilko. Neskončno previdno se pomikam samo po konicah derez navzgor vse bližje klinu. Tonač mora prenehati s plezanjem, Aleš pa napeti pozornost. Končno se pregoljufam do klina. Na strmem zbitem snegu ni prostora niti za nogo, le konice derez mi služijo za oporo. S težavo zabijem še dva klina. Izpostavljenost je huda, 900 m zraka se grezi tik pod nogami v dolino Vrat. Do rdeče votline je še slabih 60 metrov višinske razlike. Ura je enajst, ko Aleš pripleza do mene.

Nenadoma, komaj zaznavno, se prične razsipati droben sneg, sprva redko, nato vse gosteje. Mrzlično si snemam dereze, kajti preko navpične zavore bo šlo le z najpreciznejšim plezanjem. Drobni oprimki, le za prste, so že prekrti z zrna-

tim snegom. Če se ga dotaknem, se vse razčlenbe prevlečejo z drobnim požledom. Nahrbtnik gre zopet na pomožno vrh.

Prvi metri po razu v popolni navpičnosti me prepričajo, da bo to kaj več kot samo plezanje po navpični steni. Ob prvi priložnosti zabijem v steno dolg profilni klin iz titanove pločevine. (Ti klini so potem še mnogokrat reševali situacijo). Previdno plezam kvišku. Prsti na rokah in konice čevljev iščejo drobnih razčlemb. Trenja skoro ni — vse je poledenelo. Z raza naglo prečim za rob v nekakšno zajedo. Zabijem klin, kjer morem, kajti kamorkoli stopim ali se ozrem, vse drsi in se hoče izmuzniti. Neskončni so trenutki, ko se goljufam preko gladkih mest navzgor proti drobnim polički. Končno se oddahnem vrhu nekega stolpiča. Sedaj šele opazim, da sneži vedno gosteje. Po drobnih stopih prečim 15 m v levo proti rdeči votlini. Aleš in Tonač čakata spodaj brez besed. Zlovešča tišina zveni v ušesa in nas navdaja s skrbjo. Ko ljudje utihnejo, tedaj gre resnično za nohte.

Ko dosežem klin, se olajšano vpnem. Pogledam na uro, dve uri sta minili kot trenutek. Pod nogami valovi megleni kotel, sneg se vsiplje vse gosteje. S skrajno težavo zabijem še dva klina, potem mi sledi Aleš. Eno vrh izpenja, druga pa ostaja pritrjena za Tonača, ki bo tovoril moj in svoj nahrbtnik. Cela večnost mine, da se končno pregoljufa do mene. 30 m pod nama stoji Tonač kot izgubljen v snežni vertikali. Velika rdeča votlina je tako blizu, da bi vanjo lahko vrgel kamen, toda ta trenutek se mi zdi, da sem bližje dolini kot rešilni luknji.

Na stojišču je prostora le za dvojce podplatov. Zato se moram nemudoma odstraniti. Do lažjega terena me loči še 15 m navpične s snegom posute stene. Stoječ z desno nogo na klinu se previdno dvigam ob gladki plošči, toda ko se vzravnam, ne najdem oprimka za roke. Neskončni so trenutki, ko čutim, kako se mi noga pričinja počasi tresti. »Šivalni stroj« zopet deluje. Samo tega ne! Naglo ukrepam. V razpoko zataknem klin, ki rabi le za ravnotežje, nagla krenja in že dosežem stop za nogo. Ko z rokami tipam nad sabo, začutim, kako popušča velik blok. »Še tega je bilo treba!« Mrzlično iščem primerno razpoko za klin. Kjer poskušam zabiti, vse votlo doni. Ne preostane mi drugega kot sveder. V zelo neugodnem položaju zavrtam luknjo za svedrovec in situacija je rešena. Sledi še 5 m skrajno kočljivega plezanja, ki ga ni mogoče primerjati z nobenim detajlom poleti. Zdaj izplezam v strm sneg, ki drži do votline. Tu bi krvavo potreboval dereze. Sekam s čevlji stope

in s kladivom oprimke za roke v trdi sneg. Prsti so beli od mraza. Končno se okoli štirih popoldne pregoljufam do strmega žleba, ki tvori dno rdeče luknje in z veliko težavo zabijem tri sloke kline v preperelo skalo. Situacija je rešena. »Zunaj« se je sprostil pravi metež. Med prvimi plaziči izplezata Tonač in Aleš okoli petih popoldne v veliko rdečo votlino. Za las smo »ušli« vremenu.

Za borih 60 m višine smo torej rabili šest ur garanja. — Nagrada pa je votlina. Prepričani smo, da bomo uspeli.

V gornjem delu votline odkrijemo nagnjeno s kamenjem zameteno polico, kjer si pričnemo urejati bivač. Z nastopajočo nočjo zagrmje po steni prvi plazovi. Iz varnega zavetja veselo zbijamo šale in urejamo opremo. Aleš si da opravka s svojo kuhinjo, s Tonačem pa kujeva načrte za preboj preko stene. Dolgo šarimo po polici, da bi bil bivač čim udobnejši. Kljub izbruhu slabega vremena okoli polnoči mirno zaspiamo.

Vso noč nas bude plazovi, ki grme v dolino. Zjutraj je pokrajina izpremenjena. Preko votline se vsipa sneg v gostih zavesah. Še vedno sneži brez prestanka, grom plazov pa naznanja, da nas je zajelo izredno slabo vreme in da bo mnogo snega.

5. dan

V takem vremenu nima pomena nadaljevati z vzponom. Sklenemo počakati en dan, kajti jutri se bo vreme gotovo izboljšalo. Tako premišljujemo, kajti redko se zgodi, da bi snežilo več kot en dan.

Ves dan izkoristimo za počitek in urejanje opreme. Ravnamo skrivljene kline, Aleš in Tonač vlivata sveče — kajti sveče, ki smo jih vzeli s seboj na pot, so se zdrobile, — so pa za bivačiranje neobhodno potrebne. Ob takih opravilih mine peti dan v steni sorazmerno naglo. Skrbi pa nas vreme. Sneži nepretrgoma. Proti večeru, ko uvidimo, da se je zgrnilo nad nas nekaj resnejšega kot kratka snežna nevihta, pričnemo resno razmišljati o najboljših možnostih za ohranitev moči, da se prebijemo preko stene.

Pregledamo zalogo hrane in jo natančno razdelimo na dneve s tem, da prištejemo normalno planiranemu času še štiri dni. Zavedamo se, da smo zašli v resne težave, iz katerih se moramo rešiti sami in to čimprej. Kljub temu je morala na višini, celo višja kot marsikdaj v dolini. Spat se odpravimo z načrtom, da jutri pričnemo s plezanjem.

6. dan

Vso noč grme plazovi in zjutraj, ko se zdani, ne moremo verjeti očem. Sneži. Sneži brez prestanka. Preko votline se vsipajo plaziči suhega snega. Plazovi dobivajo jakost spomladanskih talnih plazov. Jasno nam je, da ne moremo več čakati. Treba se je prebiti za vsako ceno. Sprejememo načrt, po katerem moramo ta dan izplezati vsaj do pod kamina. Pri »hitrosti« plezanja, ki jo pričakujemo, računamo, da bomo ob takih pogojih izplezali v dveh do treh dneh. Zaradi hrane tega časa ne smemo prekoračiti. Na kakršnokoli pomoč je v takem pač nemogoče misliti. S tem smo si vsi trije na jasnem. Sicer pa pomoči zazdaj sploh ne potrebujemo.

Okoli devetih se odpravim v metež. Čim stopim iz varnega zavetja pod previsom, se znajdem sredi podivjanih elementov. Posipajoči se sneg iz gornjega dela stene me zasipa kot plaz. Preko kratkega previsa, v katerem tičita dva klina, se mučim cele pol ure. Razmere so dosti hujše, kot sem sprva mislil. Končno mi uspe ugnati zoprnno mesto in nemudoma jo pobrem v naslednjo votlino — mnogo udobnejšo od naše viseče police. Čim se izmotam iz območja posipajočega se snega, se razmere »normalizirajo«. V udobni lévi pričakam oba prijatelja, da naredimo in preštudiramo še enkrat načrt, kako bi jo čim ceneje odnesli. Jasno je, da moramo danes priti čim dlje.

Smo tik pod slovitimi galerijami klinov, kjer je plezanje bolj tehnično. Nahrbtnik pa bi prvega bistveno oviral pri napredovanju. Zato si Aleš in Tonač moj nahrbtnik razdelita.

Poleg arzenala klinov in vponk se ovesim še s stremeni, ne pozabim na omelo, zaradi katerega je bilo njega dni precej smeha, sedaj pa imamo vtis, da bo to eden glavnih plezalskih rekvizitov. Do prvega klina je treba plezati ca. 10 m prosto. Sneg se vsiplje neprestano in onemogoča normalno plezanje, vsako ped stene je treba sproti očistiti, plazeči se sneg pa stanovitno zasipa odkrite oprimke. Z največjim naporom zmagujem meter za metrom višine, skozi divji tok snega, ki se brez prestanka vsiplje preko previsov.

Megle se prično trgati in pogled mi zdrсне v globino pod nami. Izpostavljenost je popolna, stena prepada 1000 m v globino, tja, kjer bruhajo plazovi cele vlake snega.

Do izteka vrvi me loči še 15 m višine, toda treba je premagati kratek skrajno težaven previs. Nekajkrat poizkušam stisnjenih rok doseči klin nad previsom, pa se vedno zadnji trenutek izognem padcu. Končno dosežem rešilni klin in izplezam

na drobno stojišče, kjer je prostora komaj za moža, pa še ta se mora na zabutih klinih držati v steni. Stena je tako navpična, da Aleša in Tonača sploh ne vidim, ker ju skriva previs.

Eno vrv pritrdim v klin, z drugo pa varujem Aleša, ki tovari nahrbtnik. Silna mora biti volja za premagovanje težav v takem ambientu.

Ko pripleza do mene, je znova potreben pravi ceremonial, da se zamenjava na stojiščih. Vrvi se prepletajo in onemogočajo smotrne manevre. Snežiti je prenehalo, toda plazovi se še vedno vsipajo raz stene. Iz megle globine zaslišimo klice. Med grmenjem plazov se oglašamo. Upamo, da bodo prijatelji razumeli naše vriske, da je vse v redu. Čez čas tudi glasovi v globinah utihnejo.

Ko zamenjava stojišče, plezam navzgor po lestvici klinov proti naslednji votlinici pod nevarnim in navpičnim kaminom, preko katerega se vsakih nekaj minut vsuje plaz. Raztežaj preplezam sorazmerno zelo hitro brez rokavic kot vse do zdaj. Sicer pa minute odločajo o usodi prihodnje noči. Na vsak način moramo najti ugodno mesto za bivač. Tu ni mesta za polovičarstvo, treba je iti na vse.

Končno se priklopljem skozi zaveso snega pod kaminom v votlino. Olajšano se zavarujem na dobrem klinu in za varnost zabijem še dva. Zopet pritrdim eno vrv, ki bo rabila tovarišema. S težavo se sporazumemo med seboj, kajti v snegu in megli se utapljaajo naši klici. Po uri, dolgi kot večnost, priplezata Tonač in Aleš do mene. Pod ogromnimi nahrbtniki sta videti kot dva do vrha naložena tibetanska jaka. Primera povsem ustreza, saj sta prekaljena himalajca. Aleš s svojo lisičjo kožo na kapuci anoraka je videti kot Eskimo, ki je zašel iz polarnih prostanstev v svet počti in previsov.

Toda kljub vsemu nas ne zapušča dobra volja. Računali smo, da v takih razmerah ne moremo preplezati več kot 150 m na dan. Vendar je vsak pridobljeni meter odločilen. Ko se pojavi preko previsa Tonačeva ogromna kredenca, fant s sila resnim glasom sprašuje, če nisem morda srečal tov. Švarca, tajnika našega PD. Opazka naju z Alešem pravi v prisrčen smeh. Skoraj smo pozabili, da smo pravzaprav sredi stene, odrezani od sveta, da bolj biti ne moremo.

Ura je okoli treh popoldne, ko skušam nadaljevati vzpon po kaminu. Najprej je treba premagati 10 m previsnega kamina, preko katerega butne vsakih pet minut plazič, ki zatemni našo luknjo. Počakam tak plaz, potem pa kar se da hitro plezam navzgor, da bi se naslednjemu še lahko izognil. Toda ne uspe mi. Ravno pri zad-

njem klinu sem, ko me spet zasuje. Komaj se obdržimo.

Naprej gor 20 m ni nobenega klina, nobene razčlembe. Vedel sem, da bo kamin najtežja preizkušnja, zato stiskam zobe. Z obema tovarišema pod kaminom izgubim vsak stik. Plazim se po gladkih stenah. 15 m pod mano je zadnji klin. Najhuje je, ko se iz previsa nad mano zopet vsuje plaz. Za las se obdržim. Mokre pumparice mi primrznejo na gladko skalo in tako se nekako obdržim, dokler končno ne zabijem rešilnega klina in vpnem vrvi. Po 10 metrih postopek ponovim in se preko previsa pregoljufam v položnejši del kamina, ki je zasut s snegom. Z največjim naporom vlečem za seboj vrvi, ki so se nekam zataknille.

Sneg v žlebu je vse globlji, po nekaj metrih mi sega že preko prsi. Samo čakam, kdaj se bo vse utrgalo in zgrmelo v globino. Rijem kar pod snegom kvišku in krčevito grabim za oprimke v desni steni žleba. Nenadoma ne morem več premakniti vrvi. Na srečo mi uspe zabiti dober klin in se zavarovati. Potem pa mine najmanj dvajset dragocenih minut, da se sporazumem s tovarišema. Imamo srečo. 15 m nad seboj odkrijem udobno votlino pod ogromnimi previsi, kjer bomo varni pred plazovi in snegom. Čas vihti svoj neizprosni bič. Oba, Tonač in Aleš, hitita na vse kriplje in z nastopajočim mrakom stojimo zopet vsi skupaj nad zloglasnim delom stene. Prostor za bivač nam je zagotovljen.

Ko si urejamo šesti bivač in Aleš kuha zadnji obrok hrane, se iz megle od časa do časa pokažejo medli obrisi Gamzovca in Stenarja. Upamo, da bo končno le prenehalo snežiti. Jutri nas čaka pet raztežajev ekstremne plezarije, da bomo prišli v lažji svet na izstopni greben, ki vodi iz stene. Vemo, da naši prijatelji že organizirajo reševanje. Sedaj pogrešamo male radijske oddajnike, s katerimi bi bilo moč z nekaj besedami povedati onim v dolini, da nam ni hudega. Pozno v noč šarimo okoli in se pripravljamo na jutrišnji odločilni dan v upanju, da ne bo več snežilo.

Od hrane nam je ostalo še ščepec čaja, tri kocke argo juhe, tri rebra čokolade ter zavojček peperminta in glikoramina. Upamo, da nam bo zadostovalo. Da le ne bi snežilo!

7. dan

Pobožne želje! Ko se pričnemo navsezgodaj pripravljati na naporni dan, sneži kot za stavo. Zopet grme plazovi. Žleb pod nami je povsem zasut. Z odporom načnjam prvi raztežaj. Že po

10 m moram vrtati. Skoro navpična stena je neznanosko založena s svežim snegom. Potožim, da bi danes potreboval novo brezovo metlo za vso to grmado snega. Z največjo težavo se dvigam centimeter za centimetrom. Pod snegom odkrijem nekaj starih zarjavelih klinov, ki jih vse z veseljem uporabim. Končno je raztežaj premagan. Stojišče naredim v nekakšni špilji pod slovito Čopovo prečnico, kjer je Čopov Joža pred 23 leti izplezal iz stene. Tu sem zopet na varnem pred snegom, saj sem pod ogromnimi previsi, ki zapirajo pot v lažji svet. Takoj mi sledi Aleš z nahrbtnikom, ki še vedno presega normalne dimenzije.

Kazalo je, da so se vse naravne sile zarotile proti nam. Sneg se vsiplje, kot da ne misli nikoli več nehati. Počasi se Aleš približuje. 15 m pod mano se mu izruje star klin, toda krepak poteg nemudoma reši situacijo. Ko prigara na stojišče, se moram takoj odpraviti dalje, kajti prostora za dva je premalo. 10 m višje zavarovan okoli skalnega roglja čakam, da pritelovadi še Tonač do Aleša. Prav obžalujem, da mi je že pošel film, saj bi bili posnetki v takem ponorelem vremenu enkratni.

Poleg snega se javlja še veter, ki raznaša sneg v vrtincih na vse strani. In sredi tega belega pekla se prebijamo kvišku. In ko ostajamo ob vsem tem brez besed, se režimo, kakor da ne moremo drugače. Tonač vztrajno išče tov. Švarca, midva z Alešem pa pravo pot na Kravec in Veliko planino. Potem družno ugotovimo, da smo verjetno malce zašli in se bomo pač morali sami izmotati iz zagate. Sicer pa je v teh razmerah taka dobra volja kar umestna.

Končno se pojavi iz meglenega kotla pod mano še Tonač z nahrbtnikom, ki se zdi večji od lastnika. Človek komaj verjame, da je možno tovoriti tak tovor v tako nemogočem svetu. Toda ko gre za nohte, je človek zmožen neverjetnih dejanj.

Okoli enajstih načnjam sloviti raztežaj, prečko pod previsi, ki privede na drobno poličko v odprti steni. In kar slovi poleti kot najtežje, je danes pravo olajšanje. Edino suho mesto v vsej steni je sprostitev, velik luksuz v primerjavi z vsem, kar smo že doživeli. Brez težav je 15-metrski prečka pod previsi kmalu za mano. Toda ob prestopu na poličko se, kot bi odrezal, slika izpremeni. Ko plezam okoli previsa v odprto steno, mi butne v obraz puh snega, ki ga nosi veter od zgoraj. Vsakih nekaj minut pa se vsuje plaz, ki zagrne steno v puhast pajčolan. Previdno tipljem pod snegom za oprimki do stojišča na drobnih stopih na polički, ki je nedvomno najbolj izpostavljeno mesto v naših Alpah. V enem

samem zamahu pada stena 1100 m pod nogami v globino. Sicer pa globine niti ne vidimo, kajti plazovi in veter onemogočajo vsak razgled. Sreča, da temperatura ne pade pod -12°C in lahko plezamo brez rokavic.

Ko končno poleg dveh še zabijem titanov klin in se vpnem, šele začutim vso našo ničevost spričo divjanja elementov, sredi katerih smo se znašli. Sicer pa še tako velik problem razdeljen na majhne dele postane rešljiv. In naši deli so raztežaji. Še trije nas ločijo od lažjega sveta, ki pa utegne biti dokaj problematičen.

Z vsakim raztežajem smo bliže cilju. Le nobene neumnosti sedaj, ko se »odiseja« končuje. Ob dveh je le še sto metrov nad nami. Trmasto rinemo kvišku. Navpična poč v sicer gladki steni poleti ne predstavlja kdove kakšnih težav. V divjih razmerah, ki vladajo v steni, pa nas pesti telesno in duševno. S skrajno težavo se prebijam kvišku. Nekako 20 m pod izstopom poč nenedoma ne morem dalje. Vsega mi je zmanjkalo, klina pa ni moč zabiti.

S pritajenim glasom zakličem Alešu:

»Pazi, odletel bom.«

Nikjer ne najdem prave opore. Pa zaslišim od spodaj odgovor, kot bi prihajal izza mize:

»Ne lomi ga, Šrauf, — ne smeš!«

Kako preprost ukor! Premočeno koleno tiščim v nekako vdolbino in zdajci čutim, da mi ne drsi več. Pumparice so primrznile na skalo. Previdno otipam v previsu oprimek in dosežem star klin. Vse je spet tako preprosto.

Še nekaj metrov in ob štirih popoldne stojim na polici, kjer bi poleti zvili vrvi in zdrveli na rob stene. To pot pa ne. Prava morija se šele začinja. Rob stene je tako blizu, da bi kar planil čez. Polica, ki drži za rob v lahek svet, je povsem zasuta. Veter besno vrtinči sneg izza roba, ko se plazim do pasu v snegu in si želim, da bi imel na nogah dereze. Medtem Aleš varuje Tonača, ki prodira navzgor. Prizor, ko oba prijatelja z velikanskimi nahrbtniki visita v gladki steni, preko katere neprestano plazí, je enkratni. Aparat je sicer prazen — kljub temu mi bo slika večno ostala v spominu.

Končno je tudi polica za mano in ob napeti vrvi mi sledita za rob še Tonač in Aleš. Navežemo dereze in se prebijamo navzgor v sicer lažjem svetu, ki pa v vedno hujšem vetru pomeni resno težavo. Poleg tega nas lovi noč. Mrak zagrinja steno, ko sklepamo sedmi dan komaj 50 m pod izstopom iz stene. Vihar nas biča na izpostavljenem robu v škrbini grebena, kjer bi poleti

lahko sedeli in počivali po končani turi. V temi iščemo mesto za zadnji bivač. Ob vrh se spuščamo v žleb, ki je zasut z debelim snegom. Do vratu se ugreznem vanj, ko pristanem na dnu. Ves teren je prav pripravljen za plaz. Zavarujemo se na več klinih, ko teptamo sneg, da bi si pridobili vsaj malo prostora za stojišče. Preko previsnega kamina pa brez prestanka plazi, tako da nas sproti zasipa. Ne preostane nam drugega kot izkopati lisičjo luknjo, le tako bomo preživeli

Sazonov Tone prihaja na stojišče pod kaminom (6. dan)

Foto Belak

noč. Z rokami in cepinom rijemo v sneg pod previsom. Nenadoma se vse strese. Brez šuma izgine več kot meter debelo pobočje v globine severne stene. Tonač, ki je najbolj oddaljen od stene, obvisi na klinu. Plaz se je utrgal po vsem pobočju. Pospešeno kopljemo jazbino, da se skrijemo pred besnimi sunki vetra in snega. Okoli desetih se vsi trije stlačimo v snežno luknjo, sneg nemudoma zasuje vhod in zagrne nas tišina.

Ko smo v votlini povsem zadelani, temperatura kmalu naraste nad ledišče. S stropa začne kapljati. Aleš kuha zadnji dve kocki argo juhe in zadnje rebro čokolade. Jutri moramo končno izplezati.

Neskončno dolga je noč, ko se sključeni počasi namakamo v svoji jazbini. Minute se mi zde kot ure, ko nestrpnost čakamo jutra v upanju na lepo vreme... kajti tu notri vlada grobna tišina.

8. dan (7. II. 1968)

Ko se zjutraj s cepini izkopljemo na plano, nas čaka še za spoznanje obupnejše vreme kot zadnje dni. Sneži v gostih kosmih, kot bi se utrgal oblak. S Kugyjeve police pokajo pršni plazovi. Pravi beli pekel. Na vetru se naša premočena obleka spremeni v leden oklep. Po pritrtjeni vrvi se nemudoma spravimo iz neprijaznega žrela nazaj na vetrovni greben. Siti vremena pričnemo navezani na 80 m vrvi prodirati v zadnjo strmino. Veter je vse močnejši, kar je najlepše znamenje, da do roba ni več daleč. Toda kljub temu mineta dve uri, preden se Tonač prebije do opasti, ki brani prestop na rob stene. V oblakih veter od-

naša sneg, ko se prebija čez zadnjo oviro proti vrhu. Le še nekaj metrov!

In potem stojimo nekaj pred enajsto uro dopoldne po osmih dneh v steni, na vrhu Čopovega stebra, na vrhu najveličastnejše stene Vzhodnih Alp in le polarni vihar, ki divja na robu, je priča, kako objeti preko ramen zaženemo hrup, da za trenutek preglasimo rohnenje vetra in grmenje plazov. Potem nekaj minut nemo sedimo in lovimo sapo.

Vrnitev

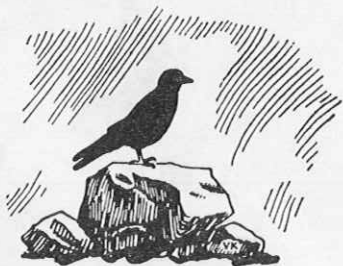
Prve trenutke sreče in sprostitev kmalu zamenja spoznanje, da prigoda še zdaleč ni končana. Besni vihar podi oblake prišči in megle v divjih vrtincih čez rob stene.

Nenadoma postanejo udje težki, ko sključeni proti viharju odkolovratimo v smeri Morbegne civilizaciji nasproti. Nahrbtniki postanejo težki kot mora, kajti vsa kovačija in plezalska oprema se je preselila na ramena. Sprva še nekako gre, ko so tla spišana do golega, čutimo trdino pod nogami. Že po nekaj 100 metrih pa spoznamo, da smo pravzaprav v resni zagati, ko se vedno globlje udiramo v sneg. Kmalu gazimo sneg do pasu in tako občutimo, kaj se je pretekle dni zgodilo v gorah.

Aleš, ki je pred leti v podobnih razmerah izplezal iz dolge nemške smeri, predlaga sestop pod stenami Rjavca na Planiko in dalje na Kredarico, ki nam trenutno pomeni edino rešitev. Tonač pa predlaga preboj do Kredarice kar preko vrha Triglava.

Onstran prevala, ko se prično pobočja spuščati navzdol proti Velski dolini, vihar vse bolj izgublja svojo moč. Toda sneg je vedno globlji — kmalu plavamo do prsi v snegu, ki grozi s plazovi. Oblike pobočij so povsem izpremenjene, le sem in tja še gleda iz snega samotna skala. Z veliko težavo napredujemo navzdol. Za veliko skalo, ki samotna gleda iz bele poplave, pustimo vso plezalsko opremo razen tanke pomožne vrvi in opremo za bivač.

S težkimi nahrbtniki bi nedvomno ostali v snegu. Sestop se izprevrže v beg podoben težkim sanjam, ko bi človek rad tekkel, pa mu hráme noge ne dovoljujejo koraka. Za kratek, blag vzpon 30 metrov potrebujemo več kot uro. Lezemo v sneg preko prsi, pod nogami pa še ne čutimo trdih tal. Plazimo se povprek s plavalnimi gibi od skale do skale, ki samotne gledajo iz snega. Na dlani je, da danes ne bomo prišli niti do Planike. Dolgo

premlevamo položaj na neki skali. Popoldne se prično oblaki trgati in počasi ponehuje snežiti. Iz sivine se od časa do časa pokažejo obrisi sten in zopet se nas polasča upanje. Sestop pod stenami Rjavca je problematičen zaradi plazov, zato Tonač vztrajno zahteva vrnitev v Morbegno, od koder bi naslednji dan poizkusili preboj preko vrha Triglava na Kredarico. Aleš se še vedno navdušuje za nadaljevanje proti Planiki, ker se vreme izboljšuje. Sam menim, da je rešitev le v dolini. Pošev po strmini se pričnem valiti navzdol in z veseljem ugotovim, da je nova tehnika napredovanja mnogo hitrejša in varnejša, ker gibajoče se telo snega ne obremenjuje tako hudo. Ko se prikotalim do naslednje skale, ki gleda iz snega, se zavalim na edino trdno oporo. Tudi ostalima dvema ne preostane drugega, kot da mi sledita.

Teren nas vodi vse niže in niže. Izbiramo najkrajše prehode med skalami. Često zaječi pobojče, a plaz se kot po čudežu ne sproži. Nenadoma prične Aleš govoriti o nekakšni gazi, ki jo baje vidi v dnu Velske doline. Pravim, da ima halucinacije, potem pa se tudi meni končno zazdi, da mora biti tam doli res nekaj gazi podobnega. Odvalimo se še nekaj 100 m navzdol, ko Tonač nenadoma zagleda na Velem polju razločno gaz. Vsi trije hip nato zatulimo od veselja, kajti na prostrani planoti Velega polja zagledamo ljudi, mnogo ljudi na velikem četverkotnem prostoru z ogromnim križem v sredi.

Fantje so pripravili prostor za helikopter.

Nenadoma se nam vrnejo moči in volja. Zapodimo se navzdol. Od gruče tam doli se loči nekaj pik, ki se prično pomikati po Velski dolini.

»Gredo nam naproti!«

Nepozabni trenutki, ko spoznamo, da so spodaj ljudje, prijatelji, ki jih je skrbelo za nas. Da bomo spali danes na suhem. Da bomo jedli zopet kruh. Sestopamo naravnost navzdol. Nekajkrat se utrga pod nami plaz, ki pa kot po čudežu ne odnese nikogar. Že razločno vidimo prijatelje, ki nosijo smučarske palice in krplje. Kmalu se lahko sporazumemo. S klici nam pomagajo pri sestopu, kajti teren je vse bolj prepaden. Končno nas loči le še zadnji skok. Po strmem žlebu, kjer se utrga še zadnji plaz, se odvalimo navzdol in okoli štirih popoldne si srečni stisnemo roke.

Končana je velika prigoda.

Čopov steber je ostal slovenski steber tudi — pozimi.

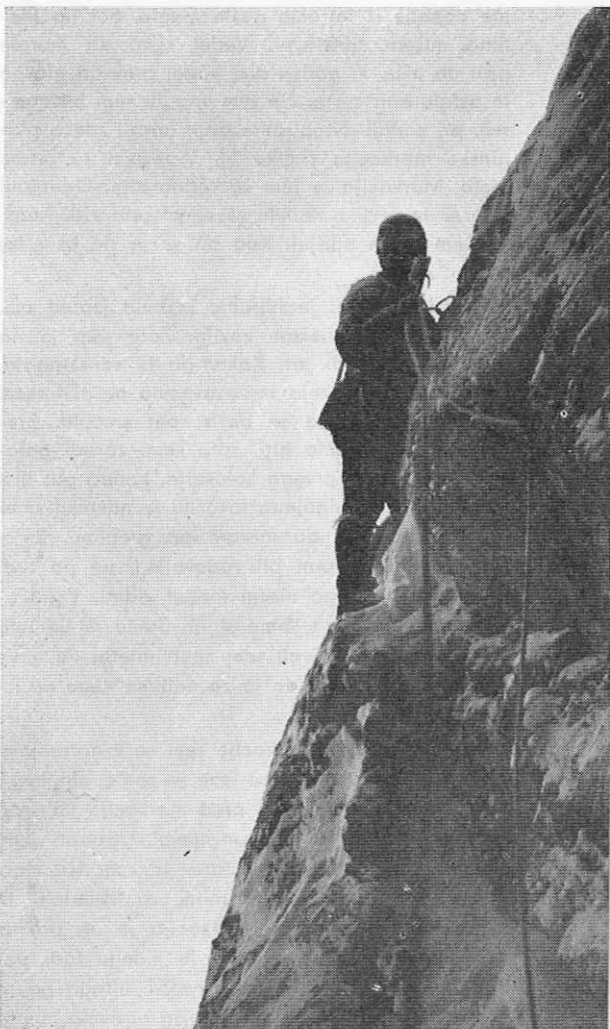
Za 75-letnico Slovenskega planinskega društva. (Kunaverjev zapis o tehniki tega zimskega vzpona bo izšel v PV št. 5). Op. ured.

Aleš v drugem raztežaju
klinske galerije nad Rdečo luknjo

Foto Belak

Belak v prvem raztežaju po 6. bivaku
pod Čopovo prečnico

PREKO PLANINE IN VRHA

Lado Božič

Dozno jesenskega jutra sem se znašel na Vrhniko. Nad njo je ležala debela odeja barjanske megle. Mesto je še spalo. Bila je nedelja. Zato so bili vsi lokali še zaprti in po ulicah je vladal mir. Stopal sem po glavni ulici, ki se vleče v vznožju brega, v katerem čepi Cankarjeva rojstna hiša. Srečaval sem le redke posameznike, ki so prihajali iz cerkve. O poti, ki naj me popelje iz naročja goste megle, gor na Planino, nisem spraševal. Vedel sem, da moram priti do hiše, ki poriva svoj vogel prav na glavno in asfaltirano cesto. Na tem vogalu sem bil namreč, pri zadnji avtobusni vožnji, opazil rdečo planinsko markacijo s črko M. V resnici se nisem motil. Markacija je bila še vedno tam. Oddahnil sem se in se ji z velikim veseljem pridružil. Krepko sem se je oprijel. Kdo pa se je ne bi v tej strašni megli.

Markacija pa mi je hipoma izginila izpred oči. Po svoje jo je nekam zavila. Zato sem jo na svoje mahniti tudi jaz. Kakor da bi se skregala. Nekaj časa sem zelo samozavestno pešal skozi meglo in upal, da se bova spet srečala. Srečanja pa ni hotelo biti, zato sem, zaradi gotovosti le pobaral prvega kolesarja, katera pot drži na Planino. Z dvignjeno roko mi je nakazal smer in še pripomnil, da moram po grebenu. Že v redu. S smerjo sem bil zadovoljen, ne pa tudi z grebenom, ki ga nisem mogel videti. V nakazani smeri sem ga samo slutil. Sreča mi je bila naklonjena in v megli sem spet naletel na markacijo. Sklenil sem, da jo za nobeno ceno ne izpustim več izpred oči.

Zaradi izgubljene markacije sem se v notranjosti počutil segrel in merica jeze je zalila planinsko navdušenje. Obstal sem pred markacijo na stari hrški, jo opazoval in premišljeval. Ugotovil sem, da gre za kombinacijo »stare« in »mlade« markacije ali drugače povedano, za zbledelo in svežo markacijo. Stara markacija je po pravici zelo zbledela, zob časa pa je mnoge tudi pozobal in jih tudi počeno razredčil. Mlada pa se ni toliko potrudila, da bi starejšo poživila in po-

mladila. Vsa čast in hvala starim planinskim markerjem, ki so se pred toliko in toliko leti trudili in žrtvovali ter dobro opravili svoj posel. Toda tudi mladim moramo priznati veliko merico dobre volje, ki so jo vlili v tiste redke svoje markacije in še redkejša velike črke M, ki naj bi pomenile, da teče tu mladinska krožna pot okoli Ljubljane. Niso stari krivi, če je čas nagrizel njihovo delo, uničil njihov trud ter z drevja in kamenja zbrisal mnoge markacije. Treba pa je razumeti tudi mlade, ki niso mogli na gosto posejati svojih velikih črk M, oziroma jih enostavno prisiliti starim markacijam. Sicer pa, kaj bi modroval. Pravi planinec hodi tudi brez markacij ali pa so mu samo orientacija v sili. Če ne bi bilo megle, bi bilo zelo preprosto. Za rdeče pike bi se najbrže niti ne bi zmenil. Šel bi po grebenu na vrh, ki je edini pred teboj.

Razmišljanje in jeza nad pomanjkljivimi markacijami je splahnela v trenutku, ko sem se izmotal iz nadležne megle. Dvignil sem se nad megleno morje, ki je bilo razpotegnjeno do Krime in na ono stran Ljubljane in se zajedalo tja v Polhograjske Dolomite. Pričakoval sem, da me bo obsijalo lepo in toplo jesensko sonce. Tako so ponoči tudi napovedovali naši vremenoslovci. Toda vsi skupaj smo se zmotili, jaz pa sem bil povrh še temeljito razočaran. Namesto sonca na nebu so nad belim morjem z juga sopihali in se podili težki, črni in kosmati oblaki, naloženi z velikimi čebri jesenske mokrote. Če se bo združilo megleno morje, ki čepi na zemlji, in vsa vlaga, ki leti v obliki oblakov nad njim, potem bo nastal kaj nesrečen in žalosten, predvsem pa zelo, zelo moker novembrski dan. Dobra volja, ki se je bila že uravnovesila, je spet zanihala. Komaj odpraviš eno nevšečnost, že se te loti druga. Alj se bo smola držala podplatov prav ves dan?

Pred mano je bil vrh. Vihral sem po udobnem kolovozu, nato pa še kratek vzpon po stezi. Že sem stal pred planinskim zavetiščem in pod razglednim stolpom na Planini nad Vrhniko. Samo uro hoda je bilo treba.

Koča je bila zaprta in zabita. Okoli nje je vladala puščoba in se razlivala tišina. Nad polomljenim in razmetanim pohištvo pa je počival mir. Hotel sem na stolp. Pogledal sem tudi v skrinjico za žig in vpisno knjigo. Niti sledu, ne po tem ne po onem. V tem pa je zašumelo v listju. Pred kočo se je pojavil sam oskrbnik. Odprl je kočo. Beseda je dala besedo in v osebi oskrbnika se je pojavil tudi tajnik planinskega društva, lastnika zavetišča. Biti tajnik, oskrbnik,

glavni pobornik in neutrudljivi sodelavec pri gradnji koč in morda še kaj, res niso mačje solze. Takí heroji so danes zelo zelo redki. Zavetišče tedaj še ni bilo povsem gotovo, sprejelo pa je že številne planince in druge goste. Tajnik je pripovedoval o težavah pri gradnji koč in o zelo redkih delavcih-prostovoljcih. Takih idealistov, je dejal, je vedno manj. Stari planinski garači odhajajo — mladina pa nima nič kaj preveč posluha za tako delo. Priznati moram, da iz njegovih besed ni odmevala obtožba ali pa bolestno tarnanje za zlato preteklostjo, ampak veselje do dela in navdušenje nad doseženimi uspehi. Prav nič mu ni bilo žal ne garanja ne trdih žuljev. Sam in še nekaj njegovih prijateljev, društvenih funkcionarjev je vložilo v gradnjo koč nad tisoče prostovoljnih delovnih ur, predvsem pa mnogo ljubezni, ki je potrebna tudi pri oskrbovanju in vzdrževanju koč. Zaželel sem društvu še mnogo delovnih zmag, se poslovil in krenil po severni steni Ulake proti zaplanski planoti.

Komaj sem stopil iz gozda, že sem zagledal prve vikendice - vilice. Zazdelo se mi je, da sem prišel v obljubljeni deželo, v deželo palčkov. Kmalu sem ugotovil, da je takih hišic po vsej planoti kar precej. Ko sem se skoro vživel v novi svet,

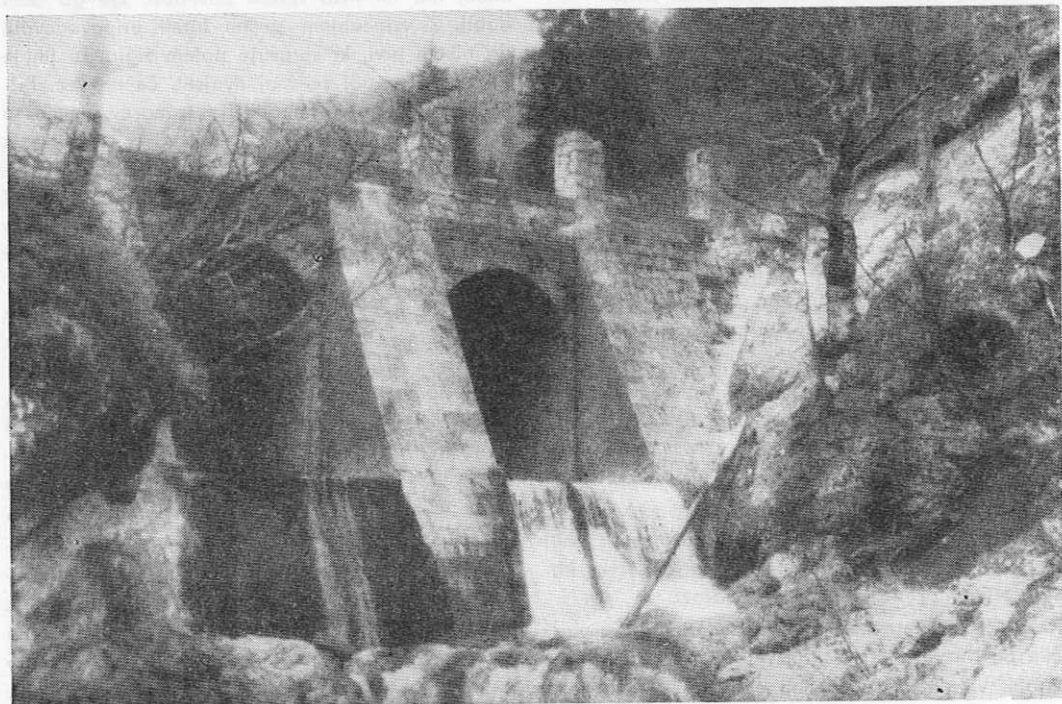
sem se zaletel in z nosom skoro udaril v nizko in staro kmetško hišo. Začudilo me je, kako se je sploh mogla najti in znajti v takem novem okolju. Napis na steni mi je povedal, da je to gostilna v Jamniku. Sožitje med starim in novim časom. Malo stare domačnosti in romantike v novem. Stara kranjska gostilna, v kateri kuhajo prave kranjske klobase, režejo pristno domačo šunko in točijo pravi dolenski cviček iz Gadove peči. Kako posrečeno življenje!

Toda resnica je bila drugačna. V gostilni ni bilo dobiti niti tega niti onega. »Krokarji«, ki so se razpršili šele z jutranjim svitom, so preko noči izpraznili vse kleti in shrambe. Le nekaj pijače je še ostalo. Tako jo maham že od doma s praznim želodcem. Pričakovanja, da je naše gostinstvo napravilo korak dalje in da lahko zadovolji vsaj skromnega potnika, se niso uresničila.

Po cesti sem kolovratil naprej proti Smrečju. Vreme je še nekam dopadljivo viselo v zraku, tu in tam je posijalo skozi oblake celo sonce. Res, pravo sonce. Torej se vremenoslovci le niso povsem zmotili. Stara vojaška cesta se vleče okoli bregov in do Smrečja je kar dve uri poštene hoje. Na velikem ovinku, ki je videti kakor bi iz Zaplane vrgel laso, sem se še enkrat ozrl nazaj v deželo vikendic, nato pa izginil v gozdu.

Klavže na Idriji

Foto L. Božič

Babji zob v soteski Belce

Foto L. Božič

V Smrečju je že kar prijazno sijalo sonce. Po vseh izkušnjah v turizmu in gostinstvu sem se v Smrečju demonstrativno izognil vablljivemu izvesku nad vrati in zavil navzgor proti vrhu.

Med potjo sem krenil še k Smreškemu jezeru. Pravijo, da je prava turistična atrakcija. Toda nič posebnega, okolica pa prav nobena atrakcija. Tudi dve vikendici, ki sta zrasli blizu jezera, še ne pomenita turizma niti turističnega naselja, še manj pa vira deviznih sredstev. Še marsikaj manjka, predvsem pa dobra cesta, ki bi vezala ljubljansko in žirovsko kotlino.

Toda, da se ne prenamagim. Na cesti so me prehiteli osebni avtomobili s tujo registracijo. Tuji turisti so odkrili tudi ta košček slovenske zemlje? Morda pa so bili avtomobili last naših delavcev v zahodnih in severnih deželah? Resnice nisem mogel in utegnil odkriti.

Na križišču ceste stojim. Lesena kažipotna tablica mi pove, da je do Rovt 4 km, do Vrha nad Logatcem pa 2 km in pol. Da bi čimprej dosegel svoj cilj, to je Vrh, sem pohitel po bližnjicah in obstal ob temenu dokaj plečatega hriba. Okoli lipe, ki nosi skrajno zahodno markacijo s črko M, se vrstijo mežnarija, cerkev in farovž.

Razgleda z Vrha ni bilo. Goste megle so se vlačile po bregovih in močan veter je vlekel na vse strani. Vrtel sem se okoli lipe in ugibal, kje neki

bom staknil žig mladinske krožne poti. Sklepam tako: Če je na hiši poštni nabiralnik, potem mora biti v njej tudi žig. Zmotil sem se. V hiši ga niso imeli, niti mi niso vedeli povedati, kje ga bom dobil. Z vznichenjem so mi hiteli pripovedovati, da nisem prvi, ki sprašuje potem žigu, da jih je bilo pred menoj že vsaj dvajset, če ne več. Prijazno pa so mi ponudili žig iz časov, ko je tu imelo žirovsko društvo svoje zavetišče. Mislim sem si: bolje nekaj kot nič. Žigosal sem vse svoje planinske listine, se zahvalil za prijaznost in stopil spet na plan. Če ni žiga v mežnariji, tako sem sklepal, potem ga gotovo ne bo niti v cerkvi niti v farovžu.

Počasi sem sestopal z vrha. Že pri prvi hiši mi je žena zaupala skrivnost o žigu. V gostilni, da ga bom dobil. Torej v prvi naslednji hiši. Nisem sicer meril in štel korakov od mežnarije do gostilne, ugotovil pa sem, da nista niti na severnem niti na južnem tečaju. In vendar! Sosed ne ve za sosedo. Če so na tako kratki razdalji tako slabe zveze in odnošaji, potem si lahko predstavljamo, kakšni so na daljših razdaljah.

V gostilni nisem dobil samo kup pravih in nepravih žigov, pač pa tudi krožnik tople juhe. Drugega seveda nič. Toda tudi sama juha mi je prav prišla. V gostilno sem vstopil ravno v pravem trenutku, ko je bilo kosilo kuhano. Z juho

je pa tako. Če je je za štiri porcije, potem je je tudi za pet. Za juho sem bil sicer globoko hvaležen, žal pa nisem mogel spremeniti svoje ocene o gostinstvu v tem predelu slovenske dežele.

Ob toliki zbirki žigov sem se oddahnil in nasmehnil. Med njimi je bil tudi oni, ki sem ga iskal. Vrsta žigov v legitimaciji se je povečala. Pritiskal in pritisnil sem prav vse, stare in nove. Ko sem tako mlatil z žigi po svojih papirjih, mi je oko obviselo na imenu kraja, katerega gost sem bil. K razmišljanju in opazovanju me je pravzaprav spodbodel že kažipot spodaj na križišču. Tam sem bral, da grem na Vrh nad Logatcem. Pošknil sem na zemljevid Slovenije, ki ga je izdala Prešernova družba. Na njem piše, da sem na Vrh nad R. (Rovtami). Saj je vse v redu. Vrh nad Rovtami in Rovte nad Logatcem ali pa kar Vrh nad Logatcem, saj je istočasno tudi nad Rovtami. Kaj je prav, uradno? Resnično je vse.

Nato sem buljil v žig, ki sem ga pritisnil v mežnariji. Na njem so izklesane črke povedale: Zaveetišče na Vrh nad Logatcem. To je že malo drugače. Toda ta žig je že precej star. Tudi gostilniški žig je enak onemu iz mežnarije. Iz žepa sem privlekel zemljevid ljubljanske mladinske krožne poti. Prepričuje me, da sem na, ali pri, Treh kraljih. Zagrabim še štampiljko oziroma žig mladinske krožne poti. Črke tega žiga pa mi povedo, da sem pri Sv. Treh kraljih in ne na Vrh. Kaj bo torej pravilno? Ko so se stari Slovenci naselili v teh krajih, so na hribu gospodarili pogani in hrib imenovali Vrh. Pozneje so naše prednike pokrščanili in tudi vrh posvetili svetnikom. Tokrat, zaradi strateške važnosti, kar trem svetnikom. Tako je bilo dolgo časa. Po zadnji svetovni vojni pa smo svetnike najprej preoblekli v civilne obleke, nato pa jih kratko in malo pregnali z vrha. Tedaj smo začeli hoditi na Vrh nad Rovtami nad Logatcem. To nas ni motilo. Oba kraja poznamo in tudi daleč nista drug od drugega. Domačini in z njimi tudi Žirovci so sramežljivo ostali pri nekoliko ostrganih, degradiranih in v civilno obleko stlačenih treh kraljih. Toda zadeve še ni konec. Ko je prišlo do rotacije generacij, so se oglasili mladi ljubljanski planinci. Na novo so krstili in posvetničili tri kralje z Vrha nad Logatcem. Po novem bi temu rekli rehabilitacija. Tako sedaj hodimo po mladinski ljubljanski planinski krožni poti k Svetim Treh kraljem ali na Svete tri kralje in ne več na Vrh nad Rovtami.

Kdo ima torej prav? Ali mladinci ali morda celo Uradni list? Ali so morda sedaj odprta vrata za nadaljnjo pokristjanjevanje naših krajevnih imen?

Ali naj zopet vrnemo Most na Soči sveti Luciji, Podnanos svetemu Vidu itd.

Juha in žigi so me segreli. Zunaj gostilne se je zagnal vame močan veter, me kmalu pohladi in pognal proti Žirem. Ni me samo pognal pač pa tudi zagnal po napačni poti. Pravo pot sem namreč želel skrajšati, pa sem si jo le podaljšal. Moral bi iti mimo Jerebove kmetije, pa se nikakor nisem mogel odtrgati od Vrha. Begal sem okrog njega in končno spoznal, da sem jo polomil. Zato sem se kar na slepo spustil po bregu v dolino. Znašel sem se v ozki dolinici, globoko pod Vrhom. K sreči sem kmalu prišel do lične kmetske hiše. Vsa okna so bila polna cvetočih rož. Vstopil sem in poprašal po pravi poti. Nikdar ne stikam po tujih hišah, toda v tej hiši me

Idrija v pretoku

Foto L. Božič

je presenetila moderna kuhinja, kakršno celo v mestu redko najdeš. Na široko in visoko je že prodrlo lepše in boljše življenje in odpravilo zastalo preteklost celo tam, kjer to najmanj pričakuješ.

Prijazen mož mi je pokazal smer poti. Zagnal sem se v breg. Po nosu in dolgem tavanju po gozdu, sem končno le prišel na pot, ki naj bi bila po vsej verjetnosti prava. Toda spet smola v podplatih. Ucvrl in ubiral sem jo v nasprotno smer in jo mahal nazaj proti Vrhju. Ženi na njivi sta mi svetovali, naj jo obrnem nazaj. Zavrtel sem se na peti in se zaklel, da se ne pustim več vreči s pravega tira.

Hitel sem. Bilo je že sredi popoldneva in mrak je že sedal v sosednje grape. Pred planinskim domom na Goropekah so se dolgočasili osebni avtomobili, v domu pa nisem videl nobenega planinca. V koči in okoli nje je vladalo, v višini nekaj nad 700 m nadmorske višine, pravo planinsko dolgočasje.

V Žireh me je sprejela cesta, ki se vleče skozi Osojnico proti Idriji. Pred Osojnico sem se ne samo zaradi utrujenosti, spodtaknil ob dva velika in visoka cementna stebra. Ni bilo težko ugotoviti, da sta to dva spomenika iz naše nedavne preteklosti, dva mejna kamna. Dokaz, da sta tu mejili dve državi. S kamnov so zbrisali le začetni črki imena držav. Pozabili pa so na številke kamnov. Na enem je številka 39-XXIX. Rimska številka najbrže pomeni leto vladanja fašizma. Kamna še vedno stojita kljub temu, da je desnega udarec časa ali pa kamion nekoliko nagnil. Ali so nam taki spomeniki res potrebni? Ali čakamo, da bodo starejše generacije izumrle, mlajših pa take stvari ne bodo več motile?

Mrak se je že prikradel v grapo Osojnice, ko sem utrujen in s težavo komaj prestavljal noge po cesti, ki se vzpenja na »Kljuko«, kjer doseže vrniško planoto. Še pol ure, že sem bil na zahodnem robu planote, na razpotju, na razvodju. V gostilni pri Milkju in Viktorju te lepo postrežejo z domačimi klobasami, ki jih potegnejo iz zaseke. Po okrepčilu se zadovoljen spustiš po bregu v dolino, do same struge Idrijce. Ko sem jo dosegel, je bila prava tema in pred menoj so v dalji odsevale v zraku luči idrijskega mesta.

NA OBISKU PRI STARI ZNANKI

Tine Mihelič

Najbrž ni planinca, ki ne bi prav posebno ljubil neke gore, in ne alpinista, ki mu neka stena ne bi bila bolj pri srcu kot vse druge. Morda nas je pri prvem obisku ta gora ali stena prav posebno toplo sprejela, morda smo tod doživeli kaj posebno močnega in nepozabnega. Nemara pa si vsak po svoje zamišljamo nekakšno podobo idealne gore in nam je pač najljubša tista, ki je tej podobi najbližja. Vsak obisk pri tej dragi znanki nas vedno znova razveseli in, če nanese, da posebno dolgo ne moremo do nje, nas melje pravo, pravcato domotožje. Spominjam se, ko sem kot osemleten fantič prišel na enem svojih prvih planinskih popotovanj pod skrbnim očetovim vodstvom s trentske strani na Luknjo in se nato zapodil po meliščih proti dolini Vrat. Sredi objestnega dira mi je nekoliko pod sedlom nenadoma zastal korak in nehotе sem počepnil ter se stisnil k bližnji skali. Poleg mene je namreč tedaj zrastle iz tal velikanska stena, segajoča prav do neba. Njena teža me je dobesedno prikovala k tlom, čutil sem se še tisočkrat manjšega, kot sem sicer bil. Menda nisem od takrat videl ničesar večjega in mogočnejšega. Še danes, potem ko mi je Triglavska severna stena dovolila, da sem splezal preko nje na številnih mestih, ne čutim do nje nič manjšega spoštovanja. Vedno znova me njena gigantska teža pritiska k tlom, kadar stopam po stezi proti vstopom v plezalne smeri. Kaj bi se junačil, tudi malce strah me je, pa ne plezanja, le občutek neznatnosti, ki me teži pred durmi te gigantske trdnjave, priključuje strah v dušo. Ni vseeno, če se podaš v steno, ki meri tristo metrov, pa naj bo še tako težavna, ali pa v takole veličastno tvorbo narave, kot je triglavska severna stena. Kljub temu pa je bil vsak dan, ki sem ga posvetil tej steni, zame največji praznik, pa četudi sem nemara že dvajsetič ubiral isto pot v njeno osrčje. Plezanje v triglavski steni je svojevrstno doživetje. Ta stena ni eden tistih monolitnih zidov, v katere se je posebno usmeril moderni razvoj plezalstva. Tudi v njej se sicer najdejo prostrani predeli, ki imajo tak značaj; vsak od njih bi bil

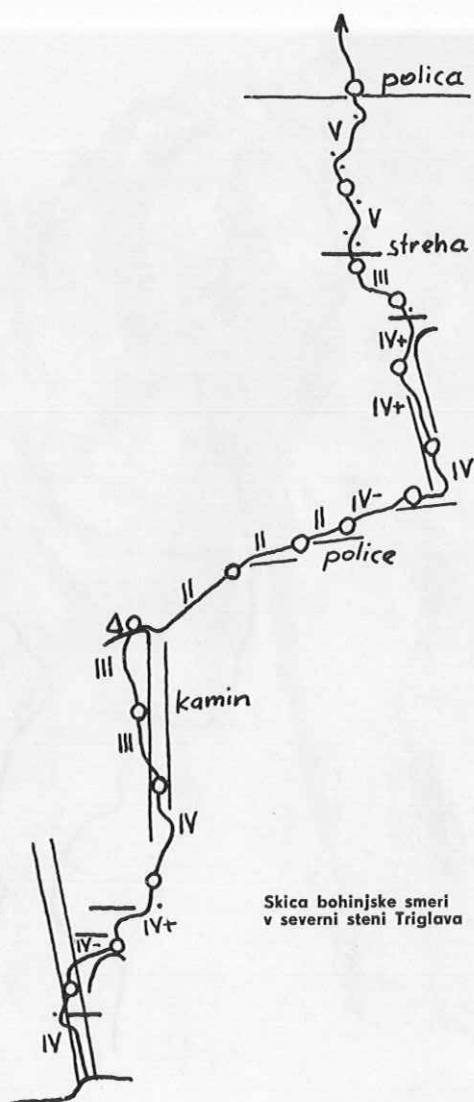
lepa in pomembna stena, če bi stal samostojno. V celoti pa je stena prav idealen primer klasičnega ostenja, polnega grap, razov, polic in strmih plati, ki v medsebojni povezavi na mnogih mestih dovolijo plezalcu prehod. Večina plezalnih smeri poteka po silno lepih naravnih prehodih, kjer se lažji svet menjava s težkimi mesti. Kdor zna slediti potem, ki jih je v vseh stenah sveta izoblikovala narava, bo očaran nad tem, kako logično potekajo prehodi v triglavski steni; le prepustite se jim, kar samo vas bo vodilo preko stene sosledje kaminov, polic in poči.

Še marsikaj daje plezanju v tej steni svoj čar. Poznavalec bo sredi stene zavil po polički nekaj metrov stran od smeri in pomalical pri ljubkem tolmunčku vedno kristalno čiste vode, drugje bo lahko tik znane plezalne smeri občudoval igro svetlobe in teme v jami s pravcatim ledenim jezercem. V eni od najtežjih smeri ga bo vsako leto na istem mestu razveselil bujen šopek velikih, rumenih marjetic, prilepljenih na temno pečino mokre, nepristopne stene. Na mnogih širokih, osončenih policah pa bo lahko sedel v mehko travo sredi grmičkov rdečega rododendrona. Ves čas udarja na uho bučanje triglavske Bistrice, izvirajoče pod steno; vsa okolica ima zaradi nje poseben prizvok. In kako očarljiv, pomirjujoč je pogled iz ptičje perspektive na mehko zeleno preprogo v Bukovju.

Mnogo zvestih prijateljev in občudovalcev si je pridobila ta velika stena, prav vsakomur je voljna postreči s svojo lepoto. Vsakdo najde v njej svoje zadovoljstvo, pa naj bo skromen nedeljski plezalec, ki se najbolje počuti v lažjih smereh, ali pa mojster šeste stopnje, oprežujoč za vertikalno in previsi.

Skoraj deset let sem vneto obiskoval to ljubo znanko in prijazno mi je dovolila dostop do marsikatero svoje prelesti. Vedno pa sem si želel spoznati katero od njenih še nepoznatih skrivnosti. Toda v tej steni je zelo težko najti kak neobiskan kotiček. Ker nisem posebno ekstremne sorte, je bilo to seveda še težje. Veliko časa in razvedovanja po stenah sem potreboval, preden sem spoznal, da skriva stena vendarle še eno prav privlačno možnost za odkrivaljsko plezanje, na pogled prav nič ekstremno, obetajočo lepo plezanje in mnogo užitka. Nad tem spoznanjem sem bil resnično in upravičeno preseanečen, posebno zato, ker je načrtana smer potekala docela samostojno preko vse stene, ki sicer tod ni tako visoka kot v osrednjem delu, a je še vedno zelo mogočna. Kar na mah sem si to smer postavil v prvo vrsto svojih hribovskih želja.

Prvič sva z bratom Jožetom poskusila že lani. Toda to je bil le nekakšen vljudnostni obisk, samo toliko, da se spoznamo. Pa tudi vreme naju ni bilo voljno spustiti kaj dalj kot do polovice stene. Letos pa sva si bila kmalu na jasnem, da morava pohiteti, če hočeva napraviti kaj več kot — prvo ponovitev. Zato sva izkoristila prvo priložnost; ker je bilo tokrat tudi vreme na najini strani, sva v zgodnjem julijskem jutru polna upanja stopala po melišču proti steni. V zapadnem delu, kamor sva bila namenjena, je triglavska stena precej drugačna kot drugod. Nikjer ni onega vznožnega skrotja, ki je tako značilno za večino ostalih smeri. Kar naravnost iz melišča se

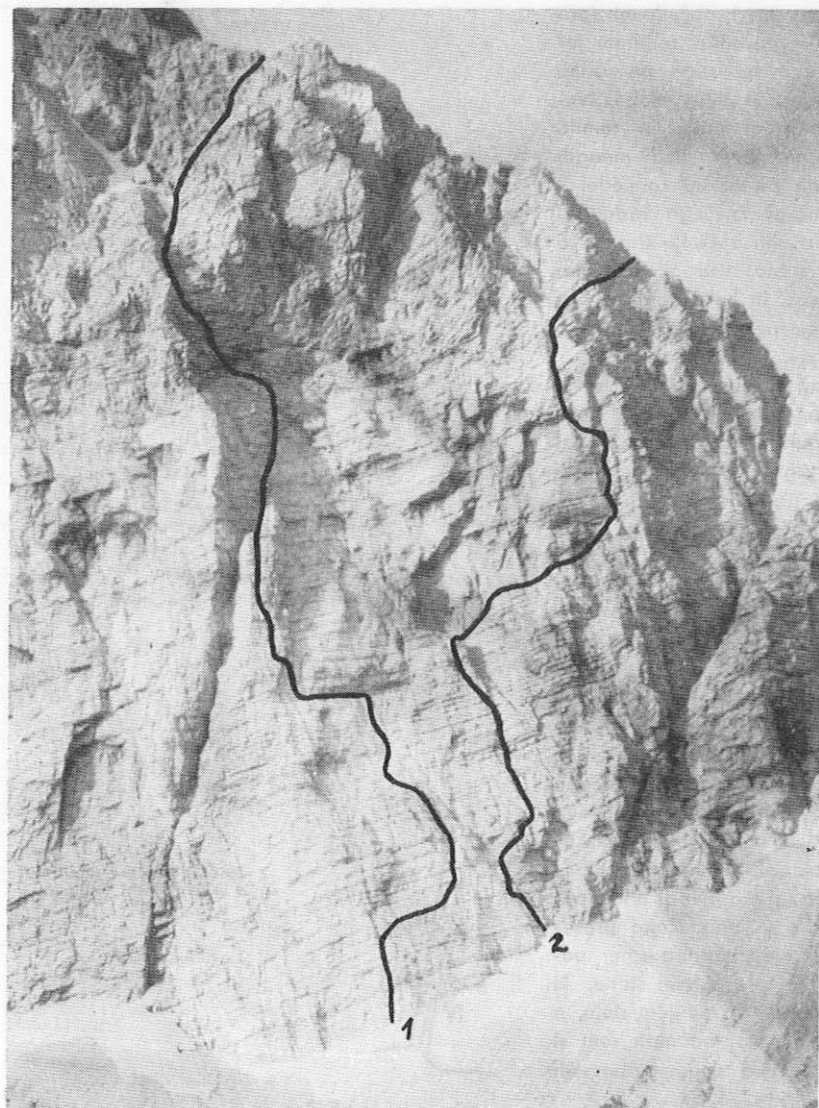

Skica bohinske smeri
v severni steni Triglava

poženejo bele plati strmo navzgor in se brez večjih prekinitev končajo šele visoko v zgornjem delu stene, kjer je le še sto, dvesto metrov položnejšega sveta, dokler se stena ne konča v tod precej ostrem in nazobčanem grebenu, ki poteka od Luknje proti Plemenicam.

Vstopila sva na istem mestu kot leto dni poprej, desno od vstopa v Wisiakovo smer. Lepa, strma zajeda drži tod v steno. Komaj sva se izvila iz temačne krajne poč, se je okrog naju zasvetila prava triglavska skala, tista lepá, bela kamenina z dobrimi oprimki in ozkimi kot iz skale vlitimi poličkami, ki so tako smiselno razporejene, kot bi narava vse preračunala in jih izoblikovala tam, kjer je razčlemba za plezanje neprimerna.

Plezala sva po steni navzgor, pod nama je rastla globina, vedno nižje je ostajala temačna krajna poč, vedno bolj je bukovje v dolini dobivalo podobo enakomerne mehke preproge. Odlično nama je šlo plezanje od rok, nikjer nisva naletela na mesta, ki bi nama s svojo težavnostjo kratila veselje do plezanja. Vse je potekalo nekako samo od sebe; vrstile so se zajede, police, poč, in kamini, prehodi med njimi pa so bili tako logični, da z razvedanjem pač nisva imela nobenih skrbi. Prav izjemno sva se čutila počaščena, da nama je stena dovolila obiskati eno od svojih tako redkih še nedotaknjenih skrivnosti.

Zapadni del
severne stene Triglava
1 — smer
Wisiak—Župančič
2 — bohinjska smer

Foto T. Mihelič

V zgodnjem dopoldnevu sva se povzpela na široko polico že skoraj na polovici stene. Opravila sva bila pač že kar čedno delo, pa veliko bolj lépo kot težko. Nobeno mesto v steni pod nama ni presegalo zgornje meje četrte stopnje težavnosti. Zdaj pa sva lahko upravičeno pričakovala večje težave, pogled na velike strehaste previse, ki so nad nama vsepovsod moleli iz stene, je to odločno potrjeval. Bila pa sva trdno odločena poiskati kar najlažje in najbolj naravne prehode navzgor, zato sva morala raziskati steno na desni.

Prav lepa in sprva nič težka polica je bila tod edina pot; po dveh dolžinah vrvi sva naposled zagledala to, kar sva iskala. Strma zajeda, ponekod razcepljena na več počí in kaminčkov se je vila med previsi navzgor in prav navdušena sva bila nad tem, kako lepo pot nama je narava ponudila mimo teh velikih, neprehodnih streh. Še veliko, belo ploščo sva prečila na odličnih oprimkih in že sva stala na začetku najine zajede. Zdaj pa sva splezala naravnost navzgor in kar presenetljivo urno so bili pod nama trije polni raztežaji vrvi. No da, nekajkrat je bilo treba kar trdo plezati, vendar tudi tod stena pred naju ni postavila skrajnih težkoč. Že sva mislila, da bova prišla preko stene brez posebnih naporov, toda po sto metrih plezanja v zajedah in počeh so se te začele vzpenjati v nepristopne previse in naposled sva se znašla pod velikim, strehastim pomolom, ki naju je kaj malo mikal. No, nemara bi se tudi tam čez dalo splezati, toda nič ni gršega kot plezalna smer, ki je ves čas enakomerne, zmerne težavnosti, na koncu pa jo krasi previs krepke šeste stopnje. Zato sva bila nadvse vesela ozke poličke, ki naju je sicer izjemno izpostavljeno, a brez posebnih težav popeljala v levo okrog ostrega raziča. Tu sva se znašla v strmem žlebu, ki se je zgoraj sicer izgubil v precejšnjem previsu, toda nad njim je bila pot kvišku spet jasna. Le nekaj raztežajev više sva videla rob police, kjer sva slutila konec najtežjega dela stene. Varno sva se pribila na stojišču pod previsom, malce posedela in pozobala nekoliko »ptičje krme«, nato pa je Joža zabil prvi klin v strehast previs nad stojiščem. Špranja je bila kar dobra, ko je prvemu klinu sledilo še nekaj novih, je bil previs premagan. Toda stena nad njim je bila prav presenetljivo težavna. Le počasi je tekla vrv skozi moje dlani, od zgoraj pa je bilo slišati le pesem kladiva. Čez čas je razbijanje utihnilo in Joža je javil, da je že v boljšem svetu, kjer je mogoče plezati prosto. Še en previs se je više gori postavil pod ozko po-

ličko, nato pa nama je, ravno ko se je iztekla vrv, stena dobrohotno ponudila majhno, a varno stojišče. Sledil sem, izbil nekaj klinov, še več jih pustil v skali in kmalu sva se gnetla na majhnem varovališču. Nadaljnja pot pa od tod ni bila videti prav nič lahka. Edino upanje je bila gladka plošča na levi, kjer pa sva morala že v naprej opustiti misel, da bi si pomagala naprej s klini. Tega mesta se je spet lotil Joža, bil je v zares v dobri formi tega dne, prav spretno je preplezal teh nekaj metrov, ki so bili najtežji v vsej smeri. Ko je dosegel ozko poličko pet metrov nad menoj in se tam zavaroval z zvonko pojočim klinom, sva imela smer tako kot v žepu. Še kratka prečnica v desno, nato pa za konec petnajst metrov visoka poč, še vedno težavna, a vsa naklonjena plezalcu z oprimki in zdravimi špranjami, da je Joža kmalu zavriskal na udobnem pomolu. Močno sem se moral potruditi, preden sva bila spet skupaj, toda nagrada je bila vredna truda. Stene je bilo tod pravzaprav konec, nad nama je bilo zdaj le še ono vršno, lahko pečevje, v katerega privedo na različnih mestih smeri iz zapadnega dela triglavske stene. Uro kasneje sva si že lahkó segla v roke, zadovoljna, predvsem pa hvaležna Steni, da nama je naklonila tako lepo doživetje, pa tudi skromno zmago.

Še majhna formalnost: glede na ustaljeno navado poimenovanja smeri v triglavski severni steni sva novo smer imenovala po svojem domačem kraju. Naj se torej imenuje: Bohinjska smer.

Opis: Vstop ca. 100 m desno (zapadno) od kamina, kjer vstopa Wisiakova smer. Po poševno v levo tekoči zajedi, levo mimo previsa in navzgor v kotanjo. Prečnica v desno na vrh odpočene luske. Desno za rob in navzgor po zajedi do strehe. Pod njo prečnica 5 m v desno, nato navzgor v lažji svet. Naravnost navzgor v globok kamin. Raztežaj po njem, nato levo ven in navzgor na široko, gruščnato polico. Proti desni navzgor 50 m do terase in dalje proti desni po ozki polički, ki se kasneje izgubi v ploščah. Prečnica preko plati cel raztežaj v desno na ozko poličko in po njej še deset metrov desno do sistema počí, ki drže naravnost navzgor desno od velike, značilne plošče. Po počeh navzgor tri raztežaje do ozke poličke (20–30 m višje velik, previsen nos). Po polički levo okrog roba v žlebič in navzgor do previsne zapore. Previs preplezaš po levi od obeh razpok, nato v glavnem naravnost navzgor dva raztežaja na široko polico. Konec težav. Dalje preko krušljive stopnje na travnato gredino. Desno na polico in ves čas po njej do roba stene tik nad Bambergovu potjo.

Ocena: IV+, dva raztežaja V, čas plezanja osem ur.

Plezala 30. julija 1967 Jože in Tine Mihelič.

**PLANINSKA
RAZGLEDNICA
S PLEZALNIMI
SMERMI**

Objavljamo sliko Planjave, kakor jo je posnel mojster Jože Pelikan iz Celja, dolgoletni član planinske organizacije, zaslužni planinski fotograf in propagandist. Slika bi morala ponazoriti članek Jožeta Kodreta »Morje in gore« v PV 1968/2, str. 50, pa smo jo, žal, prepozno prejeli. Predstavlja dosedanje smeri v severni in severozapadni steni Planjave ter poizkus Kodretove naveze l. 1967.

A) Vzhodni vrh Planjave (Lučka Baba)

B) Srednji vrh Planjave

C) Zapadni vrh Planjave

1) Smer — prečenje s stene (Imina prečka)

2) Smer Topolovec

3) Tscadova

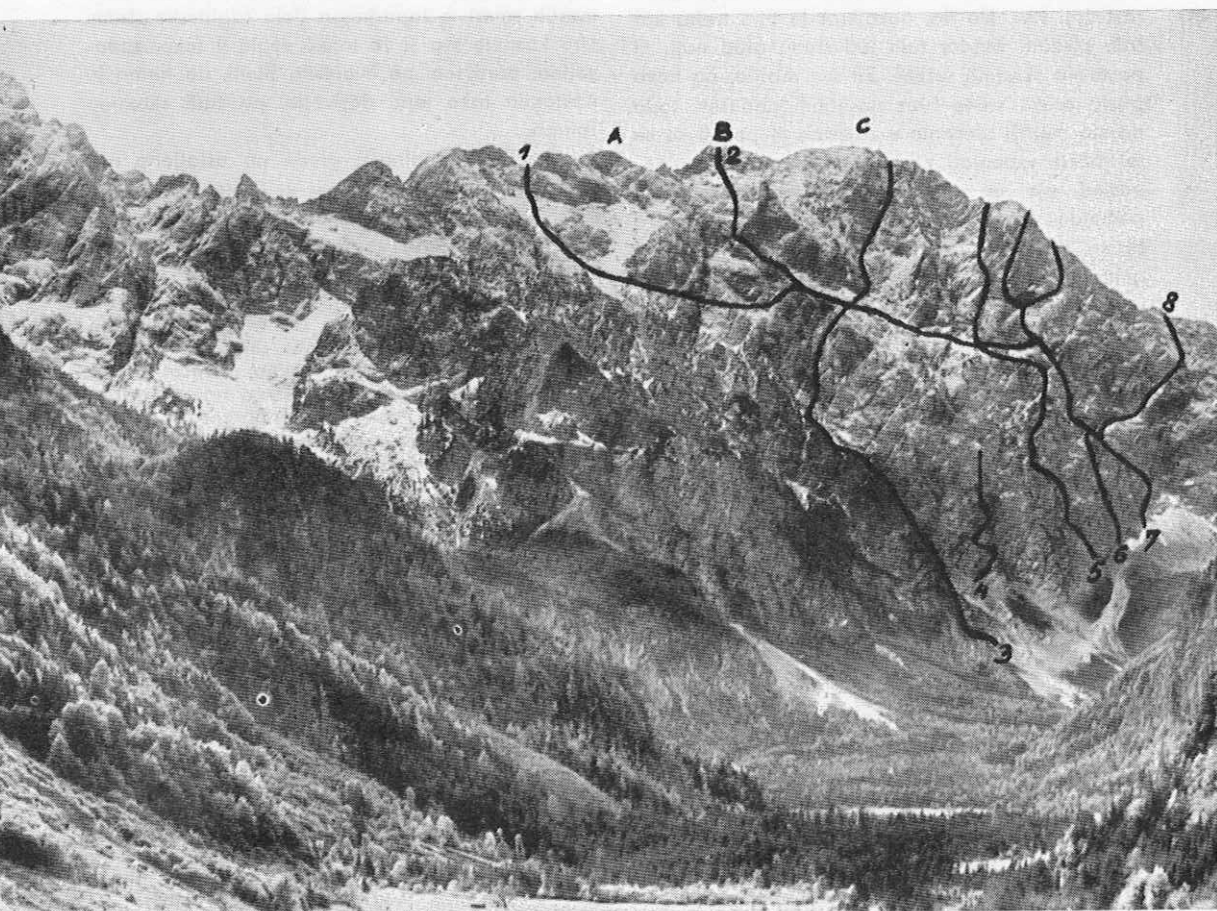
4) Poskus Kodre-Arnol-Kuštrin

5) Drofenik-Lipold

6) Dularjeva smer z Glavo Planjave

7) Gradišnikova

8) Gradišnik-Debeljak-Kodre

DRUŠTVENE NOVICE

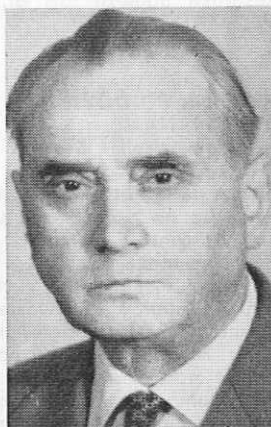
LOJZE STRAŠNIK — 70-LETNIK

Na dobrega tovariša radi mislimo in se radi z njim srečamo, prav posebno, če je ta tovariš planinec. Tedaj se pogovarjamo z njim in kaj kmalu se pogovor zasuje v gore, o katerih si imamo vedno mnogo povedati in nam nikoli ne zmanjka snovi. Pogovor prepletamo s prijetnimi, resnimi in veselimi pripombami o doživljajih v gorah in ko se od tovariša poslovimo, nam je žal, da je pogovor že pri kraju, čeprav še potem dolgo zveni v nas.

Tak dober planinski tovariš je Lojze Strašnik. Kateri planincev ga ne pozna? Pred kratkim je dopolnil 70 let, mirno lahko poudarimo, 70 let planinskega življenja. Rodil se je v Mariboru, od koder se mu je že v mladosti obračal pogled proti Pohorju. Že kot nižješolec si je dobil od ruske podružnice SPD — v Mariboru tedaj planinske podružnice še ni bilo — mladinsko planinsko legitimacijo, tisti svetlordeči kartonček, ki je dal mladincu ob vstopu v planinsko kočjo nič koliko ugodnosti. Ta legitimacija in Brunon Rotter, dolgoletni mentor mariborskih mlajših planincev, sta zbudila v mlademu Lojzetu živo ljubezen do planin. Menda je ni gore na Slovenskem, ki je ne bi Strašnik vsaj enkrat obiskal. O tem so pričali njegovi albumi s slikami, opisi poti in žigi.

L. 1919 so si ustanovili mariborski planinci svojo lastno podružnico SPD. Strašnik je kmalu stopil v odbor. Z navdušenjem je prevzel vsako planinsko delo: Več let je bil gospodar Mariborske kočje in nato Senjorjevega doma. Kot markacist je nekaj let skrbel za planinska pota. Velikih zaslug si je pridobil kot vnet propagator planinske ideje, posebno v obliki tiskane besede. Saj je bil več let urednik Pohorske politike in Planin ob meji in je sodeloval tudi pri drugem planinskem tisku. Mnogo njegovih člankov s planinsko vsebino je izšlo v Taboru, Večerniku, Jutru in Mariborčanki. Večkrat se je pojavila tudi katera njegovih

pesmi. Po poklicu je Strašnik pripadnik žlahtne tiskarske umetnosti in tako mu je bil planinski tisk še prav posebno pri srcu. Po osvoboditvi je pridno pomagal pri obnovi požganih in porušanih pohorskih planinskih domov. O njegovem plodnem planinskem delu priča kronika PD Maribor. Kar pa dela Strašnika vsakemu posebno prikupnega in ga imajo

zato vsi radi, je njegova vedra natura. V njegovi družbi je vedno prijetno, ker zna človeka razvedriti in udobrovoljiti. Naj živi njegov humor!

PZS je odklikovala Strašnika s srebrnim častnim znakom, PD Maribor-matica pa ga je imenovala za svojega častnega člana.

Tovarišu Lojzetu Strašniku še mnogo prijetnih planinskih let! Naj bo veder kot doslej tudi vnaprej, saj je v vedrosti tudi zdravje!

Mariborski planinci

SEDEMDSESETLETNICA JOSIPA PLAČKA

Eden od prvakov predvojnega Hrvatskega planinskega društva v Zagrebu, Josip Plaček, je slavil lani na hercegovski Čvrnsnici svojo sedemdesetletnico. Plaček je doma iz Bugojna v Bosni in je do leta 1933 aktivno deloval kot tajnik podružnice HPD »Bjelaš-

nica« v Sarajevu. Ko se je preselil v Zagreb, se je začela najplodnejša doba njegovega planinskega dela. Od leta 1934 do leta 1941 je opravljal funkcijo tajnika GO HPD v Zagrebu. V tem času je bil pobudnik mnogih aktivnosti, posebno v alpinizmu, delu na markacijah, za mladino in izgradnjo planinskih koč. Obšel je skoro vse naše planine, nekatere zanimive ture čez Maglič, Durmitor, Vranico in dr., pa je opisal v predvojnih letnikih »Hrvatskega planinarja«. Mnogo je fotografiral. Njegove planinske fotografije se vrste že preko štirideset let na straneh raznih planinskih, geografskih edicij širom po naši deželi. V zagrebškem planinskem časopisu »Naše planine« (leta. XIX, stran 11—12 od 1967) je izšel o jubilaru kratek življenjepis z njegovim člankom »Spomin na Čvrnsnico in gradnjo planinske kočje na Vilincu«.

M. M.

DR. MORITZ M. BLUMENTHAL (1886—1967)

22. sept. 1967 leta je umrl v Locarnu v Švici v 81. letu znani planinec in planinski pisatelj dr. Moritz M. Blumenthal. Naši planinci so spoznali dr. Blumenthala l. 1962, ko se je mudil v Jugoslaviji in je v nekaj mesecih obiskal mnoge naše planinske masive od Velebita do Šar planine. Vtise o teh poteh je publiciral v ugledni švicarski planinski reviji »Die Alpen« (Quartalheft 2, 1964) pod naslovom: »Eine Umschau in Dinarischen Bergketten Jugoslawiens«. O tem delu je PV svoj čas objavil obširno recenzijo.

Pokojni dr. M. M. Blumenthal se je rodil 1886 v Churu v Švici. Geologijo je študiral na Dunaju, v Leipzigu in Zürichu, kjer je leta 1911 dosegel doktorat iz geologije. Po opravljenem študiju so se začela njegova številna potovanja. V prvi dobi svojega dela je raziskoval vulkanske gore na Bornu, Javi in Filipinih, potem Sundajsko otočje, Timor in gorstva vzhodne Avstralije. Od leta 1919 do leta 1920 je bival v ZDA, od l. 1920 do l. 1924 pa v Venezueli. Po vrnitvi v Evropo je odklonil laskave ponudbe, da bi postal upravnik katere od najimenitnejših geoloških institucij

mnogih evropskih držav. Želel je potovati in proučevati gore povsem neodvisno od kakršnega koli vpliva. V Locarnu je imel ob slikovitem Lago Maggiore lepo višjo kot stalno prebivališče, odtod pa je vsako leto odhajal na daljnja potovanja. Od l. 1927 do l. 1935 se je največ ukvarjal z gorstvi Španije, od l. 1937 do l. 1946 pa z gorstvi Turčije. Svoje izsledke o deželah, ki jih je prepotoval, je objavil v okoli 50 strogo znanstvenih razpravah in prav tolikem številu zanimivo pisanih popisov, od katerih je velik del izšel v švicarski planinski reviji »Die Alpen«.

Delo tega neutrudnega znanstvenika in planinca je ostalo v analih znanosti o gorah svetovnih dimenzij. Zamikala so ga tudi naša gorstva, saj je morfologija dinarskega krasa fenomen, mimo katerega strokovnjak njegovega formata ni mogel iti. Zato naj ostane v trajnem spominu tudi med našimi planinci.

dr. M. Markovič

NOVICE IZ ARHIVA PZS

Dne 7. 2. t. l. se je končal l. del odprte šole turnega smučanja na Vogarju, ki ga je organizirala mladinska komisija. Vodja tov. Peter Vodeb.

Dne 10. in 11. 2. t. l. je v bivalu GRS na Krvavcu zasedal plenum mladinske komisije. Razpravljali so o dosežkih tečaja mladinske komisije za vodnike na Vršču in o šoli turnega smučanja na Vogarju, o mladinskem vodništvu in o tekočih problemih. Za v. d. načelnika mladinske komisije je bil izvoljen tov. Peter Soklič.

V sredo 14. 2. t. l. popoldne je komisija za GRS organizirala v Klubu ljudskih poslancev filmsko predavanje o plazovih. Predavanje je bilo namenjeno članom UO in NO PZS ter ožjemu krogu interesentov.

Dne 13. 2. t. l. je v okviru programa »planinskega tedna« Zašavja predaval v Trbovljah tov. dr. Miha Potočnik o naši lanskodopravi na Pamir, dne 17. 2. t. l. pa so zasavska PD zaključila planinski teden s slavnostno sejo vseh odbornikov zasavskih PD v predavalnici Delavskega doma v Trbovljah. PZS sta na slavnostni seji zastopala tov. Tine Orel in Rado Lavrič.

Zavod za izgradnjo športno-turističnih centrov v Triglavskem gorstvu na Bledu nam je poslalo poslovno poročilo za leto 1967, ki izkazuje N din 34.790,39 izgube. Ta izhaja iz neplačanih računov za izvršena dela na tehnični dokumentaciji. Ker zavod za svoje nadaljnje delo nima nobenih garancij ter je brez vsakih sredstev, poziva vse svoje soustanovitelje, da s finančnimi sredstvi omogočijo nadaljnje delo zavoda. Za leto 1968 potrebuje zavod N din 56.000.—, za primer likvidacije pa do konca novembra N din 11.000. Posvet o tem se je vršil v četrtek dne 22. 2. t. l. ob 9. uri v Radovljici. Za PZS se je sestanka udeležil tov. dr. Miha Potočnik.

SKUPINA PD DOVJE — MOJSTRANA na osnovni šoli

Na pobudo ravnatelja šole tov. Brica so na osnovni šoli v Mojstrani ustanovili sekcijo PD. Ustanovni sestanek sekcije je bil 15. januarja, v sekciji pa je vključenih 45 članov PD Dovje—Mojstrana, ki še obiskujejo osnovno šolo: Hočemo mladini pokazati lepote gora doma in na tujem, poskušamo razvijati tovarštvo, medsebojno pomoč, skromnost in zavestno disciplino. PD Dovje—Mojstrana je določilo za mentorja Janeza Brojana ml. in Miha Kersnika, obljubilo pa je materialno in moralno pomoč pri delu sekcije. V upravni odbor sekcije so bili izvoljeni: za predsednico sekcije Petra Guzelj, za tajnico Cirila Ražem, za blagajničarko Dragica Šmid, za kronistkinjo Vlasta Govekar, za člane, ki skrbijo za propagando, pa Stanko Luks, Silva Pretnar in Jože Verginc.

Sprejeli smo tudi naslednji program sekcije:

nabiranje novih članov v jubilejnem letu PD Dovje—Mojstrana; predavanje o Julijah; filmske predstave s planinsko tematiko;

predavanja o zgodovini planinstva v domačem kraju;

izleti, pozimi s smučmi v Vrata, izlet na Vršču — Sleme — Tamar, Vrata — Luknja (izlet združen s poukom prve pomoči);

izlet na Triglav — Bohinj v poletnih mesecih;

urejanje kronike o delu sekcije; o izletih, predavanjih ipd.; predavanje o švicarskih in francoskih Alpah.

Del programa smo že izpolnili. S predavanjem znanega alpinista iz Mojstrane tov. Mlekuža o švicarskih in francoskih Alpah smo bili zelo zadovoljni. Seznanili smo se že tudi z zgodovino planinstva v domačem kraju s kratkim predavanjem ob barvnih diapozitivih.

Želimo, da bi mladi še naprej s takim zanimanjem spremljali naše delo, da bi se jih še več vključilo v naše društvo.

Miha Kersnik

PD NOVO MESTO. 1. 2. t. l. je bil v Novem mestu redni občni zbor PD Novo mesto, ki se ga je udeležilo okoli 90 članov, predstavnik oziroma predsednik PD Črnomelj in član upravnega odbora PZS tov. Tine Orel. Na konferenci so razpravljali o lanskii aktivnosti in ugotovili, da je bilo preteklo leto kar uspešno, čeprav je število članov padlo za 36 članov. Pravega vzroka niso ugotovili, pač pa so nekateri menili, da je padca članstva krivo v glavnem premeščanje uslužbenec. Pereč problem pa je vsekakor delo z mladino. Le-te je namreč sila malo vključene v PD. Večina članov je starejših, kar je bilo opaziti tudi na konferenci. Kje je iskati vzrok, da se mladina ne zanima za planinstvo? Prevladuje mnenje, da je za planinstvo premalo ustrezne propagande, pa tudi primernih vodnikov ni dovolj. Prav bi bilo, da bi tudi Dolenjska oziroma Novo mesto pripomoglo k temu, da bi v jubilejnem letu slovenskega planinstva dosegli 75 000 članov. PD Novo mesto, ki letos tudi slavi svoj jubilej 55-letnico, je lahko s lansko aktivnostjo kar zadovoljno. Lani je uredilo Dom Vinka Paderšiča tako, da je sedaj odprt skozi vse leto. Napeljali so elektriko, vodovod in preuredili koč, kolikor je to dopuščala lesena konstrukcija, in najeli novega oskrbnika. Vsa ta dela so stala 12 000 N din. Zato si je moralo društvo najeti kredite v višini 10 000 N din. Dom ima sedaj 22 prenočišč in ga je obiskalo lani okoli 5000 planincev. PD je odprlo tudi novo Trdinovo pot. Za to pot je bilo precej zanimanja po celotni državi in je tako PD

izdalo tudi »Vodnik po Trdinovi poti«. V preteklem letu so tudi organizirali več izletov in opravili na dolžini 154 km markacijska dela. Na tej seji so tudi podelili srebrni odličji za prizadevno delo tov. Kobetu in tov. Zupančiču in se zahvalili dolgoletnemu predsedniku društva sodniku Jerebu. Izvolili so nov 17-članski odbor. Novi predsednik društva je ing. Franc Moretti.

Milovan Dimitrič

PD VIPAVA, Dne 5. 2. 1968. leta je imelo PD Vipava svoj občni zbor z veliko udeležbo članstva. Društvo deluje v kraju, ki zaradi fašistične okupacije in zaradi raznih drugih vzrokov nima skoraj nobene planinske tradicije. Društvo je bilo osnovano komaj po vojni, a je večkrat ostalo le na petih ali šestih članih. Letos pa je znova oživelo in danes šteje nad 300 članov, predvsem mladine. Tudi nekaj delavcev in kmetov je med člani. Društvo je imelo lansko leto kar osem izletov, ki so se jih udeležili od najmanjših cicibanov pa do upokojencev vsi Vipavci, ki ljubijo gore (400 izletnikov).

Tudi vprašanje prostorov so rešili zadovoljivo. Skupno z lovsko družino Nanos so si uredili lep klubski prostor za seje in razstave. Društvo si je nabavilo tudi lastni diaproskoptor in imajo v zimskem času vsak mesec kar po dve predavanji v kinodvorani.

Lovska družina Nanos je pokazala veliko razumevanje in nudila pomoč. Skupno z njimi bodo ustanovili odsek Gorske straže.

ZIMSKI TEČAJ ZA MLADINSKE VODNIKE NA VRŠČU (od 22. do 31. jan. 1968)

Tečaj je v vsakem pogledu uspel. Iz obširnega poročila povzemamo nekaj podatkov:

Starostna stopnja tečajnikov je bila zelo dobra, večina tečajnikov je presegala mejo 18 let. Doma so ostali predvsem mlajši tečajniki in pa oni, ki so pokazali (že uvodoma poudarjeno) slabši povprečni uspeh letnega tečaja.

Bili so naslednji:

Brežice (1): Vimpolšek Martin;
Celje (2): Jekl Andrej in Vodišek

Število tečajnikov glede na udeležbo in uspeh

iz 23-tih planinskih društev se je tečaja skupno udeležilo 50 tečajnikov:

letni tečaj udeležba	zimski tečaj udeležba	% tečajnikov od letnega v zimskem
66	40	60,6 %

Poleg tega so se iz PD Kozjak Maribor, Senovo in Idrija udeležili tečaja še mladinski vodniki, ki so želeli izpopolnitve (5).

Obisk v zimskem tečaju:

obisk rednih	obisk izrednih	samo zim. tečaj	skupaj vsi	od tega dopoln. izpopol.
40	1 + 5	4	50	5

od tega opravljalo izpit 44 in so dosegli naslednji uspeh:

odlično	prav dobro	dobro	neocenjen
18	19	7	1

Rajko; Črnuče (3): Dušan Drobež, Nuška Kladnik, Kutnar Janez; Idrija (3): Bojan Čar, Bojan Poženel, Vončina Milan; Jesenice (2): Fenz Miki, Polak Iztok; Kranj (1): Berjak Mirjana; Ljub. mat. (2): Lednik Dušan, Marinček Gorazd; Maribor k (2): Kristančič Andrej, Veber Franc; Maribor t (2): Peččnik Peter, Žmavc Marjan; Mežica (3): Gerdej Stojan, Keber Jože, Mandl Cvetko; Mur. Sob. (4): Baligač Mirko-Dimek, Kavaš Jože, Rožman Janko, Seme Jože; N. Gorica (1): Železnik Janez; Ormož (2): Dolamič Reza, Koren Božo; Ptuj (1): Purgaj

Franc; Radovljica (2): Černe Matjaž, Mrak Boštjan; Rašica (1): Marenče Miha; Rim. Topl. (2): Gračner Branko, Napred Ljudmila; Senovo (1): Kožuh Slavica; Sevnica (1): Godec Ivanka; Sežana (1): Pirc Jožica; Velenje (3): Erna Hohnec, Janko Ravljen, Rotovnik Meta; Tržič (4): Ahačič Stojan, Japelj Zoran, Radon Florijan, Zaletel Bojan; Žalec (1): Glažar Dušan.

Dodatno izpopolnjevanje:

Idrija (1): Rupnik Nande; Maribor (3): Grošl Štefka, Matko Filip, Pavlič Boža; Senovo (1): Mahovne Milan.

ALPINISTIČNE NOVICE

USPEŠNA DEJAVNOST TRŽIŠKIH ALPINISTOV

8. februarja so imeli občni zbor alpinisti AO Tržič. Kljub majhni finančni pomoči imajo 7 aktivnih alpinistov in 4 pripravnike, ki so uspešno zaključili 1967 leto. Opravili so kar 210 vzponov, med njimi Aschenbrenerjevo smer v Travniku, Čopov steber, Zajedo spominov, Kočevarjevo v Stenarju,

Belač-Zupanovo v Šitah, raz Jalovca, direktno v Kotovi Špici, raz Dedca, Rumeno zajedo, Herletovo, direktno v Štruci (4. in 5. ponovitve). Udeležili pa so se tudi alpinističnega tabora v Zajezerih v Italiji.

V prihodnjem letu nameravajo opraviti še več vzponov. To jim bo gotovo uspelo, saj se je nekaj aktivnih alpinistov že vrnilo iz JLA ali pa se bodo čez nekaj

dni. Nekateri mlajši pa bodo letos izpolnili pogoje za pripravnike. Obnoviti nameravajo tudi opremo, ker je sedanja že zastarala in dotrajana. Za mlade, ki se zanimajo za alpinizem, bodo v Dolžanovi soteski nad Trzičem pripravili plezalno šolo. V počastitev 60-letnice PD Tržič pa bodo organizirali nekaj skupinskih vzponov vseh članov AO in nekaj taborov v naših gorah. Na koncu so za novega načelnika izbrali Rika Salbergerja.

Janez Kavcar

AVTOSTOP IN PLANINSTVO

Zanimivo turo sta v lanskem poletju naredila Vesna Mihelič iz AO Velebit (Zagreb) in Bojan Pollak iz AO Kamnik.

31. VII. sta se z avtostopom odpravila iz Ljubljane. V Hofmannshütte pod Grossglocknerjem sta prišla 1. avgusta. Naslednji dan sta se po Lammerjevi smeri (III—IV) povzpela na vrh Grossglocknerja. Tretjega avgusta je bilo slabo vreme in zato sta se odpravila naprej in se preko Innsbrucka, Brennerja, Trenta, Milana, Torina in Courmayeurja 5. avgusta zvečer pripeljala v Chamonix. Ker banke v nedeljo niso bile odprte, sta morala počakati do ponedeljka, da sta lahko zamenjala denar in tako sta se tega dne šele po enih popoldne napotila iz Chamonixa proti Mont Blancu. Prišla sta (peš) do Les Grands Mulets, naslednjega dne pa do zavetišča Vallot. Tu pa nista imela sreče. Vreme se je naglo poslabšalo in morala sta prenočiti v tem zavetšču. Toda tudi naslednji dan ni bilo izboljšanja in zato sta se tako kot ostale naveze obrnila in se nato preko Dôme du Goûter in kočee de l'Aiguille du Goûter po via normale vrnila (peš) v Chamonix. Vreme pa tudi v dolini ni kazalo na izboljšanje, zato sta se preko Torina, Milana, Padove, Feltra in Cortine d'Ampezzo namenila v skupino treh članov, kamor sta prišla 12. VIII. Ponoči je zapadlo 10 cm snega, tako da sta se naslednjega dne lahko povzpela samo po normalni poti na Veliko Cino. Čeprav tudi naslednji dan ni bilo idealno vreme, sta vseeno vstopila v severno steno Male Cine (IV), jo prelezala, a pri spuščanju z vrha ju je hladil dež in sneg. Vendar

še nista imela dovolj, zato sta zlezla še čez zahodno steno Passportenkopfa (II), da sta na vrhu lahko opazovala glorio. 15. avgusta je bilo boljše vreme in zato sta prelezala Dibonov raz v Veliki Cini (IV), nato pa še SV greben Passportenkopfa (III). Za vrnitev preko Misurine, Auronza, Tolmezza in Trbiža sta rabila dva dni, tako da sta bila 17. VIII. spet na domačih tleh.

Vso opremo (235 m 9 mm vrvi, dereze, cepina, kline, vponke, spalni vreči itd.) sta nosila s seboj, pa tudi večji del hrane, zato je ob vrnitvi v Ljubljani, ko je bila v nahrbtniku samo oprema, tehtala ta še vedno 24,5 kg, drugi malo manj. Vso pot po cestah sta prepotovala z avtostopom, edino od Heiligenbluta do Pasterzenhausa sta šla peš. Zanimiva je tudi finančna stran tega popotovanja. Za teh 18 dni sta porabila vsak vsega skupaj po ca. 30 000 S din in to za vize, hrano, ki sta jo vzela iz Jugoslavije in ki sta jo kupovala med potjo, za razglednice, prenočišča itd. — skratka za vse, razen za zavarovanje.

Bojan Pollak
Kamnik

POSLOVNO POROČILO K ZAKLJUČNEMU RAČUNU KOMISIJE ZA GORSKO REŠEVALNO SLUŽBO PZS ZA LETO 1967

Iz prikazanih dohodkov in izdatkov je razvidno, da je komisija za gorsko reševalno službo v letu 1967 potrošila znatno več sredstev, kot je ustvarila dohodkov, odnosno prejela dotacij.

Lastni dohodki komisije za GRS izvirajo iz vplačanih prispevkov planinskih društev po prometu hrane in pijače v planinskih postojankah. Od prometa visokogorskih postojank se obračunava 0,2 %, od nizkogorskih pa 0,4 %. Tako obračunani prispevki od prometa so v tem poslovnem letu znašali N din 25 867,73. Poleg tega prejme komisija GRS letno 10 000 N din iz dotacije, ki jo prejema PZS za akcije iz republiškega proračuna (145 000 N din) vsako leto.

Iz republiškega proračuna je komisija GRS prejela v letu 1967 dotacijo N din 57 300, od Republiškega sekretariata za narodno obrambo pa N din 10 000 dotacije.

Materialni izdatki, ki jih izkazujemo v znesku N din 37 188,72 predstavljajo izdatke za tekoče poslovanje, kot PTT stroški, zavarovanje gorskih reševalcev in avtomobilov, hranarina za lavinske pse, amortizacija in drugo. Sredstva za posebne namene pa so se trošila izključno za funkcionalne izdatke in sicer:

zbor gorskih reševalcev	N din	3 082,15
reševalni tečaji	N din	8 835,40
tečaj		
lavinskih psov	N din	2 101,64
mednarodni sestanki		
in seminarji	N din	6 816,55
potni stroški	N din	7 512,59
stroški reševanja	N din	11 522,95
reševalna oprema	N din	72 347,75
propaganda	N din	1 300,00
članarina IKAR	N din	285,76
skupno	N din	113 804,89

Vsi navedeni izdatki so v glavnem v skladu s sprejetim finančnim načrtom komisije za GRS. Spremembe so edino pri postavki stroškov reševanja in nabavi reševalne opreme. Ti so se nujno zvišali zaradi večjega števila reševalnih akcij in zaradi večje potrebe po reševalni opremi, predvsem v zimsko športnih območjih.

FORTRESS V CHILU. Angleška alpinistična odprava (7 članov) je osvojila 10 000 čevljev visoki Fortress v Andih (Chile), ki leži okoli 400 milj severno Cape Horna. Vrh so dolgo časa šteli za nepristopen predvsem zaradi stalnih mrzlih vetrov in njegove več kot 1000 m visoke strme stene.

Plezanje se je začelo 26. XII., zaključili pa so ga trije izmed članov — 5. I. 1968. Odpravo sta podprla ustanova Everest Foundation in časopis Morning Telegraph iz Sheffielda. Vodja je bil Jan Clough, enaintridesletni alpinist iz Yorkshira, član prve angleške naveze, ki je prišla preko S stene Eigerja. Spremljala ga je tudi njegova žena Niki, prav tako izkušena alpinistka.

ZIMSKI VZPONI 1967/1968. 21. XII. 1967 Bojan Pollak — Janez Vrhovec (AOKa) sta kot prva pozimi v Planjavi preplezala smer Benkovič-Kemperle, ki poteka nekoliko levo od smeri »y«.

22.—24. XII. sta Bine Mlač in Igor Sirkic (Lj. M.) kot prva ponovila smer Gradišar-Mlač v Temenu (Rjavina) in istočasno opravila tudi prvenstveni zimski vzpon. Dostop do vstopa je bil izredno zamuden, saj sta zanj porabila skoro ves prvi dan.

29. I.—1. II. sta Lojze Golob in Silvo Jošt (AOC) opravila zimski prvenstveni vzpon po direktni smeri v Stajerski Rinki, ki so jo celjski alpinisti že dalj časa ogledovali. Prvič sta bivakirala na prvi gredini, drugič na polici pod previsno prečnico, tretjič pa na drugi gredini. Izplezala sta po originalnem izstopu, ki ga plezalci v zadnjem času izpuščajo. Opremljena sta bila z radijsko postajo za zvezo z ekipo na Okrešlju, imela sta 2 nahrbtnika, 2 vrvi po 80 m, 30 vponk, 30 klinov. Plezala sta okoli 30 ur.

1. II. sta Zvone Kofler in Janko Ažman (AOMo) v 14 urah preplezala smer Jesih-Potočnik v Debeli peči. Kolikor je doslej znano, te smeri pred njima pozimi ni še nihče preplezal. Bivakirala sta na vrhu, naslednjega dne pa ves dan sestopala v dolino Krme.

3. II. je Franci Ekar (AOKr) sam preplezal SV rebro Srednjega vrha, koder pozimi tudi še ni nihče plezal.

31. I.—7. II. so Stane Belak, Aleš Kunaver, Tone Sazonov (Lj. M.) opravili prvenstveni zimski vzpon po Čopovem stebru. S tem je bil rešen eden največjih zimskih problemov pri nas, s katerim so se dvakrat poskusili tudi češkoslovaški plezalci.

Čeprav ta seznam skoro gotovo ni popoln, kaže, da bo letošnja zimska sezona ena najboljših doslej. Mnogo slabši je pregled nad zimskimi ponovitvami.

19.—21. XII. sta Primož Krivic in Jože Pirnat (Lj. M.) opravila grebenko prečenje od Kokrskega do Kamniškega sedla. Prvič sta prespala v bivaku pod Skuto, drugič pa na začetku sestopa po Šiji z Brane.

Od 20.—24. XII. sta Jože Hočevar in Jože Duhovnik (AOMe) prečila greben: Mali vrh—Črni vrh—Kurji vrh, Riglica—Rušca—Vrh nad Raduho—Frdamane police. Tu sta žal morala vzpon prekiniti, ker sta pojedla prestaro ribjo konzervo in jima je začel nagajati želodec.

23.—24. XII. sta Karel Hauser (AAO) in Jožica Antloga (AOC) preplezala Rumeno zajedo v

Koglu. Ker sta vstopila šele popoldan, sta morala bivakirati. Kaže, da je to 2. zimska ženska ponovitev.

Od 11. do 13. II. sta Gregor Rupnik in Stane Kranjc (AAO) opravila drugo zimsko prečenje grebena Košute. Najpreje sta si zgazila pot do Velikega vrha (10. II.), drugi dan pa bivakirala malo pred Košutnikovim turnom. Drugi bivak sta imela pri spustu proti Tolsti Košuti, tretji dan pa sta vzpon končala. Zaradi slabega snega sta za prečenje potrebovala 18 ur.

POLJAKI V JULIJSKIH ALPAH

Poleti prihajajo v naše gore alpinisti iz skoro vsega sveta. Pozimi pa so osamljene še celo z naše strani, zato ni nič čudnega, če se tujec kmalu opazi.

Po podatkih poljskih alpinistov, ki sta se poleti udeležila mladinskega tabora UIAA, so pozimi k nam pripotovali Czarniar Zdzi-skaw, Adam Uznanski in Tadeusz Gibinski in sicer kar za mesec dni. Namenjeni so v bivake, Tamar in morda še kam, o čemer bodo poročali ob povratku skozi Ljubljano.

LEP ZIMSKI VZPON

Čeprav je Mrzla gora precej osamljena še poleti, trdijo poznavalci, da je njeno prečenje pozimi izredno interesantno in privlačno posebno v ugodnih snežnih razmerah.

23. I. sta se Stane Plaustejner (AOC) in Marjan Lačen (KAO) že ob 4. uri vzdignila iz doma na Okrešlju. V globokem snegu sta prigazila do plazine v grapi pod Hudim praskom. Tu je šlo do njegovega vznožja mnogo hitreje, ker je bil sneg trd in zbit. Sam vstop je bil kopen, zato sta počakala dneva. Dve dolžini lahkega plezanja v kopni steni ju je privedlo zopet v trd sneg in po njem sta dosegla škrbino v SV grebenu. Po grebenu sta nadaljevala do zadnjega stolpa nad krnico pod vršno steno, se ob njem spustila za raztežaj navzdol po snežni grapi ter ob njegovem boku in grebenu dosegla krnico. Nadaljevala sta po JV rebro, desno od Diehlovega žleba, preko vršne stene na vrh. Sestopila sta po nekadaj markirani, a sedaj opuščeni poti, ki pripelje pod Vrh Mrzlega dola.

Isti vzpon je Stane Plaustejner opravil prej že sam (1. V. 1967). F. S.

VARSTVO NARAVE

NOV NACIONALNI PARK V FRANCII. Po zakonu iz l. 1960 o ustanavljanju nacionalnih parkov so marca l. 1967 ustanovili tretji nacionalni park v Zapadnih Pirenejih, ki je po namenih, strukturi in pravilih podoben nacionalnemu parku v Savoji La Vanoise iz l. 1963, o katerem smo že poročali. Ker se Pireneji od savojškega sveta močno razlikujejo, ima novi park izrazito poseben značaj. Vsa površina znaša 46 000 ha, v njo je vključenih tudi 2300 ha naravnega rezervata la Neouvielle na vzhodnem robu parka z jezeri v terasah in bujnim rastlinstvom (nekaka francoska Plitvička). Park se razteza v višini 1100 do 3300 m, 105 km ob španski meji, širok je od 1,3 do 15 km. Področje je nenaseljeno, le poleti prihajajo planšarji.

Varstvo narave dovoljuje kmetovanje in gozdarstvo, vendar z zakonom predpisano. Po določilih varstva narave je dovoljen turizem, znanstveniki in pedagogi tu lahko raziskujejo in proučujejo. Vse, kar bi utegnilo škoditi značaju parka, pa je prepovedano. Izšli bodo nadaljnji dekreti o posameznih integralnih prirodnih rezervatih, ne bodo pa šli z njimi v širino. Okoli parka je 20 000 ha obrobnega pasu s 87 občinami, ki bodo s posebnimi organi skrbela za socialne, gospodarske in kulturne naprave ter izboljšave sporazumno z varstvom parka. Te občine bodo dobivale posebna sredstva za razvoj, tako da bodo prebivalci imeli interes ostajati v pokrajini.

Obstoje možnosti, da bo tudi tu prišlo do mednarodnega parka,

kakor je prišlo pri Vanoise, ki meji na italijanski Gran Paradiso. Španija ima blizu tam nacionalni park Ordesa (za Gavar-niem) in lovski rezervat Ansyet. Francoski pirenejski park je odprt vsem izletnikom in predstavlja lepo pokrajino in dragoceno divjačino. V parku je sloviti Cirque de Gavarnie (ki ga je francoski geolog Ami Boué pred 140 leti primerjal z našo Logarsko), dalje Proumouse, Marcadau, Vignemale, Balaïtous, v njem je sto jezer itd.

V parku živi posebna vrsta gamsov, okoli 40 rjavih medvedov, divja mačka in nekatere druge živali, ki jih v Evropi ni več. Varstvo parka je v roki državnega inštituta s sedežem v Tarbesu blizu Lourdesa. Upravni svet ima 42 članov, ki zastopajo interese znanosti, turizma, nacionalno in lokalno ekonomijo ter kulturo. Direktor razpolaga z večjo skupino zelo mobilnih čuvajev.

NAJVEČJE NAPRAVE ZOPER PLAZOVE (plazolomi, lomiplazi) so v Lechtalu na Heubergu pri Häselgehr. L. 1951, v hudi zimi, ki je tudi pri nas pokazala strašne zobe s plazovi po vsej Sloveniji, so v tem avstrijskem kraju plazovi podrli 12 000 m³ lesa in porušili mnoge naprave. S tem so tudi podrli ostanke zaščitnega gozdnega pasu in odprli pot novim ujmam. Naprave zoper plazove so bile nujne.

Heuberg je skoro brez gozda, 2200 m visok in 2500 m dolg greben, ki se na južno stran proti Häselgehru spušča zelo strmo s 65–100 stopinjskem nagibom. Ceneje bi bilo premestiti 38 kmetij, kakor pa zavarovati jih z lomiplazi. Vendar se je oblast odločila za obrambo in za velikopotezno pogozditev. S pogozdovanjem so začeli l. 1955. Da bi lomili silo plazov, so uporabljali »snežni most«, s katerim dvignejo snežno odejo in ji onemogočijo, da bi se splazila. Jekleno konstrukcijo je izdelala avstrijska Alpina Montangesellschaft vs iz domačega gradiva. Tako so zavarovali doslej 12 ha ogroženega plazovitega področja s 4477 m snežnega mostu in zasadili 5 ha gozda. Čaka jih še 5 ha, ki so potrebni zaradi obrambnih naprav. Od l. 1945 so na tem področju izdali za take naprave 25 milijonov šilingov.

ŠVICARSKI NACIONALNI PARK je l. 1967 povečal število divjačine v svojih mejah, tako da je zdaj tam 1325 gamsov, 1337 jelenov, 206 kozorogov in 47 srn. Ugotovili so, da se svizci dobro plode, orli so gnezдили v treh gnezdih, iz dveh so se speljali trije mladiči. Odstrelili so 366 gamsov, 283 jelenov in 76 srn. Stroški nacionalnega parka znašajo 335 940 šfr, od tega 184 000 šfr, odpade na nadzor, vzdrževanje in upravo. Dohodkov je imel park 371 000, državne podpore je park dobil 189 000 šfr.

JEZERA V OBERENGADINU spadajo med najlepše pokrajinske dragocenosti v Švici in v Evropi. Zdaj so močno ogrožena, pravi dr. R. Bezzola, univ. profesor v Zürichu, zaradi velikih načrtov, ki bi spremenili dosedanje podobo pokrajine. Ustanovili so akcijski komite, ki se bo boril zoper tehnizacijo predela, njegovo resolucijo so podpisale mnoge osebnosti s področja znanosti, politike, trgovine in industrije.

VZEMI DOPUST — OD AVTA — IN POTUJ PEŠ, to je geslo, ki se že razširja po Evropi in je odraz stiske modernega človeštva. V Avstriji so razpisali za 300 dokazanih ur pešačenja — zlat čevljev.

VREME NA KREDARICI

V januarju 1968

Letošnji januar je bil po vsej Sloveniji hladen in suh. Isto vidimo tudi iz podatkov meteorološke postaje na Kredarici. Srednja mesečna temperatura zraka minulega meseca januarja je znašala tamkaj — 11,1⁰ C. Bila je za 3,7⁰ pod povprečkom obdobja 1954–1964. Temperature zraka nad lediščem so bile redke. Najvišje se je povzpelo živo srebro v termometrih zadnji dan v mesecu (31. jan.) in sicer na +2,1⁰. To je razmeroma nizka vrednost. Najvišja januar-ska temperatura v razdobju 1954–64 je znašala 6,2⁰. Nasprotno temu pa se je minimalna temperatura zraka, ki je znašala — 26,7⁰ (dne 13. jan.), približala 10-letnemu minimalnemu ekstremu, ki znaša — 28,0⁰.

Da si bomo lažje predstavljali, kako mrzlo je bilo ta dan na

Kredarici, bomo navedli nekaj minimalnih temperatur letošnjega januarja iz raznih predelov Slovenije: Postojna — 26,4⁰ (dne 14. jan.), Murska Sobota — 25,5⁰ (11. jan.), Brnik — 25,4⁰ (12. jan.), Novo mesto — 23,4⁰ (13. jan.), Maribor — 22,3⁰ (11. jan.), Ljubljana — 19,7⁰ (14. jan.) in Koper — 5,0⁰ (13. jan.).

V minulem mesecu je bilo na Kredarici zabeleženih 11 dni s snežnimi padavinami. Padavin v obliki dežja ni bilo. Skupno je padlo 42 mm padavin (= 42 % od 10-letnega povprečja). Snežna odeja je ležala ves mesec, vendar je bila razmeroma tanka. Njena debelina se je v toku meseca spreminjala. Najbolj debela je bila 1. jan., ko je merila 100 cm.

Srednja mesečna oblačnost je znašala 5,4. Bila je za 0,2 nad normalno vrednostjo. Heliograf je na Kredarici registriral 118 ur sončnega sija ali 42 % od možnega trajanja. Tudi v mesecu januarju — podobno kot v prejšnjem mesecu — je imela Kredarica največ sončnega sija v Sloveniji.

V februarju 1968

Letošnji februar je bil po vsej Sloveniji topel ter — razen na Dolenjskem, Stajerskem in v Prekmurju — bogat s padavinami. Iz podatkov meteorološke postaje na Kredarici razberemo, da je znašala tamkaj srednja februar-ska temperatura — 7,6⁰ C. Bila je za 1,1⁰ nad povprečkom obdobja 1954–1964. Nad ledišče se na Kredarici zrak sploh ni ogrel v minulem februarju, kar nam dokazuje najvišja mesečna februar-ska temperatura: — 0,2⁰ C dne 1. februarja 1968. Ta vrednost je nizka, kajti maksimalna februar-ska temperatura zraka v razdobju 1954–1964 je znašala 7,2⁰ C. Nasprotno pa minimalna mesečna temperatura ni bila tako nizka. Najbolj mrzlo je bilo 18. februarja. Ta dan je bila izmerjena najnižja temperatura letošnjega februarja in sicer — 19,4⁰ C. Absolutni februar-ski temperaturni minimum (1954–1964) pa znaša — 27,7⁰ C.

Mesečna višina padavin je bila znatno nad povprečkom. Vsega skupaj je padlo na Kredarici, v 18 padavinskih dneh, 191 mm padavin (= 206 % od 10-letnega povprečja). Vse padavine so pa-

dle v obliki snega. Snežna odeja je ležala ves mesec, njena maksimalna debelina je merila 286 cm. Srednja mesečna oblačnost se je napram prejšnjemu mesecu nekoliko povečala. Znašala je 6,6. Potemtakem je bila za 1,1 nad normalno vrednostjo. Zaradi povečane oblačnosti je bilo število ur sončnega sija — kljub znatno

daljšim dnem — manjše. Helio-
graf na Kredarici je registriral v minulem mesecu februarju 96 ur sončnega sija ali 33 % od možnega.

Iz pravkar povedanega povzamemo, da je v februarju vladala na Kredarici še prava, trda zima, medtem ko se je v dolini, zlasti na prisojajh, že prebujala vesna.

F. Bernot

IZ PLANINSKE LITERATURE

EHO, organ Bolgarske turistične zveze, izhaja v Sofiji, ul. »Ja. Zabunov« 23, že enajsto leto. Glavni urednik K. Stanimirov poroča naši redakciji v ruskem jeziku, da se »Eho« posveča predvsem turizmu in alpinizmu, poleg tega pa še speleologiji, izletništvu in novim odkritjem. V listu so sodelovali tudi svetovno znani alpinisti Hillary, Norbert Dyhrenfurth, Terray, Jean Franco, René Desmaison, John Hunt, Vitalij Abalakov, Gaston Rebuffat, Norbay Tensing in drugi. Redakcija »Eho« želi sodelovati s Planinskim Vestnikom in je pripravljena objavljati alpinistične in turistične novice iz naših krajev. Uredništvo Planinskega Vestnika vabi alpiniste, da se želji bolgarskega glavnega urednika odzovejo.

T. O.

VODNIK PO TRIGLAVU, ki ga je l. 1967 izdala naša Planinska založba, je v septembrski številki »Les Alpes« v pregledu o planinski literaturi zabeležil Hermann Vögeli iz Lausanne, urednik glasila SAC. V prikazu je navedel vsebino, posebej uvod in podatke o PZS in naših kočah v Julijskih Alpah.

T. O.

BULLETIN TRIMESTRIEL UIAA, izhaja zdaj tretje leto in je septembra 1967 izšla 27. številka. Še vedno je ciklostiran, vsa oblika pa kaže, da rahla organizacijska zveza planinskih organizacij, ki vsako leto pritegne dve do tri nove nacije, sama po sebi ne rodi tudi financ za mednarodno glasilo mednarodnega planinskega foruma. Izhaja v Švici

(naslov: 22, Ch. de Grange — Canal 1208, Genève), kjer živi pobudnik in organizator »mednarodne tiskovne naveze« Guido Tonella. V številkah, ki jih imamo pri rokah, so poleg adresarja še poročila o sejah raznih komisij. Med drugim izvemo, da teče tudi akcija za novo težavnostno lestvico plezalnih vzponov, prizadevanje, ki ga je spravilo na dan doslej skoro vsako desetletje po Welzenbachovi rešitvi. Zdaj je pobudnik American Alpine Club, pridružila pa se mu je španska federacija. Gre za kategorizacijo in za simbole, za poznamenovanje. O ameriškem predlogu smo že poročali, sovjetski način pa dobro poznamo. V Ameriki je izdelal verzijo Sierra Club, v Španiji menda predsednik Mendés sam. Obvezne naj bi bile abstraktne skice smeri. Če so dobro narejene, so gotovo imenitno poznazorilo plezalnega vzpona, terjajo pa od naveze določen intelektualni napor. V št. 26 je tudi poročilo dr. I. Stojanovića o seminarju IKAR na Jahorini 7.—9. maja 1967, o katerem je pri nas izčrpno poročal ing. P. Šegula, dalje Solarijevo poročilo (BMC, British Mountaineering Council) o vponkah in Friedlijevo o reševalnih kleščah za reševanje ponesrečencev iz ledeniških razpok. O obojem smo v našem listu poročali iz drugih virov. V št. 27 je Wolfgang Wegner iz Stuttgarta objavil izčrpno pohvalno poročilo o srečanju mladine UIAA v Jugoslaviji, ki so se ga udeležili mladinci 12 držav in je tudi o njem poročal v našem listu ing. P. Šegula.

MITTEILUNGEN DES DEUTSCHEN ALPENVEREINS 1967, 3-5, izhaja v tradicionalni obliki in je v lanskem letniku postal še bolj društveni bilten in informator kakor prejšnja leta. Mitteilungen des ÖAV 1967 pa je dobil v primeri s prejšnjimi leti reprezentativnejšo podobo, primerno štandardni podobi »Der Bergsteiger«, ki se že desetletja in več ne menja ne po obliki ne po usmeritvi redakcije.

DE BERGGIDS 1967, 6-7, glasilo holandskih planincev (Koninklijke Nederlandse Alpen — Vereniging), je lani spremenilo zunanje lice. Na dva meseca izide ena pola, vendar vsa na težkem umetniškem papirju, kar omogoča lep tisk in dobre podobe. V pričujočih dveh zvezkih so štirje članki: H. J. Tadema popisuje ameriški nacionalni park Sekvoja, Koopmanovo novo plezalno opremo, Noordijk svojo pot po Nepal, Harreveld pa pot po Mehiki. Dve beležki govorita po planinski fotografiji in o gorskem cvetju.

GLAS DJEROVICE, godina XIII, br. 19, izdaja Planinsko-smučarsko društvo »Djerovica«. Peč. V Peči deluje PSD Djerovica že 40 let. Ustanovili so jo l. 1928, stoji torej pred jubilejem, kakršno, na priliko, praznuje tudi naša Mojstrana. Za jubilej bodo izdali drugo knjigo almanaha »Prokletije«, priredili foto-razstavo, ki bo potovala po Kosmetu, posneli film o Prokletijah in priredili simpozij, ki se ga bodo udeležili vidni znanstveniki iz vse države. Da je društvo delavno, se vidi tudi iz glasila, ki zvesto prihaja na svetlo že 13 let. V pričujočem zvezku izvemo, da je planince Kosmeta 27. in 28. marca 1967 obiskal tudi predsednik Tito. Planinci so mu priredili v Rugovski klisuri sprejem v narodnih nošah z ljudskimi šiptarskimi pesmimi in plesi, ki jih je predstavila folklorna grupa iz Peči, lansko leto svetovna prvakinja v Llangollenu. Znani alpinist in poznavalec Prokletij Branko Kotlarić poroča o Očnjaku (Maja Njerikrit), na katerega so beograjski alpinisti prvič stopili l. 1967. Dr. ing. Ivan Soljanik utemeljuje pomen PSD Djerovica za uveljavljanje Prokletij doma in v inozemstvu. Propagandni odsek društva je zelo

delaven, tako da se publicistična bibliografija o Prokletijah solidno množi.

KRÁSY SLOVENSKA, ročník XLIV, 1967/6-12, je revija, ki propagira prirodne lepote in mikavnosti Slovaške, pospešuje turizem, planinstvo, jamarstvo, varstvo narave in etnografijo. Šef redakcije je dr. Tibor Sasik, v redakcijskem odboru pa je mnogo novih ljudi. Izhaja v Bratislavi, izdaja jo Šport, založba slovaškega odbora v češkoslovaški zvezi telesne vzgoje. Našeje nekaj tem, ki jih je obravnaval letnik 1967. Dr. Juraj Pacl, Oaze miru v Malih Karpatih; Blažko, Dogodivščine na Donavi; Schun, Novi most čez Donavo; Kovačovičova-Puskárová, Gotske dragocenosti v Spišu; Lexmann, Slovaške vode; Gálfu, Vzhodna stena Rysov; Novotny, 75-letnica prvega češkega izleta v Tatire; Adamec, Kaj naj storimo, da bo Tatra svetovno turistično središče; Sasik, Iščemo najlepšo slovaško goro; Lac, Ali so kače zares nevarne; Novotný, Mineralne vode, naše bogastvo; Černý, Bodočnost turizma; Pacl, Beli Karpati pozimi; Durana, Severna stena Kežmarskega štita, superdirektissima; Samuhel, Stene v Tatrah; Ertl, Kulturnozgodovinski spomeniki v službi turizma; Thurzo, Svatba v Šumiacu; Gasper, Malinska dolina; Thurzo, Svetovni kongres arhitektov in urbanistov na Slovaškem; Dekan, Jupitrov tempelj v Rusovem, i. dr.

DER TURIST, Mitteilungsblatt des Deutschen Wanderer und Bergsteigerverbandes der DDR 1967 1-6. Po kontaktih, ki so jih PZS in nekateri posamezniki navezali z alpinisti iz Vzhodne Nemčije, je naša redakcija dobila tudi glasilo ljubiteljev gora in potovanja, ki izhaja v Dresdenu. Kakor vsa podobna glasila, prinaša tudi ta opise, potopise, pesmi in novice in — zanimivo — na prvem mestu novice »iz vsega sveta«.

GUIDO MONZINO, SPEDIZIONI D'ALPINISMO IN AFRICA, je knjiga, v kateri je italijanski planinski meceni Guido Monzino iz Milana zbral podatke o svojih ekspedicijah v Afriki od l. 1959 do l. 1965. Knjiga je izšla pri Mondadoriju l. 1966 na 348 straneh s 145 posnetki in 31 barvnimi podobami. Fotografije je

prispeval Mario Fantin, tekste pa razni udeleženci ekspedicij, o katerih smo v Razgledu po svetu redno poročali. Istočasno je Monzino izdal še knjigo **Spedizioni d'Alpinismo in Groenlandia**, v kateri je opisal svoja pota po severu od l. 1960 do l. 1964. Knjiga ima 209 črno-belih in 51 barvnih podob. Obe knjigi staneta 27 000 lir. Monzino je predstavil v vsaki po 5 odprav, metodično, sistematično in izčrpno. Vse je relativno dovršeno: fotografija, kartografija, tehnična poročila, filmografija, etnografski zapiski o primitivni eskimski in afriški umetnosti in o vsem ambientu, ki so se z njim srečali na vročem jugu in na mrzlem severu. Mario Fantin se je izkazal tudi z zapiski o zgodovini, prirodi in zgodovini raziskovanja na Groenlandiji, v Tibetiju, Hoggarju, Ruvenzoriju in Ugandi.

LUCIEN DEVIES — LIONEL TERRAY, Joies de la Montagne, Librairie Hachette, Paris 1965, 246 strani. Knjiga je sijajno opremljena, bogato ilustrirana, napisali pa so jo najboljši francoski alpinisti pod vodstvom obeh v naslovu imenovanih. Namen knjige je predvsem, da bi med široko publiko vzbudila zanimanje za gore s tem, da pokaže predvsem radosti in mikavnosti gora in gorniškega življenja. Devies je napisal uvod, Samivel himno na vse, kar se ubada z varstvom narave, Allain de Chatellus zgodovino alpinizma, Roger Frison Roche je prispeval zgodovino vodniškega poklica, članke o velikih vzponih pa Livanos, Magnone in Cornuau, Desmaison o samohodstvu, Hiebeler o zimskih vzponih. Terray in Franco sta napisala članke o ekspedicionizmu, sklepno besedo pa ima Maurice Herzog. Torej galerija samih velikih imen francoskega in svetovnega alpinizma zadnjih dvajsetih let!

RICCARDO VARVELLI, AFGANISTAN — ULTIMO SILENZIO, De Donato, Bari 1966, 297 str., 17 fotografij. Alpinistični cilj, ki ga knjiga opisuje, ni bogve kako ugleden, 6843 visoki Band-i-kok in 6200 m Citta di Torino, vendar za inženirja Varvellija alpinistična karakteristika ni toliko važna kot tisto, česar je željna široka publika: živahno pripovedovanje o dogodkih na poti, o

antropoloških posebnostih pokrajine, po katerih je odprava hodila, o psiholoških opazovanjih in ugotovitvah, ki jih nudi stik z najuglednejšimi ljudmi v dolgih dneh afganistanske tihote.

VARSTVO NARAVE, V, 1967, Glasilo Službe za varstvo narave v Sloveniji. Uredil uredniški odbor; strani 203.

Prispevki v petem letniku že ugledne revije obravnavajo problematiko pretežno kraškega sveta, med njimi pa so tudi razprave, ki poročajo še o razmerah Triglavskega narodnega parka. To so Srečka Groma Mahovna flora Triglavskega narodnega parka, Jana Cernelutija in Š. Michielija Makrolepidopteri Triglavskega narodnega parka in okolice in Toneta Wrabra Nekateri nove ali redke vrste v flori Julijskih Alp.

Na čelu pričujočega letnika razprav sta čestitki ob jubileju dvema nestorjema slovenskega gibanja za varstvo narave — dr. Angeli Piskernikovi in inž. Cirilu Jegliču. Žal dr. A. Piskernikova izida revije, pri kateri je sodelovala, ni več dočakala.

Kraško problematiko in varstvo kraških objektov obravnavajo članki P. Kunaverja Zavarujmo gozdove nad ledenimi jamami, D. Novaka Zaganjalke, opis poznanih in še malo preučenihih intermitentnih izvirov v Sloveniji; Roka Goloba Predloga za zavarovanje slovenskega krasa, kjer omenja predlog, ki zajema ozemlje med Planinskim in Cerkniškim poljem in okolico ter ozemlje med Senožecami, Storjami, Sežano in Divačo do Strmca, ki bi se naslanjalo na tržaški strani zaščiteno območje. Razprava J. Boleta Mehkuži in zoogeografski položaj Rakovega Škocjana je iz prav tega območja in pomembna tudi glede na posege v Cerkniškem jezeru, ki so pravkar v teku.

Širše slovensko ozemlje zajemajo razprave S. Peterlina Košutnik (Gentiana lutea) v Sloveniji in J. Strgarja Pančičevka (Picea omorica) v svoji domovini in v vrtovih. Zadnja je razprava S. Gregorija Varstvo ptic v Sloveniji. Nova je rubrika Odmevi, kjer nahajamo poročila o varstvu narave v svetu, na Slovaškem, o gibanju za zavarovanje krasa na Tržaškem in prispevek o škorkljah v Pomurju in Podravju.

Med poročili o novo zaščiteneh objektih poroča S. Peterlin o zaščiti Doline Tople na Koroškem, M. Šostarič pa poroča o zaščiteneh vrednih lipah v Podravju in Pomurju.

Slede še konservatorska in knjižna poročila, kamor so prispevali novice stalni sodelavci službe za varstvo narave.

Prepričani smo, da se revija pravilno razvija in da tako z vsebinskim izborom kot tudi s tehnično opremo dostojno zastopa naša varstvena prizadevanja v svetu.

D. Novak

NAŠE PLANINE 1966

Glasilu Planinske zveze Hrvatske v l. 1966 prinaša v uredništvu dr. Željka Poljaka na 268 straneh z 42 avtorji pretežno poljudno-znanstveno gradivo s področja Dinaridov, planinsko-ideološke sestavke in spominske članke. Ostalo gradivo je zbrano v rubrikah iz planinske literature, varstva narave in društvenih novic.

»Naše planine« opravljajo že 18. leto izredno važno in odgovorno nalogo v jugoslovanski planinski literaturi s tem, da na svojih straneh prinašajo opise in potopise iz področja, ki je slovenskemu planincu in sploh popotniku v teh krajih kaj malo znano. V prvi vrsti so to področja Velebita, Durmitorja, Prokletij, bosanskih in makedonskih planin.

Glasilu veže sodelavce predvsem iz Zagreba, Sarajeva, Beograda, Nikšića in drugih planinskih središč v Jugoslaviji, med njimi tudi znanstvenih delavcev. Tako opravljajo »Naše planine« posebno nalogo, da poleg »Planinskega Vestnika« kompleksno opisujejo ostali jugoslovanski planinski prostor, pri čemer je v »Naših planinah« poudarjena poljudno-znanstvena-potopisna smer, ki daje temu glasilu še poseben pomen in kvaliteto. Naj naštejemo nekaj najpomembnejših člankov:

Dr. Peter Kleut v članku »Divljač v Velebitu«, Božidar Kirigin »Klimatske karakteristike Velebita«, Kušan Franc »Biljin svet Velebita« in Pavličević Drago »Jama Vrtlina na Velebitu« prispevajo očrt favne in flore, reliefa in klimatskih razmer planinsko najzanimivejšega sveta na Hrvaškem, poleg »Biokova«, ki ga opisuje prof. dr.

Kušan, in drugih obalnih področij.

Tomislav Jagačić na potopisno-pripovedni in s slikami dokumentiran način opisuje v petih člankih področje Durmitorja kot enega še vedno najbolj zanimivih predelov balkanskega polotoka. Geografsko sosedno področje opisuje Lili Vidrič v članku »Tara — ljepotica medju planinama«, Vlado Mičunović pa odpravo PD Javorah v kanjon Nevideo — eno poslednjih belih lis v naših gorah. Uzeir Beširović, Ešref Korjenić, Miša Miličević, ign. Viktor Ržahak, Srbobranka Savić skupaj s članki H. Čauševića »Rojstvo planinstva« in Draga Entrauta »Začetki alpinizma v Bosni in Hercegovini« odkrivajo bralcu divje romantično podobo bosanskih gora.

Področje Prokletij obravnava dr. Branislav Gušić v vsestransko izčrpni oceni planinske karte Prokletij in Branko Kotlajić v geografsko-alpinističnem reliefu »Planine oko Grbaje u Prokletijama«. Spomin izpred 40 let na Plitvička jezera razvija Ante Premužić, zaslužni hrvatski markacist v članku »Nekad bilo — sad se spominjalo«.

Ostali članki opisujejo Hrvatsko Zagorje in druga hribovja ter so vredni vse pozornosti.

Posebna tema »Naših planin« je speleologija v člankih prof. Mihaila Vučinića »Proučavanje crnogorskog podzemlja«, Semiza Mustafe »Spilja Klokotnica«, ing. Vladimira Božića »Opet Vetrnica«, Ivana Filipčića »Život na speleološki način«.

Izredno zanimiva so razmišljanja dr. Željka Poljaka v članku »Ponovo o kućama na krivome mestu«, v katerem avtor razčlenjuje polemiko okrog vprašanja: kje graditi planinske koče z vidika varstva narave, planinskih društev z domovi, komune in sindikatov, planinskega fanatizma in pravega planinstva. Dr. Poljak zaključuje svojo misel s predlogom: »Planinske koče je treba graditi na mestih, ki so pristopni množici planincev — začetnikom in izletnikom, torej blizu naselij, cest, gozdov in vode — nikakor ne v divjini — za ljubitelje nepokvarjene narave, ki so se dvignili na višji nivo planinske kulture, pa postaviti biveke v osamljenosti planinskih vrhov. Planinske postojanke ne bi smele biti cilj izletov v gore, temveč le izhodišče za izlete.«

V istem članku avtor navaja misli znanega planinskega veterana iz Splita, Anteja Grimanija, ki se v naslednjih vrsticah vprašuje: »Kakšna usoda čaka planinske koče, ki so pristopne motorizaciji in široki masi, ko parola rekreacija potiska in stran motive pravega planinstva.« Ali je to morda nova smer v planinstvu, o katerem širše članstvo ni informirano? Gledajoč nekatera društva, ki se vežejo na nekatera podjetja, vidimo, da se njihovi člani vse bolj spreminjajo v običajne izletnike in planinstvo jim rabi samo, da se izkoristi tradicija planinstva. Če bomo gradili naše koče ob cestah in ne v višinah, bo prešlo pravo planinstvo. Ni redkost, da se že zdaj naše planinske organizacije omalovažujejo in se rekreacija postavlja na naše temelje. Nekdaj pa je bila parola »Graditi, le graditi«, potem »Ne ob cestah«, in zdaj »Ob cestah zaradi rekreacije in motorizacije«.

Prof. dr. Mihailo Pražić v članku »Motorizacija i planinstvo« opisuje vlogo motorizacije v mobilnosti sedanjega človeka — planinca, tako tiste množične mase kot onih pasioniranih ljubiteljev narave. »Oboji želijo v relativno kratkem weekendu planirati čim bolj zanimiv in vsebinsko bogat izlet, pri čemer naj se čas potovanja do cilja in ob povratku domov skrči na najkrajši možni del skupno razpoložljivega prostega časa. Zaradi tega stopa v prvi plan — motorizacija.

Motorizacija toliko spreminja bistvo in značaj planinske mobilnosti, da je očitno že zdaj, da bo motorizacija definitivno preoblikovala dosedanje planinstvo. Planinec se danes prav zaradi motorizacije lahko hitro in včasih nepripravljen odloči za planinsko turo, ki je bila že pred 3–4 desetletji »nemogoča«. Opozarja pa avtor, da skriva motorizacija v sebi športno planinstvo tj. opraviti čim več vzponov v relativno kratkem času.

Diskusijo dr. Poljaka in prof. dr. Pražića nadaljuje Velibor Stanišić, ki v članku »Menjajo se uslovi — šuščina ostaje«, brani tezo, da se smisel in vsebina planinskega delovanja ne spreminja. »Spreminjajo se samo pogoji in okolnosti, pod katerimi hodimo v gore. Ti pogoji postajajo v materialnem smislu vedno boljši. Zmota je, da prodor tehnike v naravo približuje človeka

naravi. Morda mislimo na fizično približevanje, vendar je največji del teh izletnikov slep za stvarno lepoto gora, ker nima priložnosti za stvarni planinski doživljaj.

Juraj Baldani v članku »Kras kiparja Vanje Radauša« opisuje in s slikami dokumentira ciklus skulptur tega kiparja na temo »Ljudje s Krasa« kot originalnega primera, kako se uporabljajo naravne oblike za ustvaritev umetniških del.

Foto oprema naslovnih strani in v tekstu je zanimiva, žal zaradi slabe kvalitete papirja ne more priti do izraza.

Letnik 1966 »Naših planin« je vsebinsko in slikovno bogato planinsko glasilo, po katerem bo rad segel vsak, ki se odpravlja v gorovja sosednjih republik. Informativno znanstveno gradivo vzorno ureja uredniško pero dr. Željka Poljaka.

NAŠE PLANINE 1967

Letnik 1967 prinaša na uvodnem mestu poleg urednikove kolednice še načela uredniške politike, skozi katera se zrcalijo vsebina, sodelavci in planinsko področje »Naših planin«. Uredništvo se zavzema za omnibusno načelo redakcije, ustreči vsakomur z nečim in pri tem dati pravico vsakomur, da objavi, kako je doživel gore. Pri vsebinskem pogledu zadeva uredništvo na iste težave in pripombe bralcev kot slovensko glasilo, da se čuti pomanjkanje kvalitetnega planinskega leploslovja, da so ugovori k znanstvenim člankom in da se redko kateri potopis dvigne na raven literarno brezhibnih spisov. Uvodnik z nemalim ponosom poudarja, da so »Naše planine« edino planinsko glasilo na hrvaško-srbskem jezikovnem področju, ki mu je tudi uspelo dobiti splošen jugoslovanski pomen po svoji vsebini, sodelavcih in naročniški mreži.

Odlika letošnjega XIX. letnika »Naših planin« so vsebinsko zanimivi članki, ilustrativno povezani s fotografijami. Naj naštejemo nekaj najbolj zanimivih člankov: Antuna Petkovića »Planinski pejzaži Slovenije«, dr. Frana Kušana »Biljin svet Velebita«, Mehmeda Šehića »Planinske transverzale u SR Sloveniji«, Dušana Krivokapića »Čaušica u Sar planini«, Čaušerića »Planin-

stvo u BiH izmedju dva rata«, dr. Željka Poljaka »Olimp«, Miroslava Miličevića »Transverzale u Bosni i Hercegovini«, ing. Miodraga Božinovića »Nekoliko podataka o visinama Brade (Karanfila)«, dr. Iva Stojanovića »Opasnost od groma u planini«, Ivana Crnolata »Sinaj, i Sinajska gora«, Tomislava Stumića »Planinske staze sjeverne Medvednice«, Uzeira Beširovića »Vlašić«, ing. Čedomila Šilića »Jedna planina mijenja svoj izgled«, dr. Radovana Šigujčaća, »Najčešće povrede i uzroci nesreća u planinama« s tabelarnimi pogledi, dr. Ž. Poljaka »Na vrhovima Beneluxa«, Stanislava Gilića »Gle eto članak o Klinu«, prof. dr. Mihajla Pražića »Mrtvo more«, da ne omenjamo še mnogo drugih interesantnih piscev in člankov.

»Naše planine« vključujejo v svoje vrste plejado odličnih panoramskih fotografij, ki s posnetki, čeprav na neustreznem papirju bralcem le pričarajo lepote gorskih krajev sosednjih republik. Ob tej ugotovitvi ne more iti, poleg ostalih, mimo dveh dolgoletnih sodelavcev-fotomaterjev »Naših planin« Ešrefa Korjenića in Uzeira Beširovića, ki sta edinstvena fotografa lepote bosanskih in hercegovskih planin. Teksti med članki prijetno poživljajo grebenski floristi, sheme in alpinistične stenske perspektive. Naslovne strani »Naših planin« izpričujejo visok nivo planinske fotografije fotomaterjev v sosednjih republikah. V »Naših planinah« sta zanimivi še dve rubriki: »Speleologija«, ki opisuje dosežke in odkritja v speleološkem svetu Dinaridov, in alpinistična rubrika, ki posreduje dragocene podatke, predvsem o vzponih v Prokletijah, Prenju in Anić Kuku. Društvene »Vjesti« opozarjajo na razgibano življenje sosednjih planinskih organizacij, na tečaje, orientacijska tekmovanja, nove kočice in skupščine.

Letnik 1967 je uredil dr. Željko Poljak, skupaj z redakcijskim odborom, ki vključuje prof. dr. Vladimira Blaškovića, dipl. ing. Srečka Božičevića, ing. Zvezdana Gregorina in prof. dr. Mihajla Pražića.

Tone Strojin

MAESTRIJEVA KNJIGA »Plezalna šola« na 127 straneh s 100 slikami je naletela na hudo grajo

pri tehničnih plezalskih veščakih. Nemca Pit Schubert in Konni Lindner sta kar na začetku svojega napada izjavila, da ni krajcarja vredna, da je lahko kvečjemu kvantitativen prispevek v knjižno omaro. »Kdor ni več zelen začetnik v plezanju, bo knjigo že po prvih straneh odložil kot branja nevredno. Knjiga sicer uči, toda le negativno: Kdor noče srečati ženke smrti, naj opusti vse, kar se v knjigi razglasa kot plezalsko znanje. Če se je Maestri sam držal načel, ki jih uči, je moral imeti na vsaki svoji plezalni turi celo kompanijo angelov varuhov, da je ostal živ.« Maestri svetuje tudi preveč plezalne opreme npr. kar po pet in več lestvic naj bi vzele naveze v smeri VI stopnje z oceno A. Le čemu, če je za drugega znani »fiffi« boljši, lažji in enostavnejši pripomoček, da drugi z njegovo pomočjo pritelovadi za prvim plezalcem.

V poglavju »Varovanje in samovarovanje« svetuje Maestri »morijske postopke« in jih ponazarja z dvema slikama, kako on varuje. Res je, baletna poza mojstra Maestrija pri varovanju čez ramo in s samovarovanjem okoli skalnatega ronka oziroma s cepinom do vratu v snegu ne vzbujata prav nobene vere v solidnost varovanja. Težko, če bi v resnem primeru Maestri sunek zdržal, razen seveda, če bi padel oz. obvisel na vrvi drugi. Kaj pa če bi padel prvi v vrvi in bi pri padcu prišlo do sunka 1000 kp? Ne zdržale bi ne noge ne hrbtnica, samovarovanje (na fotografiji ni križnega samovarovanja v nasprotni smeri pričakovane padca) pa bi se izkazalo kot napačno, ničvredno. Varovanje in samovarovanje s cepinom v strmini je na način, kakršnega slika, nesmiselno. Sunek v vrvi bi cepin potegnil iz snega, tovariš v navezi, bodisi da bi napredoval naravnost navzdol ali prečil, bi bil na milost in nemilost izročen samo varujočim rokam brez opore v snegu. Nemška recenzenta tirata tako varovanje pred javnega tožilca.

Maestri dalje ne poudarja pomena plezalskih pasov, omenja jih na robu, namesto da bi povedal, kako važni so za zanesljivo varovanje in kako prav pridejo, če kdo obvisi na vrvi. Maestri pravi: »Zdaj je prišlo v modo, nositi s seboj gasilski

pas...« Poglavje o opremi obsega dve strani. Maestri v njem opušča vrečo za bivač, čelado in še marsikaj. V poglavju o vodstvu v navezi Maestri pripoveduje, kako naj prvi ravna z vrhovi, da bi njen potek sam preko robov, rogov, in zobov varoval v primeru padca, istočasno pa pravi, da prvi plezalec vrvi ne sme voditi tako, da bi se zataknila in ne tekla več. Maestri tudi ni jasno povedal, kaj pomenijo oznake A₁ do A₄, to je, kako steno opremiti s klini, če je stena previsna ali pa zelo strma, kajti če je zelo strma in gladka kot jegulja, že lahko govorimo o A₃ ali A₄, medtem ko je tudi velika a ravno prav napokana streha lahko samo A₁. Maestri svetuje 35 m dolgo vrv brez naveznega pasu, čeprav so zdaj že v navadi 45–50 m vrvi. Raztežaji po 30 m danes ne rešujejo vseh situacij v smereh, ki jih poznamo. Kaj če so stojišča oz. varovališča 35 do 40 m narazen?

Kot zgled površnosti in nedognanosti prinaša nemška recenzija Maestrijevo risbo, ki ponazarja spuščanje po vrvi. Vrv naj bi bila pritrjena na treh klinih, med seboj povezanih z eno zanko, v tej pa naj bi tekla vrv za spuščanje. »Komur se le malo sanja o statiki, ve, da sta le dva klina, levi in desni, obtežena, tretji vrhnji pa nič. Vsak klin mora imeti svojo zanko, vrv za spuščanje pa mora zbrati in teči skozi vse tri zanke, ki enako obtežujejo vse tri kline.«

to

NAVODILA ZA OZNAČEVANJE PLANINSKIH POTI, izdala Planinska zveza Slovenije, komisija za planinska pota, Ljubljana l. 1968. Marljivi načelnik komisije za planinska pota Stanko Kos je v začetku leta 1968 našim markacistom dal v roko skromen, a skrbno pisan priručnik o markiranju in označevanju planinskih poti. Knjižica obsega ponazorila kačipotov in drugih znamenj v rdeči barvi, uvodno besedo, ki pove, zakaj je bila ta knjižica potrebna, nekaj o zgodovini naših planinskih potov, ki sega več kot 100 let nazaj, dalje popisuje organizacijo markacijskih odsekov in njihove naloge, tehniko markiranja, sklepna beseda pa zelo lepo in tehtno poudarja pomembnost markiranja, pravo

mero pri delu in obzirnost do narave.

Za nas je — vsaj v taki izdaji — novost navodilo za markiranje smučarskih poti in prog, ki ga je pripravil M. Schild, predsednik podkomisije za reševanje iz plazov v IKAR, znani mednarodni organizaciji GRS.

Za 75-letnico SPD je torej komisija za planinska pota s to knjižico opravila zares pomembno delo.

to

LUIS TRENKER, pred 40 leti še filmski idol alpinistične in planinske Evrope pa tudi širše filmske publike, je lani oktobra praznoval 75-letnico. Za to priložnost je izšla njegova knjiga

»Bergferien im Sommer« (Poletni dopust v gorah) na 224 straneh s 128 barvnimi slikami velikega formata. Njegova bibliografija je razmeroma velika, naš starejši rod (planinski) hrani marsikatero njegovo knjigo na častnem mestu v svoji knjižnici. Bogato ilustrirane so ponovno izšle: »Berge im Schnee«, »Meine Berge«, »Berge und Heimat«, »Mein Südtirol«. Manj znani so pri nas njegovi romani: Alles gut gegangen (avtobiografija), Schicksal am Matterhorn, Helden der Berge, Duell in den Bergen, Heimat aus Gottes Hand, Berge in Flammen, Der verlorene Sohn, Der Kaiser von Kalifornien. Nekaterih od naštetih romanov se spominjamo z ekrana.

to

ACONCAGUA gre s svojo kroniko v svoje deveto desetletje. Ker je bila oddaljena od večjih centrov, ni nikjer zabeleženo, da bi jo indijanska plemena kdaj po božje čistila. Mimo nje so hodile vojske, šele l. 1883 pa je doživela prvi alpinistični obisk, ko je Berlinčan Güssfeldt začel raziskovati dostope. Komaj 70 let je, odkar je bil na vrhu kot prvi — in to sam — Matthias Zurbriggen. V 50 letih, to je vse do l. 1917, je ta gora zabeležila komaj 24 vzponov, a komaj enega v prvih štiridesetih letih. L. 1926 je padla prva žrtev Aconcague. Med 70 ekspedicijami jih je bilo uspešnih komaj 30. Danes jih kronika šteje čez 100, a le 40 % jih je doseglo vrh, 20 % udeležencev je prišlo z gore poškodovanih, ranjenih, ozebljenih, nekaj pa jih je za vedno ostalo na gori. Aconcagua je zahtevna gora. Najhujša preizkušnja je »viento blanco«, ki briše Aconcagua z 250 km brzine pri — 35° do — 45° C, v svojem arzenalu pa ima poleg tega vse, kar imajo sedemtisočaki ob lepem in hudem vremenu.

»Puente del Inca« je več let hranila ves dokumentarij, v njeno vpisno knjigo je vpisanih mnogo velikih in znanih imen, mnogo pa jih tudi manjka. Puente del

Inca stoji na visoki planoti, ne daleč od kasarn.

Navedimo iz te kronike nekaj podatkov: Güssfeldt je l. 1883 prišel 6200 m visoko (20., 21. februarja), dva tedna nato 6600 m. — Zurbriggen je l. 1897 v Fitz Geraldovi ekspediciji prišel s Fitz Geraldom do višine 6800 m. Tu je vodja odpovedal, vodnik je nato sam prišel na vrh. — 18. jan. 1897 sta brata Emil in Robert Conrad vstopila v severno stran in prišla 6500 m visoko. V istem času sta Vines in Lanti iz Fitz Geraldove ekspedicije kot druga stopila na vrh. — Leto nato so bili tu znani vodniki iz Valtournanča in so prišli do višine 6900 (Pellissier, Mauginaz, vodja je bil Anglež Martin Conway). L. 1906 je bil kot tretji na vrhu Heibling, medtem ko je Reichert odpovedal.

Do l. 1925 je bilo še pet poizkusov, ki so bili vsi brezuspešni. 11. februarja 1925 so trije Angleži slavili četrti vzpon na Aconcagua: Ryan, Macdonald in Cochran. — L. 1926 sta se poizkusila na Aconcagui Juan Stepanek in Miguel Grossler. Stepanek je omagal in umrl. L. 1928 sta Ramsey in Emilio de la Motte stala kot peta na vrhu. Spet so minila štiri leta, tri ekspedicije so morale obrniti, četrta pa si je leta

1932 zapisala šesti vzpon na Aconcagua. Bila sta Maas in Borchers. Za njima so praznih rok odšle spet tri ekspedicije. L. 1937 pa so triumfirali na vrhu Italijani: sedanjí predsednik CAI Renato Chabod, Paolo in Stefano Ceresa, Plantamura, Mario Pasten in Piero Ghiglione. To je bilo ob 12.30. Pet ur in pol kasneje na isti dan so bili na vrhu Poljaki: Narkiewicz - Jodko, Karpinski, Ostrowski in Osiecki so prišli po vzhodni strani in s tem odprli novo dobo v zgodovini te gore. Leto nato so bili na vrhu spet Italijani, l. 1935 en Anglež, Spanec in Norvežan, l. 1937 Nemeč Schukert sam in štirje Argentinci, l. 1938 je bil tu slavni Charmoz, vendar je prišel samo do višine 6800 m. L. 1940 je Link že tretjič prišel na vrh, umrl pa je v tej ekspediciji duhovnik J. Kastelic. Link je l. 1942 že četrty stopil na teme Aconcague. V drugi svetovni vojni so se vrstile ekspedicije vsako leto, l. 1944 je bil na vrhu tudi dobro znani Tibor Sekelj, isto leto pa se je na gori smrtno ponesrečil Link. Že l. 1944 je bila tu prva vojaška ekspedicija, v naslednjih letih je sledilo še več velikih. Vojaške naveze so našle truplo Linka in njegove žene ne daleč pod vrhom, l. 1946 je vojaška ekspedicija našla tudi Stepanekove ostanke. L. 1947 sta Kopp in Herold za 50-letnico prvega vzpona na goro preplezala južno steno. — L. 1948 so bili na vrhu Meksikanci in Cilenci, l. 1951 pa so po severni steni priplezali na vrh Foerster, Krah, in Maier. Isto leto je tu nastopil Francisco Ibanez, znani argentinski alpinist, eden od početnikov andinizma. Leto nato je zakonski par Marmillod že drugič stal na visokem vrhu, Marmillodova pa je s tem zabeležila šesti ženski vzpon: L. 1952 je bil tu francoski mušketir Lionel Terray, z njim Francisco Ibanez (njegov četrty vzpon). Leto nato so Huerta, Godoy in Vasalla opravili prvi zimski vzpon sredi cele vrste letnih ekspedicij, ki so se vrstile v desetletju 1950 do 1960. Omenimo francosko iz l. 1954, ki smo jo takrat po francoskih virih natančno opisali: Preplezali so JIV steno Lesueur, Dagory, Denis, Berardini in Poulet (šest bivakov). L. 1965 so nastopile italijanska, mehiška, ameriška in nemška ekspedicija, uspešni sta bili le mehiška in

ameriška. Sledile so argentinske ekspedicije v l. 1966, isto leto pa tudi »pajki« iz Lecca, alpinistični zarodek Riccarda Cassina, zasadili svojo zastavo na vrhu (Alippi, Ferrari, Giudici in Mauri, na poti z Ognjene zemlje, kjer so prvi prišli na Mont Buckland). L. 1966 so francosko smer ponovili tudi Japonci (južno steno), vendar samo do višine 6600 m, nakar so se morali umakniti po normalni poti. Poročali smo že večkrat, da se je Aconcagui prisojala prevelika višina, tudi zavetiščema Plantamura in Independencia (prej J. Peron) je zapisano preveč (6400, 6700 m). Ing. Baglietto ji je leta 1957 nameril 6959 m, sicer pa so ji pripisovali devet različnih višin, med njimi tri nad 7000 (Fitz Gerald, uradna argentinska, zemljevid Igma). Zdaj je na Aconcagui pet zavetišč. Plaza de Mulas l. 1951, Linkovo (zgrajeno 1943–1944, zdaj zrušeno), Plantamura (1946), Libertad (1951), Independencia (1951), prvo v višini 4230 m, zadnji dve pa v višini 5850 m in 6480 m. Omembe vredna literatura o Aconcagui je naslednja: M. Zurbriegen, From the Alps to the Andes; E. A. Fritz Gerald, The high test Andes; F. Strasser, Revista geografica Americana 1935; Tibor Sekelj, Tempestad sobre el Aconcagua. ŽENSKÉ v CAI. Kakor smo poročali, se je l. 1967 v Italiji razpihala polemika, ali naj med alpiniste »nesmrtnike« (tako imenujejo člane Francoske akademije, ustanovljene l. 1635) sprejema tudi ženske ali ne. V polemiko so vmešal vse elemente od demokracije do sufrazetke, od antičnega »domi mansit, lanam fecit« do najhujšega sarkazma na račun emancipacije. Kocka še ni padla.

MAURICE TROTET, sodelavec UIAA kot zastopnik CAF, je lani umrl. Že l. 1935 je na UIAA dokazal, da suvereno obvlada predvsem probleme z zvezi s planinstvom in je kasneje odločilno vplival in posegel v koncept statuta UIAA in v kasnejše korekture. Bil je dvanajst let sekretar generalne skupščine UIAA.

ITALIJANSKA LAVINOLOGIJA se do zadnjih časov ni razvijala tako, kot bi spričo alpskega sveta znotraj italijanskih meja pričra-

kovali. Preteklo leto so sklenili, da bodo pri CAI ustanovili komisijo za sneg in plazove (Neve — Lavanghe), ki se bo ukvarjala z nivologijo in lavinologijo po navodilih in metodah davoškega inštituta na Weissfluhjochu. Ustanovili bodo opazovalne postaje in izdajali lavinski bilten.

NOVICE IZ SZ. Ukrajinska akademija znanosti je na Elbrusu postavila raziskovalno postajo za klimatologijo in višinsko fiziologijo. — V Irkutsk se z letalom iz Moskve pride v šestih urah (5000 kilometrov). L. 1966 je bilo v Irkutsku 400 turistov, ki jih je privabilo Bajkalsko jezero in orjaška hidrocentrala Bratsk. Mnogi so bili iz zapadnih dežel. — Desettisoč km² ledenikov imajo v Tadžikistanu. Tudi tu ledeniki usihajo, vsako leto se ledeniški jeziki umaknejo za ca. 10 m. Sovjetski glaciologi pravijo, da zaradi sprememb v temperaturi centralne Azije. — Itkol v dolini Baksan (2100 m) je že pomemben turistični center. Ima sedežnico na Čeget v višini 2700 m, gradijo moderen štirinadstropni hotel s 320 posteljami. Restavracija že dela, zidana je v obliki šotora, s hotelom jo veže steklen paviljon. L. 1968 bo 6 km nad Itkolom odprt hotel »Asau«, v Itkolu samem pa gradijo še dva hotela »Čeget« in »Baksan«, tako da bo v Itkolu prostora za 2000 gostov. — V SZ je zdaj 750 alpinistov, ki so bili na vrhovih nad 7000 m. V 50 letih SZ je bilo na Elbrusu 20 000 alpinistov, do oktobrske revolucije pa so jih našli 166. Danes imajo 600 mojstrov alpinizma, med njimi 50 žensk. — Na Pik Komsomolu v Altaju, blizu mesta Alma - Ata so lani priredili alpinado. A Alma - Ati deluje planinski sovjet, ki ima na Pik Komsomolu kočo »Gorelnik«.

PAMIR RASTE, tako pravi sovjetski geograf Stanjukovič. Opirajoč se na najdbe arheologa Ranova sklepa, da je v 10 000 letih pridobil 500 do 800 m višine, 5 do 10 cm na leto. L. 1961 je namreč Ranov v višini 4000 m na Markansu našel ostanke kamene dobe z ognjišči in ostanke brinjevega in vrbovega oglja. To drevje danes v teh višinah ne raste več. Ohranjenih je tudi več podob v skalah s prizori iz lova na divje prašiče.

SLEPI ALPINIST Toni Gianese iz Padove je preplezal Campanile di Val Montanai po znani normalni poti, katere težavnosti se sučejo od III do IV. Spremljal ga je Franco Piovani, kateremu so Padovanci posvetili alpinistično šolo in ga postavili mladim plezalcem za zgled prijateljstva in tovarštva v gorah.

IZLETI V NEPAL niso več redkost. Planinske organizacije in velike športne hiše so lani priredile več potovanj na Kavkaz, v Himalajo, v Hindukuš. Na Kibu pa je že gneča izletnikov. Danes za Evropca, ki ima denar, ni več velika atrakcija dopust v Nepal in obisk Everesta — vsaj na pogled. Za Nemca pomeni tak dopust 6000 DM. Letalo stane 3200 DM. Za Nepal je potrebna viza, prav tako za Indijo, če tudi gre samo za prehod oziroma za postanek v Delhiju. Viza za Nepal dovoljuje bivanje dva do štiri tedne in to le v Kathmandu. Za večje ture je potrebno posebno dovoljenje, ki ga izdaja »Chief of Protocol, Royal Nepalese Government«, Singha Durban v Kathmandu. V prošnji je treba navesti tudi pot, po kateri bi izletnik rad hodil. To ni lahko, če na to nisi pripravljen. Pomaga ti lahko Royal Geographic Society, kjer lahko kupiš kopije himalajskih kart. Če nimaš v Nepal dobrih zvez, je dobro, če prošnjo za turo vložiš vsaj eno leto pred potovanjem v Nepal. Pošta v Nepal slabše funkcioniira, važno je, da je vsak kos prtljage oštevilčen in da imaš s seboj seznam stvari v vsakem zavoju oz. kovčku, najbolje v šestih kopijah. To pride prav pri prestopih na letališčih Patam in Safdarjang, pri plačilu depozita na nepalski meji in še kje. Ne pozabite zahtevati potrdilo, da ste plačali v dolarjih, sicer boste pri povratku dobili cel cekar nepalskih rupij, ki jih ni lahko spraviti v denar. Napol uradna je Himalayan Society, ki pomaga najemati nosače. Za 6 do 8 tednov potovanja po Nepal potrebuje enega šerpo in tri do štiri nosače na osebo, neizogiben je sirdar, šef nosačev in šerpo. Nosače in šerpe je treba naročiti že iz Evrope. Šerpe stanejo 7–8 nepalskih rupij na dan (1 NR = 0,55 DM). Če greste v visoke gore, jim je treba dati nekaj opreme. Z vsem, kar zadeva

opremo, postreže vsaka športna hiša, vodi pa nedvomno Schuster v Münchenu. Pred odhodom se je treba dati cepiti in vzeti s seboj ročno lekarno.

V Nepal ni dovoljeno uvoziti niti nepalskih niti indijskih rupij. Najbolje je imeti s seboj dolarje, če ne denarja. Živeža je v Kathmandu dovolj, tudi konserv, težko je le za sveže meso.

Od Kathmandu do Namče Bazarja je 15 do 16 dni hoda. Izplača se izlet v Tengboče, samostan z edinstvenim razgledom.

PLANINSKI ŠPORT, ob tej besedi me je vselej zabolelo, je dejal Kugy. »To mi je zvenelo preveč površno. Nikar ne iščimo v gori plezalskega orodja, iščimo raje njenega duha«. Na prvi pogled besedna parada, pa vendar, čemu vsemu bi se odrekli, kaj vse bi izgubili s planinstvom, če bi na Kugyjevo besedo in njen velik smisel pozabili!

DOPING V HRIBIH je vprašanje, ki se odpira tem večkrat, čim bolj pogosto beremo o dopingu v raznih tekmovalnih športih. V hribih ne gre za zmago. Vendar je večkrat treba zmagati, to je, doseči cilj, ker umik ni mogoč. V tem je razloček med alpinistom in športnikom. Športnik vedno lahko odstopi, če mu odpovedo moči, alpinist ne more in ne sme, če si hoče ohraniti življenje. Danes je težko reči, do kam bo človek porinil svojo zgornjo mejo svojih moči, do kam bodo še skočile rekordne značke. Skrajno napenjanje telesne zmogljivosti danes ni samo stvar rekorderjev, ampak tudi množic, ki hočejo rekorde. V prizadevanju za rekordi človek posega tudi po kemičnih in farmakoloških pripomočkih, ne samo po intenzivnem treningu in do skrajnosti solidnem življenju. Taki pripomočki seveda niso v skladu s športno etiko, so pa tudi nevarni za telesno in duševno zdravje.

Ali pride v hribih doping sploh v poštev? Saj tu ni sekund, ne metrov. Kaj je sploh doping? Dve vrsti dopinga poznamo: če kdo vzame umetna sredstva, s katerimi mobilizira svoje fizične sile — da bi dosegel optimalni učinek. Temu bi lahko rekli fi-

zični doping. V tem primeru gre za snovi kot grozdni sladkor, fosfate, kalcij, leitin ali vitamine — torej za snovi, ki jih jemljemo v koncentrirani obliki kot nadomestilo. O fizičnem dopingu govorimo torej tedaj, če jemljemo to sredstvo v tolikšni meri, kakršne telo ni navajeno. Druga vrsta je psihične narave, lahko je čisto »navaden doping«, npr. sugestivni vpliv publike. Nesmiselna in skrajno problematična je hipnoza. Iz etičnih in medicinskih razlogov je treba doping obsojati, četudi gre za »nacionalne, državne indikacije«. Vendar lahko pride do situacij, ko je doping upravičen. To velja za alpinista tedaj, kadar je na koncu svojih sil in je na nitki njegovo življenje in življenje tovarišev ali ponesrečenca. Če pri- tisne neurje, če je alpinist izčrpan, ne pomaga niti popolna oprema za bivač, tedaj gre torej za golo življenje. Kdo pa naj razsodi, če je zagata res skrajna? Ali vsak alpinist zna oceniti svojo mero, ali zna presoditi, kdaj lahko poseže po dopingu, ne da bi smrtno zadreglo še povečal? Saj bi moral slehernik biti prepričan, da ima kondicije dovolj do vrha, ne samo do polovice brega, naslednjo polovico pa naj bi si pridobil s »čudežem v skatlici«.

Pervitin, prototip dopinga, utegne biti zelo nevaren, če izčrpa poslednje rezerve iz alpinista. Če ga vzame, ne ve več, kje je meja naporov. Nato ni več daleč trenutek, ko se telesno in duševno zruši. Dr. Herrligkoffer kljub temu svetuje jemati pervitin. Ta ekspedicionist, ki ni ravnano na najboljšem glasu — vse od Buhlovega Nanga Parbata, celo trdi, da brez dopinga ni bil osvojen niti en osemtisočak. Odkod neki je potegnil to trditev? Fiziolog dr. Friedrich pa odločno odsvetuje alpinistom dajati v roke ta »danajski dar«. Kdo ima prav? Nobeden. Pervitin in njemu podobna sredstva vzemimo na resne ture, toda le kot »železni obrok«, kot pomoč v skrajni sili. Vendar moramo o njihovem učinku in doziranju vedeti naslednje:

Doping-sredstva so v glavnem izpodbujevalni amini, kot sta bencedrin in pervitin. Vzpodbujevalni amini odpravljajo duševno in telesno utrujenost in depresijo in povečajo voljo po tveganju. Istočasno pa tudi ome-

jujejo sposobnost presoje. Amini učinkujejo z nekaj grami zelo hitro in drže 6 do 12 ur. Če jih vzamemo preveč, postanemo nemirni, oblije nas znoj, srce razburkano bije, glava nas boli. Krvni pritisk naraste, polašča se nas omotica in strah, lahko se pojavijo pravcate psihoze. Relativno lahek doping so analeptiki in cardiaca: cardiazol, coramin in neospirin tudi spodbujajo telesno moč in voljo in pridejo v silo prav. Morfij in kokain spadata med strupe. Kokain sicer poveča absolutno moč mišic in vztrajnost, vendar vselej povzroča duševni in moralni zlom. Strihnin in arsenik sicer tudi stopnjujeta storilnost, vendar se ne moreta kosati z modernimi analeptiki in spodbujevalnimi sredstvi.

»AVSTRIJSKI PAMIRCI« so bili po vrnitvi v domovino zelo počaščeni. Med drugim jim je priredil sprejem zvezni predsednik Franz Jonas, ki se ga je udeležil tudi sovjetski ambasador in zastopniki planinskih organizacij, ki so poslale svoje člane na Pamiro. Zvečer istega dne 30. oktobra 1967 so udeleženci ekspedicije v Pamiro imeli v Auditorium Maximum dunajske univerze predavanje za široko javnost.

SIR EDMUND HILLARY se še ukvarja z ekspedicijami. Letos je pripravil odpravo na Mont Herschell (3557 m) v Admiral Range na Victoriantu (Antarktika). Odprava mora svoje delo izvršiti v šestih tednih avstralskega poletja, ko je led na Antarktiki tak, da avion lahko pristane v zalivu.

ŽIČNICA NA LEDENIK OTZTAL nudi razgled na 260 tritisočakov in 120 ledenikov. Odprl jo je sam avstrijski zvezni predsednik Jonas. Ves ta razgled si »sedeči turist« lahko privoščijo izza mize v hotelu, kjer je prostora za 150 oseb. Žičnica ima dve etapi. Med obema stopama je tudi hotel za 200 oseb. V 13 minutah doseže smučar širni svoj paradiž, odprt na vse strani.

VELIKI CINI je lani strela znižala višino. Usekala je v križ na vrhu in odtrgala kos vrha, tako da so sklenili vrh Velike Cine ponovno izmeriti. Strela je na Gumm-

fluthu med Bernom in Waadtom ubila 10 kozorogov. Dve živali so našli brez glav. Ugotovili so, da sta bila na delu dva človeška mrhovinarja, ki sta na ta način prišla do cenenih »trofejev«.

SVEN HEDIN je še l. 1899 zapisal o Pamiru naslednje besede: Podoben velikanski predstraži pred centralnoazijsko puščavo se vzdiguje Mus-tag-ata, najvišji vrh v Pamiru in eden najvišjih na zemlji, v višino 7800 m. Mus-tag-ata je dostojanstven podaljšek mogočnih gorskih verig Himalaje, Karakorum in Hindukuša, ki se vežejo na strehi sveta. Je najvišja točka v meridionalni verigi, ki meji Pamiro proti vzhodu in se imenuje »Ledena gora« (Mus-tag), ime samo pa kaže, kako obvlada okolico: Mus-tag-ata = oče ledenih gora.

JUGOVZHODNA STENA CIMA SCOTONI ima slavno smer cortinskih verig (sciotattoli). Luigi Ghedina, eden od prve naveze v tej smeri, piše v svojem opisu l. 1953, da je to »stena z najtežjimi plezalskimi mesti«. Ghedina je z Lacedellijem poskusil že l. 1951. Ti dve najsposobnejši verigici sta v 14 urah prišli do srede stene, kjer jima je pot zaprla gladka navpična stopinja. Naslednje leto sta uspela in to v 38 urah plezanja z dvema bivakoma od 10. do 12. junija 1952. Zabili so 140 normalnih klinov, le dva sta ostala v steni. Bili so: Luigi Ghedina, Lino Lacedelli in Lorenzi. Vsi trije so izjavili, da je bilo težje kot v Livanosovi smeri v Cima su Alto in v zapadni steni Grand Capucina. Prvi je steno ponavljal Ignasio Piusi iz Rablja. Zapisal ni ničesar in tudi govoril ne. Mladi Reinhold Messner, eden najperspektivnejših mladih tirolskih plezalcev, jo je ponovil lani. Takole pravi: »Tako plezanje mi je všeč. Trdna skala, majhni oprimki, izpostavljenost, ena sama logična pot brez izbire. Če je ne najdeš, moraš obrniti. In tista previsna poč v gornjem delu stene! Prvi plezalci so vanjo zatolkli 30 klinov. Smer se zvija po steni sem in tja, veliko je prostega plezanja. Vsekakor je lepša kot tehnična direttissima.«

OD 255 LETOVIŠKIH VASI V AVSTRIJI, ki so jim priznane

lastnosti in pravice turističnega kraja, je 155 takih, ki lahko sprejemajo goste tudi pozimi. Mnoge od teh leže v bližini modernih, turističnih centrov in s tem lahko pestré rekreacijske usluge. Samostojen program pa imajo tudi oddaljena kmečka naselja, ki se dodatno ukvarjajo s turizmom.

NOVICE IZ AMERIKE: 13 alpinistov je po treh smereh lani priplezalo na Mt. Mc. Kinley — po južni steni, po južnem grebenu (Ridgeov greben) in po južnem steburu. Smeri potekajo vzporedno po 3100 m visoki steni te mogočne gore. Thompson, Eberl, Laba in Siedman so prvi preplezali južno steno, Boyd Everett pa je s svojo navezo opravil tretji vzpon po Cassinovem grebenu. — Sedem mož je lani na 5370 m visokem Mt. Mc. Kinleyu v snežnem meteu obnemoglo in ostalo na gori za zmerom. — 26. maja je 8 Japoncev ponovilo po Cassinovem grebenu — dospelo na južni vrh Mt. Mc. Kinley. — Hoeman je prvi prečil masiv Mt. Logana. David Ingalle pa je speljal prvenstveno smer po Catenaryjevem grebenu Mt. Logana. — Thornton in Barbara Lilley sta lani plezala na Alaski: Prišla sta na ognjenik Mt. Wrangell, prva pa sta stopila na Mt. Jarvis (4160 m) v skupini Wrangell. — V Canadian Rockies je po severni steni Mt. Edith Cavell speljal prvenstveno smer znani Yvon Chouinard. — John Hudson in Royal Robbins sta zapisala dve novi smeri v Geikie v skupini Rampart blizu Jaspera, Fred Beckey, John Hudson in Chouinard pa na Snowpatch Spine v Bugaboos. — 12. in 13. julija sta dve navezi Portland — Sta'e — College iz Oregona dosegli vrh Mt. Robson. — V Yosemiteu sta junija 1967 Chris Fredericks in Jim Bridwell naredila novo smer v vzhodni steni v Higher Cathedral Spine v dveh dnevih in pol, v E'Capitanu v zap. steni, pa Herbert in Royal Robbins v 5 dneh. Robbinsova žena je v spremstvu svojega moža kot prva ženska stopila na Half Dome. Cape — Dyer — Arctic — Alpine Expedition je delala v Cumberlandu na polotoku Baffin — Island. Alpinisti so se povzpeli na sedem vrhov in opravili dve veliki prečnji. Ekspedicijo je vodil George Cochran.

ZAVAROVALNICA SAVA

Centrala: LJUBLJANA, Miklošičeva cesta 19/I

z d r u ž u j e

15 poslovnih enot in 2 ekspoziture na področju SR Slovenije in SR Hrvatske.
Zastopniki v vseh večjih krajih!

P L A N I N C E M

zlasti priporoča razne kombinacije nezgodnega zavarovanja!

N u d i

vse vrste zavarovanj oseb in premoženja.

Z a v a r u j e

športne in druge prireditve na prostem proti atmosferskim padavinam!

VISOKO KVALITETNA
SODOBNO EMBALIRANA

Special

**TOVARNA AROM
IN ETERIČNIH OLJ
CELJE**

vam nudi:

arome za gospodinjstvo
arome za alkoholno in brezalkoholno
industrijo
arome za bonbonsko industrijo in industrijo
keksov
sadne paste
prehrambene barve
parfemska olja za detergentsko, milno in
kozmetično industrijo

CELJE

izdeluje:

Aero matrice za barvo in razmnoževanje
Aero karbon in indigo papir
Aero pisalne trakove
Aero šolske barvice
Aero tempera in umet. oljnate barve
Aero Selotejp lepilne trakove
Aero Slep samolepilne etikete
Aero Jaspit papir za kopiranje načrtov
Aero barve za tkanine, tla in luženje lesa
Aero Mico belo barvo za belo perilo
Aero Guminol lepilo za gume
itd.

ZASČITNI ZNAK AERO
znak kvalitete!

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja Radeče pri Zidanem mostu

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Laško 5071-601-1030

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: Zidani most

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski in foto papir, paus papir, kartografski, specialni risalni
»Radeče«, papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku.

PO ŽELJI IZDELUJE KARTICE V POSEBNEM TISKU V RDEČI, MODRI ALI SIVI BARVI